

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANA BİLİM DALI

TÜRKİYE'DE DİNİ MOTİFLİ TERÖR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Osman Tunahan BERK

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Haydar ÇAKMAK

Ankara 2010

ONAY

Osman Tunahan BERK tarafından hazırlanan “*Türkiye’de Dini Motifli Terör*” başlıklı bu çalışma, 07.06.2010 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda *oybirliği* ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Uluslararası İlişkiler *Anabilim* dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Prof. Dr. Haydar ÇAKMAK

Doç. Dr. Şenol KANTARCI

İmza

Yrd. Doç. Dr. Nail ALKAN

İmza

ÖNSÖZ

11 Eylül Terör Saldırıları ardından Londra ve Madrid’de patlayan bombalar bütün dünyanın ilgisini dini motifli terör saldırılarına çekmiştir. Batılıların ilk kez tanıştıkları bu eylemler Hizbullah Terör Örgütü’nün işkenceli sorgularının ve mezar evlerinin yarattığı şoku henüz üzerinden atamayan Türkiye kamuoyunu fazlaca şaşırtmamıştı. 15-20 Kasım 2003 tarihlerinde İstanbul’u kana bulayan bombalı araçlarla tekrar sarsılan Türkiye, dini motifli şiddetin eriştiği noktayı yeniden değerlendirmek ve makul bir çözüm yolu bulmak için yoğun bir çalışmaya girmiştir.

Uygulanış tarzı ile geçmiş terör saldırılarından oldukça farklı olan bu eylemler, dini inançların istismarı üzerine bina edilmiş olması nedeniyle çok daha geniş kitlelere ulaşabilecek bir potansiyel taşımaktaydı. Mevcut güvenlik anlayışının kavramakta zorlandığı canlı bomba türü bu eylemler, sorunun sosyolojik ve psikolojik kökenlerine inilmesini bir zorunluluk haline getirmiştir.

Bu çalışmada İslam’ı kendilerine kalkan olarak kullanarak, masum insanların hayatlarına kastedecek kadar kin ve nefret dolu kitlelerin oluşmasına yataklık eden fikir akımları ve ideologlar incelenmiştir. Dini motifli terör sorununun özünü oluşturan İslam’ı algılayış biçimindeki çarpıklık ve şiddete duyulan ilgi mümkün olduğunca kendi referans kaynaklarından alıntılarla ortaya konulmaya çalışılmıştır. Dini motifli terör örgütlerinin ve radikal dini grupların kendilerini meşrulaştırma yöntemleri üzerinde hassasiyetle durulmuştur.

Bu çalışmanın başlangıcından itibaren beni cesaretlendiren, bilgisi ve tecrübesi ile yol gösteren sayın hocam Prof. Dr. Haydar Çakmak ve en sıkıntılı zamanlarımda çok değerli vaktini benden esirgemeyen arkadaşım Mehmet Işık’a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Kendisine ayırmam gereken zamandan feragat ederek, bu çalışmayı tamamlamamda en az benim kadar özveride bulunan sevgili kızım Mehtap’tan da özür diliyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
KISALTMALAR	iv
GİRİŞ VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE	1

BİRİNCİ BÖLÜM

DEVİRİMCİ CİHADIN FİKİR AKIMLARI VE İDEOLOGLARI

1. HARİCİLİK.....	30
2. SELEFİLİK	33
3. İBNİ TEYMİYYE	39
4. MUHAMMED BİN ABDULVAHHAB VE VAHHABİLİK.....	43
5. EBUL ALA EL MEVDUDİ	50
6. HASAN EL BENNA	55
7. SEYYİD KUTUP	60
8. HUMEYNİ	67
9. ALİ ŞERİATİ.....	80

İKİNCİ BÖLÜM

HİZBULLAH VE EL KAİDE TERÖR ÖRGÜTLERİ

1. HİZBULLAH TERÖR ÖRGÜTÜ	91
1.1. Amaç ve Nihai Hedef	92
1.2. Hizbullah'ın Stratejisi	94
1.3. Hizbullahi Grupların Oluşması	100
1.4. Hizbullah'ın İlk Eylemi	102
1.5. PKK ile Mücadele	103
1.6. Hizbullah İlim ve Menzil Arasındaki Anlaşmazlık.....	106
1.7. Hizbullah'ın Yapılanması.....	108
1.8. Hizbullah (İlim Grubu) Terör Örgütü Bölge Yapılanması	110
1.9. Propaganda Faaliyetleri	111
1.10. Beykoz Operasyonu	116
1.11. Gaffar Okkan Cinayeti	119

2. EL KAİDE TERÖR ÖRGÜTÜ	121
2.1. Usame Bin Ladin.....	124
2.2. El Kaide'nin Kurulması	127
2.3. El Kaide'nin İdeolojik Temelleri	129
2.4. El Kaide'nin Eylem Stratejisi	131
2.5. 11 Eylül Saldırıları	134
2.6. 15-20 Kasım İstanbul Patlamaları	138
SONUÇ	146
KAYNAKÇA.....	156
ÖZET.....	169
ABSTRACT.....	171

KISALTMALAR

- AB** : Avrupa Birliği
- ABD** : Amerika Birleşik Devletlerinde
- BM** : Birleşmiş Milletler
- CIA** : Central Investigation Agency-Merkezi Haberalma Örgütü
- Çev.** : Çeviren
- EGM** : Emniyet Genel Müdürlüğü
- ETA** : Euzkadi Ta Askatasuna- Bask Vatanı ve Özgürlüğü
- FBI** : Federal Bureau of Investigation-Federal Soruşturma Bürosu
- FKÖ** : Filistin Kurtuluş Örgütü
- HTÖ** : Hizbullah Terör Örgütü
- Hız.** : Hazreti
- IRA** : Irish Republican Army- İrlanda Kurtuluş Ordusu
- KİS** : Kitle İmha Silahları
- KSÜ** : Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
- NATO:** North Atlantic Treaty Organization-Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
- PKK** : Partiya Karkeren Kurdistan-Kürdistan İşçi Partisi
- SSCB:** Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
- TC** : Türkiye Cumhuriyeti

GİRİŞ

Hızla gelişen bilişim ve iletişim teknolojileri nedeniyle dünyanın hiçbir bölgesi ve hiçbir gücü terör örgütlerinin hedefi olmaktan kendisini koruyamamaktadır. Bunun en belirgin örneği; 11 Eylül Terör Saldırıları ve dünyanın tek süpergücü Amerika Birleşik Devletleri'nin karşılaştığı çaresizliktir. El Kaide Terör Örgütü'nün Dünya Ticaret Merkezi ve Pentagon'a yapmış olduğu saldırılar süpergüçlerin bile erişilemez olmadıklarını ve uluslararası terörün hedefi olmaktan kurtulamayacağını göstererek ulusal sınırları anlamsız hale getirmiştir. 15-20 Kasım 2003 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilen bombalı saldırılar da; körü körüne inanmış birkaç eğitimli militanın, piyasada serbestçe satılan kimyasal maddeleri kullanarak, çok kısıtlı imkanlarla bile tonlarca patlayıcı madde üretebileceğini ve ne denli büyük tahribatlara sebep olabileceğini bütün dünyaya göstermiştir.

Çağımızda devletlerin ve uluslar arası örgütlerin mücadele etmek zorunda kaldıkları en büyük güvenlik tehditlerinin başında terör örgütleri gelmektedir. Bütün sorunlarda olduğu gibi terörizmle mücadele etmenin de öncelikli koşulu terörizmin nedenlerini anlamak, teröre kaynaklık eden fikir akımlarını tanımadır. Sosyal bir yara olan terörün çaresi ancak çok sağlıklı ve derin analizler neticesinde bulunabilir ve uygun bir reçete yazmak mümkün olabilir.

Din, insanlık tarih boyunca en önemli olgulardan birisi olması nedeniyle dini duyguların istismarı da en sık görülen sosyal hastalıkların başında gelmiştir. Bu çalışmada dini motifli terör örgütlerine kaynaklık eden Selefi-Vahhabi düşünce biçimi ve bu ideolojinin oluşmasında katkı sağlamış düşünürlerin fikirlerine geniş bir biçimde yer verilecektir. Daha sonra ülkemizde faaliyet yürüten en önemli iki dini motifli terör örgütü olan El Kaide ve Hizbullah Terör Örgütü (HTÖ)'nün kuruluşlarından yaptıkları eylemlere kadar önemli nirengi noktaları açıklanacaktır.

İslam'ın Batı karşısında geriye düştüğü 17. yüzyılın başlarından itibaren tekrar eski görkemli dönemi canlandırmaya yönelik olarak başlatılan, İslam dünyasındaki yenilenme hareketleri, özellikle I. Dünya Savaşı'nın sona ermesi ile birlikte sömürge durumuna düşen Orta Doğu'da çok hızlı bir yayılma sürecine girmiştir. 1930'lu yıllarda Mısır ve Hint-Pakistan alt kıtası, Batılı emperyalist ülkelerin orduları karşısında çok aciz bir duruma düşmüşlerdir. Radikal İslamcı Hareketler, başta emperyalizm olmak üzere toplumlarının karşılaştığı bütün sosyal sorunlar karşısında kendi çözüm önerilerini üretmişler ve dini metinlerden ödünç aldıkları bazı kavramları kullanarak bu çözüm önerilerini meşrulaştırma arayışına girmişlerdir. 1960'lardan itibaren hız kazanan Soğuk Savaş'ta büyük oranda Batılı güçlerin yanında bulunan Müslüman toplumlar Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) güçlerince desteklenmişlerdir. Sovyetler Birliği'nin; "Yeşil Kuşak Teorisi" adı altında Müslüman ülkeler tarafından kuşatılması planı kapsamında, Batılı ülkelere verilen desteğin de etkisiyle, İslam dünyasındaki "yenilenme hareketleri/radikal İslamcı gruplar" da güç kazanmaya başlamıştır.

20. yüzyılın başlarından itibaren, bazı dini lider ve alimler tarafından siyasal amaçlarına uygun olarak, İslami metinlerin geleneksel İslam anlayışından farklı ve oldukça radikal bir tarzda yeniden yorumlanması şiddet yanlısı grupların taban bulmasına büyük katkı sağlamıştır. Bu çalışmada dini motifli terör örgütlerine referans olan ideologlar ve bu kişilerin dini yorumlayış biçimleri irdelenecek, içinde yaşadıkları toplumun ve sosyal yapının bu kişilerin fikir yapılarının oluşmasına katkısı araştırılacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti İslam kültürünün kazandırdığı değerler ile modern çağın getirdiği hukuki düzenlemeleri birleştirebilen nadir ülkelerden birisi olması nedeniyle bütün Müslüman ülkeler için model bir ülkedir. Ancak ülkemiz de tıpkı diğer Müslüman ülkeler gibi dini motifli teröre hedef olmuş, maddi ve manevi büyük tahribata uğramıştır.

Türkiye’de 1960’lardan itibaren Mısır, Pakistan ve İran kaynaklı eserlerin Türkçeye çevrilmesi ile yükselişe geçen radikal İslamcı yöneliş, özellikle Sovyetlerin Afganistan’ı işgali ve İran Devrimi’nin etkisiyle kendini daha da belirgin hissettirmeye başlamıştır. Bu hareketler, içinde bulundukları ümitsiz durumdan kurtulmaları için, Müslümanlara dinin özüne dönmeleri gerektiği çağrısında bulunarak “asrısaaadet”e dönmeyi hedeflemişlerdir. “Dinin özüne dönmek”le kastedilen “ilk Müslümanların yaşadığı gibi yaşamak” olarak yorumlandığı taktirde değişen toplumsal kurallara uyum sağlamakta bazı çelişkilerin meydana geleceği açıktır. Oysa yapılması gereken dinin içinde bulunan toplumun ve çağın ihtiyaçlarına uygun olarak yeniden yorumlanmasıdır.

İslam’ın gelecek dönemde de terörle beraber anılmasına engel olmak ve ülkemizi meydana gelebilecek terör saldırılarından korumak için yapılması gereken şeylerin başında, İslam’ın gerçek bir barış dini olduğunu ve terörü reddettiği en açık şekliyle başta Müslümanlar olmak üzere bütün insanlara anlatmaktır.

Bu çalışmada belli bir dini referans olarak terör eylemlerine giren gruplar isimlendirilirken, topyekûn bir din veya o dinin bütün inananlarını zan altına almamak için “dini motifli terör” tabiri kullanılacaktır. Henüz şiddet eylemlerine girişmemiş ancak eylem ve söylemlerinde dışlayıcı, kin ve nefreti körükleyici ve kendisi gibi düşünmeyenlere karşı önyargılı ve hoşgörüsüz davranan dini gruplar için de “radikal dini grup” tabiri kullanılacaktır. Tez içerisinde bir bütünlük oluşturması ve herkes tarafından kolayca anlaşılabilmesi maksadıyla doğrudan alıntılar dışında kalan yabancı yer ve kişi isimleri Türkçede okundukları biçimiyle kullanılmaya dikkat edilmiştir. Nüfusunun büyük kısmını Müslümanların oluşturduğu ülkeleri tanımlarken “Müslüman Ülkeler”, “İslam Ülkeleri”, “İslam Toplumu” ve “Müslüman Dünyası” terimleri, bütün bu coğrafyayı tanımlamak için de “İslam Coğrafyası” terimleri kullanılmıştır.

Dini motifli teröre kaynaklık eden fikir akımları ve radikal İslamcı ideologların fikirleri incelenirken, orijinaliteyi ve objektifliği korumanın yanı sıra, milyonlarca insanı peşinden sürükleyen bu fikirlerin daha iyi anlaşılabilmesi maksadıyla, doğrudan kendi yazdıkları eserlerin Türkçeye çevirilerinden veya o ideolojiyi savunan yazarların eserlerinden faydalanmaya dikkat edilmiştir. Bu fikirlerin eleştirisi konu bütünlüğü bozulmadan ayrıca yazılmıştır.

Ülkemiz, geçmişten bu yana yerli veya uluslararası çok sayıda dini motifli terör örgütüne istemeden de olsa ev sahipliği yapmıştır. Ancak biz yalnızca HTÖ (İlim Grubu) ve El Kaide terör örgütlerini çalışmamız kapsamına aldık. Bu iki örgütün seçilmiş olmasının başlıca sebebi ülkemizde çok ciddi eylemler yapmış ve halen de bu potansiyeli taşıyan en etkili iki örgütün HTÖ (İlim Grubu) ve El Kaide olmasıdır. HTÖ (İlim Grubu) Şia Mezhebi'ne mensup İran İslam Devleti ile yakın bir etkileşim içinde bulunması, buna karşın El Kaide'nin Sünni ve Suudi Arabistan'ın resmi ideolojisi olan Vahhabi inancına mensup olması da bütüncül ve kapsayıcı bir çalışma olması açısından bu iki örgütün seçilmesinde katkı sağlayan etkenlerdir.

HTÖ (İlim Grubu) incelenirken, küçük bazı benzerlikleri bulunmasına ve aynı ismi taşımasına karşın temelde çok farklı iki örgüt olması nedeniyle Lübnan Hizbullah Örgütü çalışmanın dışında bırakılmıştır. Ancak El Kaide Terör Örgütü'nün Türkiye yapılanması doğrudan Usame Bin Ladin ve Afganistan'daki örgüt merkezi ile bağlantılı hareket ettiği için bu örgütün incelenmesine El Kaide'nin uluslar arası boyutu da dahil edilmiştir.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Hızla değişen dünya düzeni, her geçen gün artarak devam eden teknolojik gelişmeler ve savaş silahlarının karşı konulamaz yıkıcılığı; milyonlarca insanın ölümüne ve ülkeleri tamamen yerle bir eden savaşların da boyut değiştirmesine topyekûn mücadeleden düşük yoğunluktaki çatışmalara evrimleşmesine neden olmuştur. Düşük yoğunluktaki çatışmalar ise psikolojik savaşın bir boyutu olan terörü getirmiştir (Avcı, 2007: 11).

Terör kelimesi, korkutmak, ürkütmek, yıldırım, dehşete kapılmak, sindirmek gibi manaları olan Latince “terrere” kelime kökünden gelmekte ve dehşet, aşırı korku saçma, bu amaçla yıkma ve öldürme anlamında kullanılmaktadır (Özel, 2007: 15). Ancak bu korkutma, yıldırma ve tedhiş, yoğunluk olarak büyük çaplı, birey ya da bireylerin ruhsal yapılarını birden bire kaplayan korku durumunu ve şiddet halini ifade etmektedir (Çağlar, 1997: 119). Sosyal Bilimler Ansiklopedisi’ne göre “Sistemik şiddet kullanma yolu ile hedeflerini elde etme amacı güden organize bir gurubun metodunu veya teorisini tasvir etmek için kullanılan bir terimdir”. En kısa tanımı ile terör, örgütlü ve kurlsız şiddet hareketidir (İlhan, 2008: 45).

Amerika’nın resmi haber alma teşkilatı Federal Soruşturma Bürosu (FBI) ise terörü şöyle tanımlamaktadır:

“Terör, siyasal yahut toplumsal bir takım amaçlar uğruna, bir hükümeti, sivil nüfusun tamamını ya da bir bölümünü, sindirmek yahut zorlamak için, bir kişi ya da mülke karşı gücün ve şiddetin kanun dışı kullanımıdır (Taslaman, 2006: 3)”.

FBI’nın tanımında “masum insanlar” yerine “sivil nüfus” teriminin kullanılması yahut hükümete, devlete karşı yürütölen faaliyetlerin üzerinde durulması FBI’nın konumu ile alakalıdır.

Türk Kanunlarında ise terörün genel tanımı su şekilde yapılmıştır:

“Terör, baskı, cebir, şiddet, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyeti’nin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü eylemlerdir (İlhan, 2008: 46)”.

İnsanoğlu var olduğu ilk günden beri yasal olarak elde edemediği hedeflerine ulaşmak için yasadışına çıkma eğilimi göstermiş ve bu durum insanı baskı ve zor kullanmaya itmiştir. Bu şiddet eğilimi bir süre sonra belirli bir plan ve program dâhilinde kurumsal bir yapı içinde örgütlenerek bu günkü bildiğimiz manada terörizm kavramı doğmuştur (Türkoğlu, 2006: 6).

Kodaman (1985: 3)’a göre terör hukuki açıdan adi bir suç; askeri ve stratejik açıdan: ilan edilmemiş örtülü bir savaş; siyasi açıdan ise: bir ideolojidir. Terör, “yalnız başına ne suçtur, ne savaştır, ne ideolojidir, ne de delilik ve çılgınlıktır. Özetle, çağımıza özgü bir hastalıktır” şeklinde değerlendirir.

Terörü diğer çatışma, saldırı ve savaştan ayıran en temel konu: masumların bilerek ve isteyerek hedef seçilmesi, yöntem olarak tekrar edilen, sistematik, kasıtlı bir kanunsuz eylem olmasıdır. Ayrıca terör eylemleri siyasi bir amaç doğrultusunda, sembolik hedefler kullanılarak, insanlıktan uzak yöntemlerin uygulandığı oldukça ucuz, buna karşın alabildiğine etkili bir silahtır.

Terörün ilk kullanımına 1789 yılı ekiminde, Dictionnaire de l’Academie Francaise (Fransız Akademi Sözlüğü)’de rastlanmaktadır. Ayrıca, 1789 Fransız ihtilalinden sonra Mart 1793 - Temmuz 1794 tarihleri arasında tarihçilerce “terör rejimi – rejim de la terreur” olarak nitelendirilmiştir (Laquer: 1977:6). Bununla birlikte “terörist” terimi ilk kez Filistin’de İngiliz sömürge

yönetimine ve yerel Arap sivillere karşı saldırı ve sabotaj faaliyetlerine bulunan Yahudi örgütler için kullanılmıştır (Özel, 2007: 15).

Terörizm, politik amaçlara ulaşmak, toplumun mevcut hukuki, siyasal ve toplumsal yapısını kendi amaçları doğrultusunda değiştirmek için seçilmiş korku uyandırmayı ve tehdidi temel bir silah olarak kullanan sembolik bir harekettir. Terörizm için önemli olan yapılan eylem değil toplum üzerinde yarattığı etkidir. Hedefler doğrudan toplum üzerinde yaratılmaya çalışılan etkiye yönelik olarak seçilir (İlhan, 2008: 12).

Terör irrasyonel bir hareketler bütünü olmaktan çok, zayıf olan bir iradenin kendisinden çok daha güçlü olan mevcut politik iradeye karşı yürüttüğü, şiddetin yalnızca bir araç olduğu ve kendi içerisinde bir mantık bütünlüğü olan senkronize eylemler silsilesidir. Terörist için bir cinayet, amaç değil yalnızca propaganda yapmak ve insanları kendi arzuladığı istikamette düşünmeye sevk etmek için kullanılan araçtır (Avcı, 2007: 13).

Mahir Kaynak (2006: 73) kendiliğinden ortaya çıkmış bir terör örgütünün olamayacağını, terörün hasım ülkeler arasındaki mücadelenin sadece bir ayağı olduğunu, dolayısıyla da terör örgütünün açıkladığı, savunduğu ve temsil ettiği inanç ve ideoloji ile gerçek hayatta ortaya çıkan sonuçlar arasında bağlantı olmayabileceğini, hatta tam tersi amaçlara hizmet edebileceğini ifade etmektedir.

Mahir Kaynak (2006: 74) terörle mücadele edilmesi konusunda oldukça yanlış politikalar izlendiğini, bir terör eyleminin veya bir terör örgütünün asıl maksadının ortaya konulabilmesi için tetiğe basan teröristi yakalamanın veya terör faaliyetinde bulunanların bertaraf edilmesinin çok büyük bir anlam ifade etmediğini söylemektedir. Kaynak'a göre, bir terör örgütünün asıl amacının analiz edilebilmesi için öncelikle örgütün yaptığı faaliyetlerin ve eylemlerin nasıl sonuçlar doğurduğuna ve kimin işine yaradığına bakılması gerekir. Çünkü bir terör eylemi ile asıl yapılmak istenen:

insan öldürmek veya yakıp yıkmak değil, siyasi bir hedefe ulaşmaktır. Yüzlerce terörist yok edilse bile yerine yenileri gelecek veya yeni yöntemler bulunacaktır. Asıl yapılması gereken terör kullanılarak dayatılmaya çalışılan siyasi proje ve bu projenin mimarları ile başa çıkabilmektir.

Terörle mücadelede yapılması gerekenlerin en başında terör kavramına herkesi olmasa da uluslar arası toplumun büyük bir kısmını tatmin edecek bir tanımlama getirilmesi ve kavram kargaşasına bir son verilmesidir.

Uluslararası Hukuk Açısından; Terörün tanımlanmasında objektif bir bakış açısının yakalanamaması nedeni ile bazı önemli güçlükler yaşanmaktadır. Her tür şiddet eylemini terörizm kapsamında değerlendiren görüşler olduğu gibi, şiddetin her türünü içerse dahi sadece ideolojik veya siyasal söylemlerdeki ortak bakış açısı nedeniyle bir eylemi, meşru müdafaa olarak gören yaklaşımlar da mevcuttur. Bu durumu, 'birisinin özgürlük savaşçısı, diğerinin teröristidir' şeklindeki tanım daha iyi ifade etmektedir. Açıkça söylemek gerekirse, günümüzün eşitliksiz uluslararası kamuoyunda "güçlü olanların terörist damgasını vurduğu daha az güçlüler, bu etiketi taşımak ve sonuçlarına katlanmak zorundadır (Seydi, 2003: 1).

Terör kavramının yüzlerce farklı tanımını yapılmasına karşın uluslararası toplumun ortak bir terör ve terörist tanımı yoktur. Bu durum ülkelerin olayın neresinde durduğu ile ilgili temel bir bakış açısına bağlı olarak her bir örgüt ve terör eylemi karşısında değişiklik arz eder. Neyin terör eylemi neyin meşru bir direniş olduğu konusunda, tıpkı insanlar gibi devletler de taraf tutar, bir tarafa kendisini yakın hisseder, başkalarına çok ters gelen bir olayı haklı gösterecek bir nedene bağlamaya çalışır (Arıboğan, 2007: 15-16).

Bu sebeple günümüzün hemen hemen bütün çağdaş siyasi düşünce ve ceza hukuku uzmanları, herkesin kabul edebileceği bir terör tanımı yapmanın imkânsız olduğu, mevcut bütün tanımların da yapanın mevcut arka planı ve düşünce yapısından etkilendiği konusunda görüş birliği içindedir.

Ancak devletler hukuku ve uluslar arası sözleşmeler açısından başka meşru bir eylemden terörü ayıracak bir tanım yapmak gerekmektedir (Özel, 2007: 17).

Böyle bir tanımlı yapmak için sahip olduğumuz kimlik, algılama gücümüzü daraltmakta cinsiyet, etnisite, milliyet, din ve inançlarımız daha doğuştan itibaren bizi koşullandırmakta ve yönlendirmektedir. Ancak Arıboğan (2007: 15-20)'ın tabiri ile kendimizi içinde bulunduğumuz kimlikten soyutlamadan, terör gibi son derece karmaşık ve çok boyutlu bir fenomen konusunda, yanlış bir teşhiste bulunursak gerek toplum gerekse de yönetimler açısından telafisi mümkün olmayan çok boyutlu sıkıntılar yaşanması kaçınılmaz olacaktır. Çünkü yanlış teşhis, yanlış tedavi getirecek ve yanlış tedavi hastalığı bünyeden atmak yerine daha başka ve çetrefilli problemlerin baş göstermesine neden olacaktır.

Terörün ortak bir tanımının yapılması konusunda uzlaşmalara varılmaya çalışıldursun ideolojiler ve siyasal hedefler arasındaki çatışmalar sürdüğü müddetçe, bu terimin tanımlanmasında bir uzlaşının yaşanamayacağını, dolayısı ile bütün şiddet eylemlerini terörizm kavramıyla açıklamayı düşünen bir görüş de vardır (Gün, 2000: 1).

Arıboğan (2007: 20,21)'a göre; Doğuştan gelen ve sonradan değiştiremeyeceğimiz kimliklerimiz kadar inançlarımız, ideolojilerimiz, sosyal, ekonomik, sınıfsal statümüz, yöneten ya da yönetilenlerden oluşumuz da terörizme bakış açımızı etkilemekte ve bir mücadelenin içerisinde kendi yerimizi belirlemekte temel faktörler olmaktadır. Bu nedenle devam eden bir çatışmanın içerisinde kimine göre egemen siyasal gücün koyduğu kurallara karşı mücadele eden ve hiçbir otorite tanımayan gruplar terörist iken kimine göre de topluma karşı uygulanan şiddet devlet terörüdür. Böylece hem var olan düzene karşı başkaldırı hareketleri, hem de başkaldıranlara karşı uygulanan şiddet aynı çerçeveye konulmaktadır. "Eğer bir yerlerde şiddet

kullanılıyorsa, orada eziyet çeken birileri mutlaka vardır". Eziyet çekenlerinse, kendilerine uygulanan şiddeti meşru görmeleri beklenemez.

Müslüman Dünyası Açısından; Devletler Hukuku ve uluslararası sözleşmeler çerçevesinde terörün sınırını başka meşru eylemlere karışmayacak bir biçimde tanımlanmasını çok acil bir zorunluluk olarak gören Ahmet Özel (2007: 17) terörizmin bu güne kadar net bir tanımının yapılmamasını ve de muallâkta bırakılmasını tamamen teknik zorluklara bağlamamaktadır. Özel'e göre devletler dış politika ve askeri tercihlerinde meşrulaştırıcı bir vasıta ve geçerli bir sebep olarak kullanabilmek için kasten net bir terör tanımı yapmaktadır.

Aynı şekilde net bir terör tanımı yapmaktan ısrarla kaçınan Batılı demokratik devletler, İslam dünyasını terörist damgası ile damgalayarak işlenen suçların "günah keçisi"nin İslam dini olduğunu vurgulamakta, "terörist ya da terör" ve "İslam" kavramlarını sürekli ve kasıtlı olarak birlikte kullanmaktadırlar. Batılı güçlerin bir karalama kampanyası ya da propagandası yaptıkları ve "terör kavramı" üzerindeki kavram kargaşasını da büyük ölçüde kendi bakışları doğrultusunda kullandıkları ve dezenformasyon yaptıkları düşüncesi İslam Dünyası'nda genel bir kabul görmektedir (Çakır, 2007: 53).

Bu konuda İslam Fıkıh Akademisi¹ 10.01.2001 tarihinde bir girişim yaparak terörü şu şekilde tanımlamıştır:

"Fertler, örgütler veya devletlerin insana (din, can, mal, akıl ve namusuna) yönelik saldırısı olup, her türlü korkutma, eziyet, tehdit, haksız yere öldürmeyi, eşkıyalık ve yol kesmeyi, bir proje gerçekleştirmek için suç teşkil eden ferdi ya da toplumsal şiddet ve tehdide başvurmayı kapsamakta, insanlara korku salmayı, kendilerine eziyet etmek ve canları, malları ve özgürlüklerini tehlikeye sokmak suretiyle paniğe sevk etmeyi"

¹**İslam Fıkıh Akademisi:** Merkezi Suudi Arabistan'ın Cidde şehrinde bulunan ve nüfusunun çoğunluğunu Müslümanların oluşturduğu 52 üye ülkenin temsilcilerinden kurulan Dünya İslam Birliği Örgütü'ne bağlı İslam Fıkıh Akademisi (Mecmau'l Fıkıhyu'l İslami) Fıkıh konularında bildiriler yayınlamaktadır (Özel, 2007).

amaçlamaktadır. Bu da çevreye, kamu veya özel mallara zarar vermek yahut milli ve doğal kaynaklardan birini tehlikeye sokma gibi şekillerle olur.”

Akademi devlet terörünü de var saymış ve Filistin’de Bosna-Hersek’te ve Kosova’da yapılanları terör olarak değerlendirecek, buna karşı koymayı meşru müdafaa ve cihat kabul etmiştir (Selumi, 2003’ten Aktaran; Özel, 2007: 17).

Özellikle 11 Eylül Saldırıları sonrasında İslam’ın bozulan imajı Batı karşısında Müslüman Dünyası’nı savunmaya çekmiş ve İslam ve şiddet temelindeki söylemler o kadar sık dile getirilmiştir ki İslam, şiddet, terör ve irrasyonelite (akıl dışılık) neredeyse özdeşleştirilmiştir (Bilici, 2008: 7).

Özel (2007)’e göre bu kavram kargaşasında en çok rahatsız olan Müslümanlar, ister siyasi amaçlı olsun, isterse de terör ile arasında ilişki kurmak isteyenlere olsun, bunu bir istismar aracı olarak kullanmalarına fırsat vermemek için İslam’ın bu konudaki tavrını siyasi, hukuki ve ilmi tüm alanlarda net olarak anlatmak ihtiyacı duymuşlardır. Ayrıca Müslüman gençlerin çeşitli gerekçeler ile bu tür eylemlere alet olmamaları konusunda Kuran’ın ve İslam’ın temel eserleri doğrultusunda bilgilendirilmesi gerekmektedir.

Aşırı indirgemeci ve genellemeci bakış açısı da terörizm olgusunun anlaşılmasını güçleştiren etkilerden birisidir. Terörün tanımlanması için literatürde kullanılan terimlerin tamamına yakını bireyler ve grupların uyguladıkları örgütlü ve hedef gözetmeyen şiddet eylemlerinden bahsetmektedir. Oysa Falk (2002: 317)’a göre bu tür tanımlar terörü salt devlet dışı gruplara yönelten kavramsal bir tuzaktır. Terörizm tanımlanırken objektiflikten uzak, ideolojik ve çıkarıcı bir bakışın hakim olduğunun göstergesidir. Chomsky (1999: 68)’ye göre, bu konuda Batı dünyasını çifte standardının temel gayesi devlet terörünün ulaştığı devasa boyuttur. Batılı devletler bilinçli olarak devlet terörünü görmezden gelip, dağınık ve küçük çaplı terörün peşinden gitmektedir.

Terörü ve teröristi doğuran nedenler hiç hesaba katmadan; doğrudan hastalıklı, bilinçsiz, cahil ve akılsızca davranan insanların ansızın gerçekleştirdikleri sıra dışı eylemler olarak bakıldığı takdirde, insanlığın önümüzdeki asırda başına çok büyük belalar açacak bir gerçekliğe gözümüzü kapatmış olacağız. Teröristlerin eylemleri insanları her defasında büyük bir hayrete düşürse de, bu bizim bilgi birikimimiz ve hayat anlayışımızla olanları tam olarak anlayamayışımızdandır (Salur, 2006 :82).

Long (2002: 417)'a göre terörist davranışı anti sosyal, psikopat ya da şeytanın temsilcisi olarak açıklamak ne kadar yanlışsa sadece politik, ekonomik sosyal çevreyle açıklamakta aynı oranda hatalı ve propagandaya yönelik bir söylemdir. Bu çerçevede terörist diye nitelenen kişi, nadiren ruh hastası veya psikopattır. Bazıları kişisel sorunlar yaşasa da birçoğunun stratejik planlama yeteneğine sahip, normal yaşantıları olan, batılı eğitim sisteminden geçmiş iyi eğitilmiş ve zeki insanlar (Yılmaz, 2004: 249) olmaları, onları teröre iten nedenler üzerinde daha iyi düşünmemizi sağlamalıdır.

Türkiye’de yapılan bir araştırmaya göre aralarında politik farklar olmasına rağmen yaş, eğitim ve gelir düzeyi açısından eylemciler arasında büyük bir benzerlik vardır. Köyden şehre gelenler, üniversite öğrencileri ve 16-25 yaş arasındaki gençler terör örgütlerinin aktif üyelerinin çok büyük bir kısmını oluşturuyor (Demirel, 2002: 28).

Teröristlerin arasında her ne kadar eski suçlular, psikopatlar ve ruh hastası insanlar olsa da onların tamamını bu şekilde görmek aldatıcı ve fazlasıyla basite indirgemeci bir bakış açısı olacaktır. Yapılan araştırmalara göre teröristlerde birçok problem görülse de psikolojik olarak hasta değildirler. Zira unutulmamalıdır ki kişi bir gecede terörist olmaz, ilkönce bunalımla başlar, devamında can sıkıntısı ve protesto gelişir ve kişide meydana gelen keskin ve radikal fikir ayrımları kişiyi yeraltına ve bir terör şebekesinin kucağına iter. İrlanda Kurtuluş Ordusu (IRA) terör örgütü

üzerinde yapılan bir araştırmaya göre, teröristlerin hiçbirisinde psikolojik rahatsızlık görülmemiştir (Demirel, 2002: 27).

Her ne kadar her bir terör eylemi ve terörist grup birbirinden oldukça farklı özellikler sergiliyor olsa da, temel olarak terörizmin uygulanış yeri baz alınarak ulusal ve uluslararası terörizmi sınıflandırabiliriz. Bu sınıflandırma terör eylemlerinde kullanılan silah ve araçlar, terör örgütlerinin ideolojileri ve amaçları, uygulanan yöntemler ve destek alınan kaynaklara göre yapılmaktadır. Bu terörizm çeşitlerinin başlıcaları siyasal terörizm, karşı-siyasal terörizm, sivil terörizm biyolojik, kimyasal ve nükleer terör, dini terör, etnik terör, ideolojik terör ve teknolojik terördür (Gün, 2000: 82,83).

Siyasal Terörizm; Her ne kadar siyasal terörizm kavramı içine, siyasi bir amaç uğruna hareket eden birçok farklı terör tipini dâhil eden görüşler olsa da genel anlamı ile siyasal terörizm devlet terörü anlamında kullanılmaktadır. Devlet otoritesini elinde bulunduran otoritenin, devletin güvenliğini, kamu düzenini korumak için hukuki güvenlik güçlerinin yanı sıra askeri birlikleri de kullanması olarak anlaşılabilecek “devlet terörü” veya “şiddet siyaseti” devletlerin ilk kurulduğu çağlardan beri devam etmektedir (Demirel, 2002: 29).

Sansür, işkence, özgürlüklerin kısıtlanması, ani ev baskınları, halkın geneli üzerinde uygulanan nedensiz şiddet uygulamaları ile kendini gösteren devlet terörü bu yöntemlerle hedeflerine ulaşamadığı takdirde doğrudan silahlı eylemler yolu ile de gerçekleşebilir. Fransız İhtilali sırasında Robespierre ve 20.yüzyılda Lenin ile özdeşleşmiştir (Kılıç, 2007: 28).

Özellikle antidemokratik ülkeler tarafından devlet terörü, kamu düzenini korumak bahanesi altında yönetim aleyhtarı hareketleri kontrol altına almak ve yurt dışına kaçmış rejim muhaliflerini ortadan kaldırmak için kullanılmaktadır. Devletler bu tür yöntemleri güçlü oldukları zaman değil

aksine kendilerini en güçsüz hissettikleri dönemlerde uygularlar (Demirel, 2002: 29).

Demirel (2002: 30)'e göre dünyanın dört bir yanında Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Rusya, İsrail, Suudi Arabistan ve Suriye gibi devletlerin istihbarat örgütlerinin desteği ile kurulan ve bir nevi terör okulu olarak faaliyet gösteren, hedef seçilen ülkelere yönelik suikast ve sabotaj gibi eylemler yapmakta kullanılan teröristlerin yetiştirildiği terör kampları da devlet terörünün en bariz bir örneğidir.

Karşı-Siyasal Terörizm; Devlete karşı terörizm olarak ta adlandırılan Karşı-Siyasal Terörizm, devlete ait tüm kurumları, devletin varlığını ve idaresini reddederek, geniş halk kitlelerini peşine takıp mevcut otoriteyi değiştirmeyi amaçlamaktadır. Ortak hedef olarak devlet otoritesinin yerine kendi egemenliklerinde yeni bir otorite kurmayı amaçlayan ayrılıkçı küçük gurupları bir araya getirerek halkın toplu direnişini amaçlamaktadırlar. Çoğunlukla küçük çaplı şiddet eylemleri ile yanlarına çektikleri gençler vasıtası ile sempatizan kitlelerini artırmayı hedefleyen bu tür örgütler çoğunlukla etnik bir kimlik etrafında birleşerek ayrılıkçı politikalar izlerler. Nadir de olsa bu tür örgütler içerisinde şiddeti reddeden guruplar da bulunur (Gün, 2000: 83).

Sivil Terörizm; Demokratik toplum düzenini bozmak amacı ile ev, işyerleri, bankalar, kamuya ait binalar ve toplu taşıma araçlarına yönelik taşlı, Molotof kokteylli saldırılar ve başta güvenlik güçleri ve diğer devlet görevlileri olmak üzere insanlara yönelik silahlı eylem, adam kaçıрма, rehin alma gibi sivil toplum üzerinde korku salmaya yönelik yasadışı eylemler şeklinde görülen sivil terörizm, kent terörizmi olarak da bilinir. Uluslar arası literatürde Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ), İrlanda Kurtuluş Örgütü (IRA) ve İspanya'da Bask Bağımsızlık Hareketi (ETA), Kürdistan İşçi Partisi (PKK), Aydınlık Yol... gibi örgütler, sivil terörizm yolunu kullanan terörist örgütler olarak kabul edilmektedir (Kılıç, 2007: 28,29).

Biyolojik, Kimyasal ve Nükleer Terör; Terör örgütlerini başlıca hedefi olan toplumun tamamını etkilemek ve sistemin temellerini sarsacak ve sesini tüm dünyaya duyuracak çapta büyük eylemler yapmak için en uygun fırsat nükleer, kimyasal veya biyolojik bir saldırı düzenleyebilmektir. Bu maksatla birçok uluslararası ve yerel terör gurupları KİS elde etmek için yoğun gayret sarf etmektedir.

Ancak KİS uygulandıkları hedef üzerinde uzun dönemli ve çok büyük çapta yıkıcı etkiye sahip olmasına karşın aynı oranda da elde edilmesi ve üretilmesi çok büyük bir finansal destek ve beyin gücüne ihtiyaç göstermektedir. Başta El Kaide terör örgütü olmak üzere birçok radikal grup KİS elde etmek için yoğun gayret sarf etmelerine ve kimyasal ve biyolojik silahlar elde etmek için denemeler yapmalarına rağmen, özellikle nükleer silahlar göz önüne alındığında bu gün için hiçbir terör örgütünün böylesine bir güce sahip olmadığı düşünülmektedir.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından bağımsızlığını kazanan yeni cumhuriyetler uzun bir süre bocalama yaşamış ve meydana gelen yönetim boşluğunda çeşitli tip ve özellikte birçok KİS askeri birliklerden kaçırılarak çeşitli devlet ve terörist örgütlerin eline geçmiştir (Gün, 2000: 83,84). 11 Eylül Saldırıları'nın ardından Amerika'nın bazı eyaletlerinde gözükten biyolojik saldırı emareleri tüm dünya üzerinde korku yaratmış ve terör örgütlerinin saldırılarında bir sonraki dalganın çok daha yıkıcı sonuçları olabileceği ve bu konuda hiçbir ülkenin yeteri kadar hazırlıklı olmadığı konusunda dünya kamuoyu üzerinde büyük endişe yaratmıştır (Kılıç, 2007: 28-29).

Terör örgütleri, nadiren de olsa KİS kullanabilmekteki niyetlerini ve bu konudaki yeteneklerini göstermektedirler. Örneğin, 1994 ve 1995 yıllarında Japonya'da sarin gazının kullanıldığı iki olay ve 2001'de Amerika Birleşik Devletlerinde şarbon (anthrax) kullanıldığı birkaç olay yaşanmıştır (Steinhausler, 2007). Mart 1995'te Japonya'nın başkenti Tokyo'da "Aum

Shinrikyo” (Yüce Gerçek) adlı tarikatın üyelerince metro içinde sarin gazı kullanılmış ve bu terör eylemi sonucunda 12 kişi ölmüş, binlerce kişi yaralanmıştır. Eylem sonrasında Japon Güvenlik Güçleri tarafından gerçekleştirilen operasyonlarda bu tarikatın üyeleri arasında birçok ulustan bilim adamları, uzmanlar, teknisyenler, işadamları ve bürokratların bulunduğu tespit edilmiştir. Bu tarikatın üyeleri arasında çalıştıkları laboratuvarlarda yasal olmayan yollardan “anthrax” (şarbon) bakterisi üreten, işadamı kimliği ile paravan şirketler kurarak Avustralya’dan uranyum madeni satın alan, bilim adamı kimliği ile uluslar arası bilimsel kongre ortamlarında ilişkiler kurarak öldürücü virüslere sahip olma çabasında olan bazı kişiler yakalanarak çok ciddi bazı terör eylemleri engellenmiştir (Kibaroğlu, 2006: 125).

1990-2004 yılları arasında nükleer silah imalatı için uygun malzemenin temin edildiği 27 ayrı vakaya başarıyla müdahale edilerek durdurulmuştur. Ancak bu 27 vakanın dışında kalan ve tespit edilemediği için terör örgütlerinin eline geçen başka nükleer malzemelerin olup olmadığı konusunda hiç kimse kesin bir bilgi veremez (Steinhausler, 2007).

Dini Terör; Bir dini gelenek içerisinde aşırı uçlarda yer alan üyelerin veya inanç sistemlerinin saldırganlığı kutsaması ve yüceltmesi neticesinde ortaya çıkan terör ve şiddet eylemleri "dinî terörizm" olarak adlandırılmaktadır (Türkoğlu, 2006: 25). Bütün dinlerin terörü ve şiddeti reddetmesine rağmen bütün dinlerin mensupları içinden kendi dinlerini referans göstererek şiddet eylemleri gerçekleştirenlerin çıktığı bir gerçektir. Bu gerçekten yola çıkarak özellikle 11 Eylül Saldırıları’nın ardından marjinal fikirlere sahip küçük bir azınlığın tüm İslam Dünyası’nı lekelememesi için “dini terörizm”, “İslamcı terörizm” veya “İslami Terörizm” tabirleri yerine “dini motifli terörizm” terimi kullanılmaya başlanmıştır (Özer, 2005: 45) Örgütsel hedeflere göre yanlış yorumlanmış, dinin özünden ve bütünlüğünden koparılarak parçacı bir yaklaşımla kişiselleştirilmiş ve sloganlaştırılmış dini ideolojileri, dini motifli terörizmin referans kaynağı olarak kabul edebiliriz (Türkoğlu, 2006: 25).

Politik veya dini bir amaca ulaşmak için, dini terim teori ve duyguların kullanılması biçimindeki dini motifli terörü kullanan gruplar: kimliklerini din temelinde tanımlayarak bu konuda kendilerinden farklı düşünenleri ötekileştirmektedirler. Amaçlarına ulaşınca dek kullanılan her türlü şiddet ve terör yöntemi, dini terimler kullanarak meşrulaştırıldığından, oldukça tehlikeli şekillere bürünebilmektedir. Gerçekleştirilen eylemlerin tanrı adına yapıldığı inancı sınırsız ve ölçüsüz bir şiddetin uygulanabilmesi için maske olarak kullanılmaktadır (Gün, 2000: 85). Aslında bu şekildeki davranışlar, adına eylem yapılan dine faydadan çok zarar vermektedir. İslam dininin bir “barış dini” olmasına karşın günümüzde sürekli olarak vahşi eylemler ve terörle birlikte anılması İslam’ın ve Müslümanların itibarını zedelemektedir.

Çok iyi bilindiği ve bu çalışmada da tekrar üzerinde durulacağı gibi İslam Dini hiçbir şekilde teröre izin vermez ve incelendiğinde çok açık bir şekilde görülecektir ki bazı Müslüman ülkelerde görülen terör faaliyetleri İslam’ın bir gereği değil, ekonomik ve soysa-politik sıkıntıların bir dışa vurumudur. Din 21. yüzyılda da tıpkı binlerce yıldır olduğu gibi halen en güçlü ve etkileyici ideolojilerin biridir ve siyasal amaçlarla insanların duygularını istismar edebilmek için kullanılan en büyük silah olmaya devam etmektedir (Bodur, 2005: 65)

Etnik Terör; Toplumlar içerisinde birçok farklı özellikler taşıyan çok çeşitli alt guruplar ve kimlikler bulunmaktadır. Devletin toprak bütünlüğünü ve kurumsal yapısını ortadan kaldırmaya yönelik olarak belirli bir etnik kimliğe mensup grubun siyasal hedeflerine ulaşmak maksadıyla uyguladıkları şiddete etnik terör denmektedir. Sayıca az da olsa silahlı küçük gruplar tarafından, terör eylemlerini her geçen gün daha da etkili ve senkronize bir biçimde geliştirerek, devlet otoritesini zayıflatmayı, devletin direnme gücünü ve azmini törpülemeyi, özellikle güvenlik güçlerinin soğukkanlılığını kaybetmesi sağlanarak yerel halkın geneline karşı şiddetin dozunu artırması hedeflenmektedir. Artan devlet şiddetinin yerel halk içerisindeki gayri memnunların ve şiddete müzahir kitlelerin sayısını artırarak devlete olan

desteklerini azaltmayı, örgütün lehine kaymalarını, sonuç olarak ta meydana gelen şiddet ve terör sarmalının tüm ülke çapında ve devlet yapısında bıkınlığa ve ümitsizliğe neden olarak terör örgütün siyasallaşmasını ve siyasal taleplerinin kabul edilmesini amaçlamaktadır (Gün, 2000: 85).

Çeşme (2005: 29)'ye göre belirli bir etnik kimliğe sahip grup tarafından, içinde yer aldığı ülkenin tek unsuru olmaması durumunda bulunduğu ülkeden ayrılarak kendi devletini kurmak amacı ile girişilen terör hareketlerine etnik terör denir. Şiddet yolu ile aidiyetini pekiştirmek olarak ta değerlendirilen, etnik terörizm; genellikle aynı etnik kimliğe sahip insan topluluğunu yalnızca çok küçük bir bölümünün desteğini almakta, büyük kısım terör eylemlerine katılmamakta hatta karşı çıkmaktadır.

İdeolojik Terör; Siyasal görüşlerin kutuplaşması sonucu terörist gurupların kendi ideolojilerini önce kısıtlı bir coğrafyada daha sonra da tüm ülke veya dünya çapında genişletmeyi amaçladıkları terörizm çeşididir. Devrimci veya bölücü duyarlılıkları hedef alarak mevcut siyasal rejimi kendi ideolojilerini merkeze alacak bir biçimde değiştirmeyi amaçlarlar. Mevcut siyasal sistemi hedef aldığı için siyasal terörizm olarak ta adlandırılan ideolojik terörizme en iyi örnekler solda Kızıl Tugaylar, sağ örgütler içinde ise Neo-naziler ve Ku Klux Klan'dır (Kılıç, 2007: 35; Gün, 2000: 85; Salur: 59,60).

En önemli psikolojik hareket taktiklerinden birisi olarak ta görülen ideolojik terörizm kendilerini dünyaya nizam vermekle görevlendirilmiş olarak gören ve kendileri hariç tüm toplulukların yanlış yolda olduğunu düşünen siyasal gurupların başvurduğu bir şiddet biçimidir. İster ırkçı-milliyetçi tabana yaslanmış rejimler olsun, isterse de belli bir sınıfı veya dini yapıyı temel alan rejimler olsun, 20. yüzyılda hüküm süren diktatörlüklerin çok büyük bir kısmı iktidarlarını ideolojik terörün üzerine bina etmiş ve geniş halk yığınlarını bu sayede uzun yıllar ayakta tutmayı başaramıştır (Kongar, 2002: 79).

Teknolojik Terör; Gün (2000: 85,86)'e göre teknolojik terör şiddetin en etkili ve en gelişmiş yöntemi olarak kabul edilmektedir. Modern dünyanın insanların hayatını kolaylaştırmak için geliştirdikleri her bir yeni icat ve metot aynı zamanda teröristlerin de hayatlarını ve eylem yapabilme olanaklarını güçlendirmektedir. Her bir yeni teknolojik buluş teröristlerin daha hassas ve önemli hedeflere ulaşmalarını imkânlı hale getirmekte ve çok etkili bazı malzemelerin maliyetini ucuzlatmaktadır. Teröristler devletlerin kendi halklarının refahını artırmak için ürettikleri teknolojik altyapıları kullanarak devlet kurumlarının ve insanların güvenliğine büyük tehditler oluşturabilmektedir. Bilgisayar teknolojisi ve internet ağları kullanılarak gizli ve stratejik bilgiler ele geçirilebilmekte ve bu verilere dayanılarak terörist saldırılar gerçekleştirilmektedir. Hayatının büyük bir bölümünü evinin bir odasında bilgisayar başında geçiren 18 yaşındaki bir bilgisayar korsanının elde ettiği bir bilgisayar şifresi onlarca kiloluk patlayıcı ile gerçekleştirilen bir terör eyleminden çok daha büyük etkilere yol açabilmektedir.

Gelişmiş Batı toplumlarının sağlık, eğitim, finans, ulaşım, iletişim ve güvenlik gibi neredeyse bütün sistemlerinin işleyişi doğrudan bilgisayar teknolojisine bağlıdır. Bu sistemlerde birkaç dakikalığına da olsa gerçekleşebilecek küçük bir aksama tafisi asla mümkün olmayacak çapta büyük felaketlerin meydana gelmesine sebep olabilir. Üstelik böyle bir saldırının planlayıcı ve uygulayıcılarını tespit etmek ve bertaraf etmek alışlagelmiş terör faillerini yakalamaktan oldukça zordur. Günümüzde terör örgütlerinin neredeyse tamamının bir web sayfası bulunmaktadır ve bu web sayfaları sayesinde yeni eleman kazanmak ve örgütlerin propagandasını yapmak için olağanüstü imkanlar bulmaktadırlar. Ayrıca internet teröristler arasında iletişim ve sempatizan kitle arasında örgütlenme faaliyetleri için de bulunmaz fırsatlar sunmaktadır. Tüm bu nedenler göz önüne alındığında teknolojik terörizmin 21. yüzyılda barış ve istikrara yönelen en büyük tehdit olduğu anlaşılabacaktır (Gün, 2000: 86).

Bu çalışmanın temel amacı öncelikle kendilerine dini anlayışları referans alarak terör eylemi gerçekleştiren örgütler olarak tanımlayabileceğimiz “Dini Motifli Terör Örgütleri” ile henüz şiddete başvurmamış ancak uzlaşmaya, diyaloga kapalı, kendi görüşleri dışındakileri açık düşman olarak gören, kin, nefret, korku, öfke gibi duyguların körüklenmesiyle güç kazanan, üyeleri her an şiddete girebilecek psikolojik yapıya sahip kişilerden oluşan “Radikal Dini Gruplar”ın istismar ettiği konuları saptayarak tartışmaktır.

Türkiye’deki dini grupların hassasiyetleri tespit edilirken ülkemizde basılan bazı dini yayınlardan istifade edilmiş ve bu yayınlarda ortaya konan bazı problemlerin çözümüne ilişkin düşünce ve önerilerin dini motifli terör örgütleri ve radikal dini gruplar tarafından nasıl suiistimal edildiği anlatılmaya çalışılmıştır. Dini konularda aşırı yorumlar içeren yayınların takibini en iyi şekilde yapan radikal dini gruplar ve örgütler sürekli olarak toplantılarında bu problemleri ön plana çıkarmakta böylece taraftar sayılarını artırmaktadır (Türkoğlu, 2006: 2).

Dünya radikal dini anlayışın penceresinden bakıldığında sadece “aklar ve karalar”dan oluşmaktadır. Gri alanlar yoktur. Bu zihniyetin en sık kullandığı ayırım ise “Mümin-Kâfir”, “Hak-Batıl”, “Müslim-Gayrimüslim”, “Darül İslam-Darül Harp”, “Allah’ın Taraftarı-Şeytan’ın Taraftarı” gibi ayrımlardır. Buna paralel olarak köktendinci Hristiyan yorumunda da “Hristiyan-Gayri Hristiyan”, “İsa’nın Dostları-Düşmanları”, “İsa’yı Kurtarıcı Seçenler-Seçmeyenler”, “Yeniden Doğmuşlar-Ötekiler”, “Kurtulmuşlar-Cehennemlikler” ayrımı bulunmaktadır (Acar, 2005: 167).

Dini Motifli Terör Örgütleri ve bazı Radikal Dinci Gruplar tarafından istismar edilen başlıca İslami kavramlar Cihat, Darul Harb, Darul İslam, Darul Sulh, Şeriat, Mezhep, Cahiliye ve Tekfir kavramlarıdır. Bu kavramlar ana akım İslami kaynaklardan oldukça farklı ve katı bir biçimde yorumlanarak şiddet içerikli ve dışlayıcı bir ideoloji yaratılmaya çalışılmıştır.

Cihat; Dini motifli terör örgütlerinin söylemlerinde ve propagandalarında en çok kullandıkları ve istismar ettikleri kavram cihat kavramıdır. Cihat kavramının kökü, her türlü çabayı sarf etmek, yorulmak, sıkıntılara karşı koymak ve gayret göstermek anlamına gelen "cehd" kelimesidir. Kuran'da üç farklı anlamda kullanılmaktadır. Birincisi, düşman ile yapılan mücadele, ikincisi, şeytan ile mücadele, üçüncüsü de nefis ile yapılan mücadelelerdir (Keleş, 2007: 2). Kuran'da, savaş ile ilgili ise dört terim kullanılmaktadır. Bunlar, cihat, nefr, kıtal ve harp terimleridir. Kuran'da geçen bu dört terim yerine göre farklı anlamlar taşımaktadır (Hasan, 2008: 32).

İnsanların kendilerini, ıslah etmeleri yönündeki çabaları da içine alan bu kavram şahısların içinde bulundukları toplumu da ıslah etmesi için gösterileri gayretleri de içerir. Özel manada cihat terimi; İslam'a girmediği gibi Müslümanlara yönelik cebir, şiddet ve silahlı mücadele gösteren Müslüman olmayan toplumlara yönelik mecbur kalınmış silahlı faaliyetlerin tümüdür (Çora, 2008: 20).

Cihat terimi Kuran'ı Kerim'de türevleriyle birlikte 19 sûrenin 36 ayetinde toplam 41 kez kullanılmıştır (Hasan, 2008: 33). Cihat kelimesini içeren ayetler incelendiğinde görülecektir ki Müslümanlar, hiçbir savaşın yaşanmadığı Mekke döneminde de "cihat" etmeye çağırılmışlardı. Buradaki cihat da elbette ki savaşma manasına değil mücadele etmek anlamına gelmektedir (Hasan, 2008: 35). Kuran'da cihadın doğrudan savaş olarak kullanılmasının yanı sıra birçok yerde de "Allah'ın rızasına uygun bir şekilde yaşama çabası" şeklinde özetlenebilecek genel bir anlamda da kullanılmıştır (Özel, 2007: 57-62).

İslam dininde cihattan bir özel bir de genel anlamı olarak iki şekilden söz edilmektedir. Bunlardan ilki olan "küçük cihat", tanrı yolunda ve din uğrunda silahlı kutsal savaş anlamına gelirken, "büyük cihat" insanın nefisine karşı savaşını ifade etmektedir (Yeniçeri, 2006: 10). Müslüman olmayanlara karşı savaş anlamındaki özel anlam ön plana çıkarılarak "Allah yolunda can,

mal, dil ve diğer vasıtalarla savaşta elden gelen güç ve gayreti sarf etmek” şeklinde yapılan küçük cihat üzerinde daha çok durulmuştur (Özel, 2007: 58).

Cihadın hem anlamı bakımından hem de sebep sonuç ve amaç bakımından terörle veya Batı’daki anlamı ile “kutsal savaş” (holy war, guerre sainte)’la aynı anlamda kullanılmamaktadır. Bu terimi batılı bakış açısı ile veya yalnızca savaşı çağrıştıracak bir biçimde değerlendirmek yanlış anlamalara sebep olacaktır (Özel, 2007: 58). Hazreti (Hz.) Muhammed’in bir savaş dönüşünde “Küçük cihattan (savaş), büyük cihada (nefisle mücadele) döndük” sözünün doğruluğunun zayıf, hatta uydurma olduğu iddiaları olsa da özellikle İslam tasavvufunun çok etkili olduğu ülkemizde genel bir kabul görmektedir (Özel, 2007: 61,62).

Günümüzde cihat ve terör kavramlarının birbiriyle hiçbir şekilde ilişkisi olmadığı halde bir arada kullanılması kavramlar hakkında bilgisizlikten kaynaklanmaktadır (İldeş, 2008). Cihat kavramını yalnızca savaşmak anlamıyla sınırlandırmak İslam’ın genel yapısına da terstir. Suçsuz insanları hem kâfir hem de düşman olarak görüp onlara savaş açmak, İslâmiyet’in “Dinde zorlama yoktur”². ilkesine terstir. Din uğruna yapılan her savaş cihattır, ama her cihat savaş değildir. Başka bir deyişle: Cihat eden insan, yalnız savaşan değil, dinini muhafaza etmek için her türlü meşru yolları kullanan bireydir (Hasan, 2008: 36).

Darul Harb, Darul İslam, Darul Sulh; Dini motifli terör örgütlerinin söylemlerinde sık karşılaşılan kavramlardır. Burke (2004:39) bu kavramların İslam’ın kilit kavramları arasında yer aldığını ve günümüzde de güçlü bir etkiye sahip olduğunu belirtir. İslam hukukçu ve düşünürleri siyasi açıdan Müslümanların yaşadıkları toprakları, Darül İslam (İslam Yurdu) , Darül Harp (Savaş Yurdu) ve Darül Sulh (Barış Yurdu) diye üçe ayırmışlardır (Esposito, 2003). Beldelerin bu siyasi durumlarına göre Müslüman’ın dini-ahlaki emir ve

² Kuranı Kerim, Bakara Suresi, 256. Ayet.

yasaklara uyup uymama zorunlulukları değişkenlik gösterir (Bayrakdar, 1995: 8).

Ö. Nasuhî Bilmen (1949: 394)'e göre "Darül İslâm, Müslümanların hâkimiyeti altında bulunup Müslümanların emniyet içinde yaşayarak dini vazifelerini ifa ettikleri yerlerdir. Müslümanlar ile aralarında barış bulunmayan Müslüman olmayanların hâkimiyeti altında bulunan yerler de Darül Harb'tir". Yani: İslam'ın özgürce yaşanabildiği topraklara İslam diyarı anlamına gelen Darül İslam denilmektedir. Mezhep imamlarının çoğuna göre günümüzde Müslümanların ikamet ettiği yerler, mülkiyeti Müslümanlara ait olan topraklar Darül İslam'dır (Çora, 2008: 20,21). Darül Sulh ise Müslümanlar ile Müslüman olmayanlar arasında barış olan yerlerdir. Hukukun Müslüman olmayanların anlayışına göre hüküm verdiği, ancak Müslümanların da barış içinde yaşadığı bölgelerdir.

İslam anlayışını daha radikal ve dışlayıcı biçimde yorumlayan bazı din bilginleri bu terimi de İslam'ın genel barışçıl politikasına aykırı bir biçimde yorumlamışlardır. Örneğin tüm çağdaş devlet ve hukuk düzenlerini, İslam öncesi "cahiliye" dönemine benzeten Seyyid Kutub, "Müslüman'a inancı yüzünden savaş açan, onu dininden alıkoyan ve İslami prensiplerin işlevini geçersiz her yer isterse orada ailesi, akrabası, toplumu, malı bulunsun "Dârül Harb"tir. Müslüman'ın kendi inancını yaşadığı, dininin hâkim olduğu her yer ise "Dârül İslâm"dır; isterse orada ailesi, akrabası, toplumu ve ticareti bulunmasın." Burada açıkça görüldüğü gibi Seyyid Kutub, çağdaş hukuk sistemlerinin hâkim olduğu ve demokrasi ile yönetilen bütün toplumları "Darul Harb" kavramının içine sokmaktadır. Seyyid Kutub ve onun gibi düşünenlere göre Müslüman'ın bu toplumları terk etmesi ve bunlara karşı savaşıması gerekmektedir (Türkoğlu, 2006: 36-47).

Seyyid Kutub'a göre "Dârül Harb": İslâm kanunlarının yani şeriatın uygulanmadığı ve İslâm hukukuna göre hüküm verilmeyen her yeri kapsamaktadır. Halkı ister Müslüman, ister Hıristiyan, Yahudi ya da dinsiz, bir

yerin "Dârü'l-Harb" olabilmesi için orada İslâm kanunlarının uygulanmaması ve yasamanın İslâm hukukuna göre yapılmaması gerekmektedir. Böyle bir ülke veya yer gerek Müslüman gerekse İslâm toplumu açısından "Dârü'l-Harb" sayılır (Türkoğlu, 2006: 36-47). Dini motifli terör örgütleri dünya genelinde faaliyet gösterdikleri birçok ülkeyi halkı Müslüman olsun olmasın "Dârü'l-Harb" ilan ederek Müslümanların saldırı altında olduğu şeklinde bir resim ortaya koyarlar. Böylece kendilerinin gerçekleştirdikleri terör eylemlerini meşru bir savaş gibi göstererek İslam'ı ve Müslümanları korudukları savlarını kuvvetlendirmek istemektedirler (Öztürk, 2008:91).

Şeriat; "Dârül Harb" ve "Dârül İslam" kavramlarıyla yakından ilişkili bir diğer kavramsa şeriattır. Şeriat, Arapça kökenli bir sözcük olup; "din", "Allah'ın emri", "İlâhî emir ve yasaklar" "doğru yol", "mezhep", "metod", "âdet", "bir kavmin veya bir topluluğun yönetilmesi için Tanrı'nı gönderdiği ilahi kanun" gibi anlamlara gelmektedir. İslam Şeriatı ise; inanca, dünyevi işlerin kişilerin ve toplum hayatının düzenlenmesinde, kanun karşısında işlenen suçların ve bu suçların cezalandırılması hususlarında İslam hukukunun tek otorite kabul edilmesidir (Çora, 2008: 21).

Atar (1998)'a göre Şeriat; "İslam'ın kutsal kitabı Kuran ayetleri, Hz. Muhammed'in söz ve fiilleri ve İslâm bilginlerinin görüş birliği içinde bulundukları hususlara dayanan ilâhî kanun"dur. Anlam olarak din terimine benzeyen şeriat teriminin din teriminden farklılığı kullanım şeklindedir. Kısacası Şeriat dini hükümlerin bütünü ve dinin dünyevi ve maddi yönü olarak tanımlanabilir.

Dini motifli terör örgütleri ve radikal dini grupların bazılarına göre, Türkiye'de ve bazı halkı Müslüman olan ancak demokrasi ve parlamenter sistemle yönetilen Müslüman ülkelerde, Şeriat hukukuyla yönetilen İslam devleti hedefine henüz ulaşamamıştır. Dolayısıyla içinde bulunulan dönem, Hz. Peygamber'in Mekke dönemine benzer ve bir bakıma Darul Harb'dir. Yani İslam hükümlerinin uygulanmadığı ve Müslümanların güvende olmadığı

ülkedir. Böyle bir yerde yeterince güce sahip oluncaya kadar “cihat yerine hile” yoluna gitmek ve Müslüman olmayanlara karşı “barış içinde birlikte yaşamayı kabul etmiş görünmek” gerekir. Örneğin Şiilere göre bu konuda asıl maksadı gizlemek dini bir farzdır (Manaz, 1998: 462).

Devletin Şeriat ile yönetilmesini savunanlara göre, devletin temeli, şeriat, yani İslâm’a dayalı hukuk ve hayat düzeni olmalıdır. Toplumun, devletin, ekonominin ve kültürün bütün alanları İslâmi temeller üzerinde durmalıdır. Şeriat insanların iradesine bağlı bazı ilahi hükümleri de ihtiva ettiği için laikliğe aykırı kabul edilmektedir (Çora, 2008: 21).

Dini motifli terör örgütleri şeriat kavramına bazı katı yorumlar ekleyerek eylemlerini meşrulaştırmaya çalışır. Örneğin El Kaide’nin ideologlarından ve örgütün kuruluş aşamasında önemli bir rol oynayan Abdullah Azzam (1996:199), İbni Teymiyye’nin Müslüman bir kavim olan Tatarlarla savaşmak istemeyen Müslümanları cihat konusunda cesaretlendirmek istediğini, bu nedenle şeriat dışında bir yönetime rıza gösterenlerin namaz kılsalar ve oruç tutsalar dahi öldürülmeleri gerektiği yönünde fetva verdiğini ileri sürmüştür.

Mezhep; Kelime olarak takip edilen yol, görüş, doktrin, akım ve usul manasına gelir. Din açısından ise “müctehid” sıfatını kazanmış bir İslam âliminin kapalı veya kesin olmayan ayet ve hadisleri İslam’ın temel prensiplerine zıt gelmeyecek şekilde yorumlayarak çözüm getirmesine denir. Belli dayanakları, kendine özgü bir metodu olan, dayanaklardan yola çıkarak kendi içinde tutarlılığı, düşünce ve davranış biçimleri olan fikri bir sistemdir. Mezhep kavramı peygamberimiz ve onu takip eden sahabe döneminde kullanılmamıştır (Kalkan, 2005: 238).

Mezhepler itikadi (inanç) ve ameli (uygulama) olmak üzere iki kısma ayrılmaktadır. İslâm dininde iman ile ilgili hususlarda mezhepler arasında farklılık yoktur. İslâmiyet, Müslümanlardan, Hz. Muhammed’in inandığı ve

bildirdiği gibi inanmalarını istemektedir. Hz Muhammed'in vefatından sonra da insanlar arasında inanç konularında temel bir ayrılık olmamıştır. Peygamberimizden bizzat naklederek bildirilen inanç bütününe "Sünnilik/Ehlisünnet itikadı" denilmiştir (Kalkan, 2005).

Ancak uygulamada bazı farklılıklar mevcuttur. Hz. Muhammed hayatta iken Müslümanlar günlük hayatta karşılaştıkları veya akıllarına takılan bütün soruları bizzat Hz. Muhammed'e sorarak cevabını alıyorlardı. Ancak Hz. Muhammed vefat ettikten sonra bu soruları kendi içlerinden dini bilgisi daha iyi olan alimlere sormaya başladılar. Alimlerin verdikleri cevaplar ise bazı konularda doğal olarak birbirlerinden farklı oluyordu. Farklı cevaplar zaman içerisinde farklı anlayışların doğmasına sebep olmuş ve bu anlayışlar zamanla sistematikleşerek bu günkü manada mezheplerin oluşmasına yol açmıştır. Ancak mezheplerin ortaya çıkışında İslam'ın bazı konulardaki hükümleri üzerindeki farklı bakış açılarından daha çok Müslümanlar arasındaki siyasi ayrılıklar etkili olmuş, farklı siyasi guruplar kendi inanç ve fikir sistemlerini oluşturmuş ve bu inanç sistemi zaman içerisinde mezheplere dönüşmüştür (Kalkan, 2005: 238).

İtikadi ve Ameli Mezhepler olarak ikiye ayrılır. İtikadi Mezhepler: İmanla ilgili konulardaki görüşler, Ameli Mezhepler: İbadetle ilgili konulardaki görüşleri içerir.

Mezhepler konusunda da bazı radikal Selefi guruplar genel İslam düşüncesinden farklı düşünmektedir. İslam içerisinde ayrılığı önleme gerekçesi ile mezheplerin tamamen ortadan kaldırılması gerektiğini, insanların doğrudan Kuran okuyarak Allah'ın emirlerini öğrenebileceklerini iddia etmektedirler. Ancak genel kabul görmüş ana akım İslam düşüncesi bu fikri bütün insanların Kuranı Kerimi bizzat okuyarak İslam'ı tam olarak anlayamayacağı dolayısıyla da Müslümanları daha da böleceği gerekçesi ile reddeder.

Cahiliye ve Tekfir; Cahiliye sözlük anlamı olarak bilgisizlik anlamına gelir ve ilmin zıt anlamlısıdır. İslami manada genel olarak İslamiyet öncesi dönemi ve Allah'ın indirdiği hükümleri ve bilgileri kabul etmeyerek insanlar tarafından konulan hükümlere, düşüncelere ve sistemlere inanmayı ifade etmek için kullanılır. Allah'ın koyduğu hükümlere boyun eğmeyen bütün sistemler cahiliye olarak adlandırılır (Kalkan, 2005: 295). İslami terminolojide "cahiliye" terimi, ilk olarak Arabistan'daki İslâm öncesi putperest toplumu tarif için kullanılmıştır (Türkoğlu, 2006: 36-47).

Seyyid Kutub'a göre Cahiliye, İslam dışında herhangi bir hayat tarzı benimseyen bütün toplumların ortak adıdır. Seyyid Kutub, İbni Teymiyye'den aldığı bu kavramla Müslüman toplumu cahiliye içinde yani gerçek İslâm'dan yoksun toplum olarak vasıflandırmıştır. "Cahiliye" terimi, İslâm'ı gerçek anlamda yaşamayan ve günahkâr olarak yaşadıklarını iddia ettikleri bütün çağdaş Müslüman toplumlar için kullanılmaktadır. Dolayısıyla Seyyid Kutub günümüz Müslüman toplumunun tamamını Allah'ı inkar eden anlamına gelen "kâfir" olarak adlandırmakta, bu da toplumun tamamını lanetlemeye ondan uzaklaşmaya yol açmaktadır (Türkoğlu, 2006: 36-47). Ancak Seyyid Kutub'un toplumun tamamını din dışı saymasına sebep olan ve tekfir olarak adlandırılan bu fikirleri birçok Müslüman düşünür ve âlim tarafından tenkit edilmektedir (Türkoğlu, 2006: 47).

Cahiliye kavramı, dini motifli terör örgütleri tarafından örgütsel hedeflerine uygun olmayan herhangi bir grup, ülke ya da zaman anlamında kullanılır. Bu anlayışa göre Hz. Muhammed Arabistan'daki asıl cahiliyeyi nasıl ortadan kaldırdı ve onun harabeleri üzerine muhteşem bir İslam devleti inşa ettiyse bugünkü gerçek Müslümanlar da O'nun gibi şu anda cahiliye dönemini yaşamakta olan insanlığı gerektiğinde Hz. Muhammed'in yaptığı gibi onlarla savaşarak ve onları öldürerek yeniden Müslüman yapmalıdır. (Whelan, 2006: 93).

Seyyid Kutub (1986: 117)'a göre İslâm ülkelerinde yer alanlar da dahil olmak üzere beşeri toplumların durumu, İslâm'ın geldiği günkü cahiliye toplumunun durumuna çok benzemektedir. Kendisi bu durumu şöyle ifade etmektedir:

“İslâm, yalnız iki çeşit toplumu tanır: “İslâm ve Cahiliye toplumu”. “İslâm Toplumu” içinde İslâm'ın uygulandığı toplumdur. Evet, akide ve ibadet, şeriatın uygulandığı toplumdur. “Cahiliye Toplumu” ise içinde İslâm'ın uygulanmadığı, İslâm akidesinin ve düşüncesinin, İslâmi değer ve ölçülerin, İslâmî nîzam ve şeriatın, İslâmî ahlâk ve hareket sisteminin hükmetmediği bütün toplumların adıdır. İslâm toplumu; İslâm şeriatı bu toplumun kanunu olmadığı halde kendilerine ‘Müslüman’ adını yakıştırmış olan insanların teşkil ettiği toplum değildir. Ne kadar namaz da kılsalar, oruç da tutsalar ve Beytül-Haram'ı ziyaret de etseler! İslâm toplumu, bir takım kimselerin kendi kendilerine yeni bir İslâm icad edip, Allah'ın belirttiği ve Resulullah'ın açıkladığını dışında bir İslâm ortaya çıkarıp mesela “modern İslâmiyet” diye adlandırdıkları şey de değildir. Cahiliye toplumu bazen Allah Tealâ'nın varlığını inkâr eden, tarihi, diyalektik ve materyalist açıdan yorumlayan ve “Bilimsel Sosyalizm” adını verdiği bir düzeni uygulayan bir toplum şeklinde ortaya çıkar. Bazen de Allah Tealâ'nın varlığını inkâr etmeyen, fakat göklerin egemenliğini O'na bırakıp, yeryüzü egemenliğinden O'nu azleden, O'nun şeriatını hayat nizamında uygulamayan, beşer hayatı için değişmez ölçüler olduğunu buyurduğu değerleri geçerli saymayan, insanlara havralarda, kiliselerde ve mescitlerde Allah'a ibadet etmeyi mubah görürken günlük hayatlarında Allah'ın şeriatı ile hükmetmelerini yasaklayan bir toplum şeklinde de ortaya çıkabilir. Bu toplum, böylece Allah'ın yeryüzündeki uluhiyetini ya inkâr etmekte veya askıya almaktadır. Allah Tealâ'nın aşağıdaki âyet-i kerime ile kesinliğini bildirdiği uluhiyet ‘O’dur gökte ilâh olan,

yeryüzünde de ilah olan.³ İşte bu yüzden söz konusu toplum, Allah'ın dininde olamaz” .

³ Kuranı Kerim, Zuhurf Suresi, 84. Ayet.

BİRİNCİ BÖLÜM

DEVRİMCİ CİHADIN FİKİR AKIMLARI ve İDEOLOGLARI

Düşünce ekolleri olarak ortaya çıkan mezhepler; sosyal, siyasal ve iktisadi gerekçelere dayanan beşeri oluşumlardır. Farklı tasniflere rağmen genelde İslam düşüncesinde; Haricilik, Mürcie, Şia, Mutezile ve Ehli Sünnet olmak üzere beş temel ekolden söz edilmektedir. Tarihi gelişimleri ve inanç yapıları olarak bu mezhepler içinde yeşerdikleri toplumsal yapının karakteristik yapısından büyük oranda etkilenmişler, fertlerinin kültürel ve ekonomik yapısı mezheplerin dini anlama ve değerlendirme biçimlerini de büyük oranda etkilemiştir. Dolayısıyla da mezhepler benzer karakterdeki toplumlar içinde yayılma alanı bulmuşlar ve içlerinde bulundukları toplumların tarihi arka planları ve tecrübeleri itikadi değişmelere de neden olmuştur (Akoğlu, 2007: 318).

1. HARİCİLİK

Hiz. Ali döneminde ortaya çıkan Haricilik genel olarak Suudi Arabistan'ın büyük oranda çöllerden oluşan Necd bölgesinde yaşayan kabileler arasında doğmuş ve yaşama şansı bulmuştur. İlk Harici cemaatleri, çoğunlukla Temim, Bekr, Hanife ve Şeyban aşiretlerine mensup bedevilerden oluşur. Bu nedenle Haricilik düşüncesinin katı dini yorumunun, tahammülsüz ve sabırsız tutum ve davranışların arka planında çöldeki sosyal hayatın, kabile taassubunun ve bedevi psikolojisinin kuvvetli etkileri görülmektedir (Büyükkara, 2004: 21).

Akoğlu (2007: 318)'na göre Hariciliğin oluşması ve gelişiminde de bu sosyolojik olgunun etkisi büyüktür. Çölde yaşayan bedevi bir halk kitlesinin oluşturduğu Haricilik Mezhebi, içinde var olduğu coğrafi ve kültürel ortamın hayat tarzı ve algılayış biçimini büyük oranda dini yaşayış tarzına da yansıtmıştır. Hayat tarzı ve kültürel özellikleri itibari ile basit ve sade bir

yaşam tarzı sürdüren bedeviler, ortaya koydukları din anlayışını da felsefi bir bakış açısından uzak, kompleks ve karmaşık olmayan, dini kuralları sadece yüzeysel anlamları ile algılayan, yorum ve tevillere başvurmeyen bir biçimde benimsemişlerdir.

İslam tarihinde ilk siyasal ve dini ayrılıklar ve kargaşa Hz. Muhammed'in ölümü ile başlar. Hz. Muhammed ölmeden önce kendisinden sonra İslam devletinin yöneticiliğini kimin yapacağı konusunda açık bir vasiyette bulunmamıştır. Bu durum, Müslümanlar arasındaki asırlarca devam edecek siyasal mücadelelerin de ilk tohumunu atmıştır. İslam'ın ilk halifesi, Hz. Ömer'in etkisi ile Hz. Ebubekir olmuştur. Bu durum, Hz. Ali'nin ilk halife olması gerektiğini düşünen Ali taraftarları ile diğer Müslümanlar arasında asırlarca devam edecek bir husumetin de doğmasına neden olmuştur (Manaz, 1998: 33).

Hz. Ebu Bekir'in halifeliği sadece iki yıl devam etmiş daha sonra Hz. Ömer halife seçilmiş ve on yıllık halifelikten sonra bir cinayet sonucu öldürülmüştür. Hz. Ömer'den sonra Hz. Osman 3. halife olmuştur. Bidatçılık⁴ adı altında yine bir cinayete kurban giden Hz. Osman'ın ölümü İslam tarihinde ilk ciddi karmaşaların da fitilini ateşlemiştir. Hz. Osman'ın şehit edilmesi aslında dini bir nedenden dolayı olmayıp tamamen siyasi bir hadisedir. Başlangıçta politik olan bir mesele zamanla dini bir mahiyet kazanınca, ihtilaf sanki dindeymiş gibi takdim edilerek kurumsallaştırılıp meşruiyet kazandırılmak istenmiştir. Akbulut (2001: 170,171)'a göre eğer hala Hz. Ali mi, yoksa Hz. Osman mı haklıydı tartışması yapılmaya devam ediyorsa bunun tek açıklaması siyasi kanaatlerin dini anlayışa dönüşmüş olmasıdır.

⁴**Bidat:** Peygamberin söz ve fiillerinden farklı ve anlatılan sünnete zıt olan haller manasında kullanılır. İslam'da temeli olmayan inanç ve ibadet şekillerini İslam'a sokmak bozulma ve özünden kopuş olarak görüldüğü için toplumsal sorunların kaynağı olarak Bidatlar görülür.

Hiz. Ali ile Hiz. Muaviye arasındaki hilafet ve aynı zamanda da iktidar kavgasından rahatsız oldukları için iki gruptan da ayrılan, bu nedenle de kendilerine “Hariciler” denen grup ortaya çıkmıştır. Hiz. Osman’ın öldürölmesiyle başlayan iktidar mücadelesi Hiz. Ali’nin hilafetinin sonlarına doğru patlak veren Cemel Vakası ile daha da artmış ve nihayet Sıffin Savaşı ve Tahkim Hadisesi⁵ ile doruğa ulaşmıştır. Acar’a göre Hiz. Ali’yi kâfirlikle suçlayarak öldüren Hariciler hoşgörüsölzlük, kendisinden farklı düşünenleri kâfir olarak damgalama, ayetleri en radikal ve en sığ anlamlarıyla yorumlama ve nihayet kâfir olarak gördüklerinin kellesini almakta tereddüt etmeme konularında, sonraki çağların radikal seleflerine son derece kötü bir miras bırakmışlardır (Acar, 2005: 171).

Hüküm ayetlerini söylem olarak kullanmalarından ve tekfir (din dışı-kafir ilan etme) anlayışlarından dolayı ilk radikaller olarak kabul edilen Hariciler büyük Müslüman kitleyi tekfir etmek ve kendileri gibi Müslüman olanlara karşı en küçük bir dini anlaşmazlıktan dolayı tereddüt etmeden silaha sarılmak suretiyle kendilerini toplumun dışına itmişlerdir (Cansever, 2007: 6).

Türkoğlu (2006: 47-50)’na göre Hariciler mezheplerini en katı şekilde savunan, görüşlerine en şiddetli bağlılığı gösteren, en fazla dindarlık yapan

⁵**Cemel Vakası:** 656 tarihinde, 3. halife Hiz. Osman’ın katillerinin cezalandırılması meselesinden dolayı dördüncü halife Hiz. Ali ile Hiz. Aişe’nin ordularını Basra civarında karşı karşıya getiren savaştır. Hiz. Aişe’nin bir deve üzerinde savaşıması sebebiyle tarihe “Cemel Vakası” olarak geçmiştir. Bu çatışma sonrasında Hiz. Aişe’nin pişman olmuş ve Hiz. Ali ile barışmıştır. Ancak bu olay sonrasında İslam Devleti’nde bütün dengeler sarsılmıştır.

Sıffin Savaşı: 657 yılında, Hiz. Ali ile ona isyan eden Şam Valisi Muaviye arasında, Fırat Nehri’nin kıyısında bulunan Sıffin’de yapılan savaştır. Muaviye’nin Hiz Ali’yi Hiz. Osman’ın katillerini kasten bulmamakla suçlaması ve Hiz Ali’ye karşı ordu hazırlaması üzerine savaş başladı. Hiz. Ali’nin ordusu savaşı tam kazanıyorken Muaviye ordusu mızraklarının ucuna Kuran’dan sayfaları taktılar ve “Aramızda Allah’ın kitabı hakem olsun” diye seslenerek barış isteklerini dile getirdiler.

Hakem olayı: 657 Arapların siyasi dehası olarak bilinen Amr Bin As’ın Sıffin Savaşı’nda Muaviye’nin Hiz. Ali’ye karşı kaybedeceğini anlaması üzerine Kuran’ın hakemliğine başvurmak bahanesi ile savaşı sona erdirir. Muaviye’nin hakemi Amr Bin As bir hile ile Hiz. Ali’nin hakemi olan Ebu Musa El Eşari’yi kandırır ve Hiz. Ali’yi görevden aldığını açıklamasını sağlar. Daha sonrada Halka karşı meşru Halife’nin Muaviye olduğunu ilan ederek İslâm tarihinde çift halife döneminin başlamasına neden olur (Yengin, [Web], 2010) .

buna bağılı olarak ta katılık ve taşkınlıkları, savaştan ve ölmekten hiç çekinmemeleri ile en atılgan ve en radikal gruptur. İslamiyet'i sadece yüzeysel bir biçimde algılamalarının ötesinde kendi sığ anlayışlarını ayrı bir kutsal din gibi görmüşlerdir. Haricilik, Müslümanlar arasında büyük sorunlar çıkarmış bir harekettir. İslam namına Müslümanları öldürmüşler, diğer dinlerin mensuplarından esirgemedikleri hoşgörüyü, Müslümanlara çok görmüşlerdir (Akbulut, 1989: 344).

Zeybek'e göre İslam'ın sığ ve bağınaz yorumu olan Hariciliğin belirleyici nitelikleri az bilgi ile çok ve keskin görüşe ulaşmak ve görüşlerine körü körüne bağlanmaktır. Bu yüzden de insanların insanca yaşamalarını sağlamak için gelen İslam'ı insanların başına indirilecek balyoz haline getirmiş olan Hariciler teröre de kaynaklık etmişlerdir (Zeybek, 2008).

2. SELEFİLİK

Selef kelime manası olarak eskiler, öncekiler, ilkler anlamına gelmekte olup İslami manada Peygamberin dönemini inanışta ve uygulamada temel dayanak noktası kabul eden ve bu dönemdekinden farklı her türlü uygulama ve inanışı kökten reddeden anlayışın adıdır. Bu anlayışa İslam Mezhepler tarihinde Selef inancı ve bu inanca Selefiye, Eseriyye veya Sıfatiyye adı verilir. 28000 hadisin yer aldığı Müsned isimli eserin sahibi Ahmet Bin Hanbel bu akıma öncülük etmiştir. Hanbeli ekole Kuran ve Sünnette⁶ belirtilen hususların görünüşteki anlamları değiştirilmeden ve tevil (yorum) edilmeden oldukları gibi kabul edilmesi esasına dayanmaktadır (Demirel, 2002: 481; Faraç, 2004: 99-100; El-Eseri, 2001: 6)

İslam Dünyası'nda ağırlık kazanan ehli-sünnet anlayışı doğrultusunda genel kabul göre iki itikadi (inanç) mezhep vardır. Bunlar Eşarilik ve Maturidiliktir. Kendisi de bir Türk olan İmam Maturidi'nin görüşleri Türk dünyasının tamamında kabullenilmiştir. Maturidilik ve Eşarilik'ten önce kabul

⁶ **Sünnet:** Peygamberin yaşarken söylediği sözler ve uygulamalardır.

edilen inanç ve uygulama biçimi günümüzde genel anlamıyla Selefilik olarak adlandırılmaktadır. Selefilik anlayışı Eşarilik ve Maturidilik anlayışının yaygınlaşması ile birlikte zamanla etkinliğini kaybetmiştir (Faraç, 2004: 101-102). Ancak daha sonra ortaya çıkacak bir dizi siyasal İslamcı akımın fikir babalığını yapmıştır (Cansever, 2007: 7)

Hanbelî Mezhebinin mensupları büyük oranda Selefilik inancına mensup olup 1854-1902 yılları arasında Arap Milliyetçiliği ve Türk düşmanlığının Arap Yarımadasında taban bulmasında ve Osmanlı Devletinin parçalanmasında oldukça etkili olmuştur (Demirel, 2002: 682).

Acar (2005: 163)'a göre Selefilik, öncekini sonrakine, nakli akla, aktarılan bilgiyi akılla üretilen bilgiye, ideolojik-entelektüel rehber olarak eski kuşakları yeni kuşaklara tercih etmek, bir geleneğe sonradan yapılan ekleme ve yorumların yozlaşma ve sapkınlık olduğuna inanmak demektir. Yapısı gereği sadece Müslümanlara özgü bir olgu olmayan bir düşünüş biçimi olarak toplum hayatında ötekini dışlama, hoşgörüsüzlük, şiddete başvurma eğilimi ve kendisini hakikatin yegâne temsilcisi kabul etme şeklinde yansır.

Selefi hareketin özü "İnsanları, bütün saflığı ve basitliği ile İslam'ın ilk dönem inançlarına davet etmektir. İslam'ın yalnızca kendileri tarafından yorumlandığı biçimi ile yaşandığı bir toplum inşa etme arayışında olan selefiler kendilerinden olmayanlarla mücadeleyi dini bir zorunluluk olarak görmüşlerdir. İslam inancının saflaştırılması ve dinin zayıf ve uydurma hadislerden kurtarılması iddiası öncelikli hedefleridir (Manaz, 1998: 120).

Selefililiğin tarihsel süreç içerisinde ikinci kez ortaya çıkışı 13. yüzyılda İbni Teymiyye ile olmuştur. İbni Teymiyye o dönemde var olan Selefi görüşlere yenilerini de ekleyerek Selefililiği sistemleştirmiştir. İbni Teymiyye'nin görüşleri Seyyid Kutub, Muhammed El Farac, Mevdudi gibi ünlü İslam düşünürlerini ve radikal bir İslam yorumu olan Vahhabi ideolojiyi etkilemiştir. El Kaide lideri Usame Bin Laden, fikirsel ve teorik anlamda İbni

Teymiyye'den çok fazla etkilenmiştir. Bu yönüyle İbni Teymiyye birçokları tarafından “devrimci Sünni İslam’ın manevi babası ve El Kaideciliğin kaynağı olarak görülmektedir” (Whelan, 2006:59).

Başlangıçta İslam’ı hurafelerden kurtarmak için iyi bir niyetle ortaya konan bu fikir akımı, zamanla halkın içinde kendisine destekçi bulamamış ve tarihin tozlu rafları içindeki yerini almıştır. İleriki asırlarda İbni Teymiyye ve Muhammed bin Abdolvahhab tarafından mevcut katı düşünce yapısı daha da katılaştırılmış ve neticede Suudi Arabistan’ın resmi devlet ideolojisi haline getirilmiştir. İslam’ın ilk çağlarında yaşandığı şekliyle yaşanması anlamına gelen ancak günümüzdeki uygulamasında, kendisi gibi düşünmeyenlerin tamamını kafirlikle yaftalamak ve hoşgörüsüzlükle mukabele etmek şeklinde anlaşılan Selefilik, birçok radikal dini gurup ve dini motifli terör örgütünün temel referans kaynağı haline gelmiştir.

Selefilik ve Vahhabilik her ne kadar da aynı terimmiş gibi kullanılsa da, Vahhabilik aslında Selefilikten türemiş ve Selefi düşünce esasları üzerine bina edilmiş, Selefililiğin daha da katı ve dışlayıcı bir biçimi olarak düşünülmelidir.

Günümüzde birbirinden ayrılması pek de mümkün olmayan Selefi-Vahhabi anlayış İslam dünyasının tarihi köktendinci akımlarından birisini oluşturmaktadır. Kuran ve Sünnet dışında dinsel ve hukuksal hiçbir kaynağı kabul etmeyen Selefilik ekolü, diğer mezhepler tarafından kabul edilen akılcı yöntemleri tamamen geçersiz ve din dışı olarak görmektedir. Geçmişte Osmanlı devleti ile özellikle Hilafet konusunda anlaşamayan Selefi-Vahhabi akım, tarihte ciddi çatışmalar yaşamıştır (Faraç, 2004: 98-102).

Türkiye’de yaşanan geleneksel İslam anlayışı ile oldukça farklı bir ekol olan Selefilik, Anadolu’ya 1960’lı yıllar sonrasında Suudi Arabistan ve özellikle Mısır gibi ülkelerde ilahiyat eğitimi alarak ülkemize dönen kişiler tarafından dilimize çevrilen tercüme eserler vasıtası ile girmeye başlamıştır.

Doksanlı yıllarda Afganistan ve Pakistan'daki kamplarda Rus ordusuna karşı savaşmaya giden ve savaşın ardından Türkiye'ye dönen 5000 dolayındaki "Mücahid" Selefilik ideolojisinin ülkemizde yaygınlaşmasında oldukça etkili bir rol oynamıştır (Türkoğlu, 2006: 27-28)

Selefi-Vahhabi anlayışı tarafından İslam kanunları ile yönetilmediği gerekçesi ile "Darül Harp" ilan edilen Türkiye Cumhuriyeti Devleti çeşitli defalar Selefi-Vahhabi görüşe sahip militanların terör eylemlerine maruz kalmıştır. Her ne kadar son yıllarda oldukça belirgin bir yayılma seyri izlese de Selefilik Mezhebi'nin tüm dünya Müslümanları içindeki nüfusa oranı %12 civarındadır (Faraç, 2004: 99-101).

Selefilik anlayışına göre;

1. Akaid konusunda akla yer verilmez.
2. Kuran ve Sünnetin sadece görünen basit ve temel anlamları esas alınmaktadır.
3. Amelsiz (uygulama olmaksızın) iman olmaz inancı doğrultusunda ameli yerine getirmeyene savaş açılır, kestiği hayvan yenmez,
4. Kendi görüşleri dışındaki bütün görüş ve mezhepleri dinden çıkmış sapkın inançlar olarak görülür. Ayetleri yorumlayan küfür işlemiştir.
5. Tasavvufi yaklaşımları kafirlik olarak görmektedirler ve "mürşid, şeyh ve veli" gibi sıfatları Allah'a aracı kabul edildikleri gerekçesi ile tamamen reddetmektedirler.
6. Çağın getirdiği tüm yenilik ve icatlara karşı önyargılı bir bakış açısı sergilerler.
7. Şehirli ve yerleşik hayat koşullarını reddederek, göçebe hayatı özendirici bir yaklaşım sergilemektedirler.

8. “İman; dil ile ikrar, kalp ile tasdik ve bedenle uygulama ile bir bütün teşkil eder” dolayısı ile “Amel imana dahildir” görüşü doğrultusunda herhangi bir günahı işleyen örneğin namaz kılmayan veya oruç tutmayan kişiyi kafir ilan edebilmektedirler.
9. “Tevhid anlayışına inanmayanın malı ve canı helaldir” görüşü doğrultusunda kafir ilan ettikleri Müslümanların dahi öldürülebileceği, mallarına el konulabileceğini iddia etmektedirler.
10. “Ayetleri yorumlamak küfürdür” anlayışı ile bir çok Müslüman kafir ilan edilmektedir.
11. “Kesin delil Kuran’dır” inancı gereği, Şiiler, tasavvufa yönelenler, tarikat mensupları ve kelam (akıl ve mantıkla bulma) bilimine inananlar İslamiyet dışı görülür.
12. Mezar ve türbe yapmak, kabir ziyareti yapmak ve adak adamak küfürdür.
13. Tasavvufçular ve tarikatçılar halkı sömürmek için faaliyet yürütmektedir. Yunus Emre, Mevlana ve Abdülkadir Geylani gibi şahıslar din düşmanıdır.
14. Tespih, zikir ve nafil namaz İslamiyet dışıdır. Sigara, içki, nargile ve kahve içmek haramdır.
15. El öpmek, evliya kabri Hırkai Şerif ve Sakalı Şerif ziyareti, mevlit ve kaside okumak, çalgı dinlemek, eğlenmek şirktir.
16. Ehli Beyt sevgisi taşımak ve onları masum saymak şirktir.
17. Peygamber, melek ve velilerin ruhundan yardım istemek, bağışlanma dilemek küfürdür.

18. Devlettten maaş alan Diyanet İşleri Başkanlığı Müslümanların bir temsilcisi değildir ve Cami imamlarının arkasında namaz kılınmaz.
19. Mecliste yemin etmek oy kullanmak kafir olmak için yeterlidir. (Faraç, 2004: 101-102; Türkoğlu, 2006: 57-65; Usta, [Web]: 2009)

Düşmanlar karşısında alınan gurur kırıcı yenilgiler ve Müslüman toplumların mücadelede yetersiz kaldıkları problemler, dini yaşantının bozulmasından ve din dışı uygulamaların (bidat) yaygınlaşmasından kaynaklandığı iddia edilmiş, İslam'ın temel kaynakları olan Kuran ile Sünnet'e dönülmesi ve Peygamber döneminin esas alınması savunulmuştur.

Selefi-Vahhabi İslam anlayışının tarihte ilk ortaya çıkışı ve güçlenmesi Müslüman ülkelerin saldırı ve istilaya uğradığı dönemler ile paralellik göstermektedir. Örneğin Haçlı Seferleri, Moğol İstilasası, sanayi devrimi sonrası Batılı ülkelerin Müslüman coğrafyasını işgali, varlıklarını tehdit altında hisseden İslam dünyasında Selefilik ve Vahhabilik akımlarını güçlendirmiştir. Müslüman toplumların karşılaştıkları bütün problemlerin çözülebilmesi ve yitirilen bütün erdemlerin tekrar kazanılması için “beşeri” olanın terk edilerek “İlahi” olan İslam dininin “saf ve katışıksız aslına dönülmesi” ve Peygamber dönemindeki uygulamaların hayatın her alanında temel nirengi noktası kabul edilmesi fikri ile ortaya çıkan Selefi düşünce yapısı; zaman içerisinde radikal ve katı bir yorum bicimi kazanmıştır.

Selefi düşünce yapısı, İbni Teymiyye ve Muhammed Bin Abdulvahhab'la birlikte sistemleşerek uygulama alanı bulmuş ve adeta günümüz terör örgütlerine referans kaynağı haline gelmiştir (Farac, 2004:103). Günümüzde İslamiyet'in “Şeriat, Cihad, Darul Harb ve Cahiliye” gibi bazı terimlerini sivilleri de hedef alan kontrolsüz bazı şiddet eylemleri ve terör faaliyetlerini meşrulaştırmak için istismar eden dini motifli terör örgütleri, toplumsal gelişmeleri ve hareketleri değerlendirirken kendi politik amaçlarını

destekleyecek şekilde İbni Teymiyye'nin düşüncelerinden ve dini metinleri yorumlama biçiminden yararlanmaktadır.

3. İBNİ TEYMİYYE

Takiyyuddin Ebu'l-Abbas Bin Abdilhalim Bin Teymiyye 1263 yılında Harran'da doğmuş Hanbelî âlimlerindendir. İbni Teymiyye Moğollarla yapılan savaşlarda bizzat savaşmıştır. Mısır, İskenderiye ve Şam hapishanelerinde birçok kez tutuklu kalan İbni Teymiyye tutuklu bulunduğu Şam kalesinde 1328 yılında vefat etmiştir. Cenazesine on beş bin kadın ve iki yüz bin erkeğin katıldığı aktarılmıştır. İbni Teymiyye ömrü boyunca gördüğü tüm baskı, sürgün ve hapslere rağmen “ehlisünnet” olarak tanımladığı katı çizgiden vazgeçmemiştir (Aydın, 2003: 212).

Kendisinden önceki alimlerin yorumlarından farklı ve eleştirel yaklaşımlarıyla İbni Teymiyye'nin İslam düşüncesinde önemli ve özgün bir yeri vardır. Aydın'a göre İbni Teymiyye İslami olmayan terminoloji kullanılarak dini kural ve kaidelerin yorumlanmaya çalışılmasında zamanla dini hükümlerin asıl mahiyetlerini kaybedeceği endişesini yaşamıştır. Yalnızca Kuran terminolojisini kullanarak tüm alanlarda söz sahibi olmanın güçlüğünü anlayarak bu konuda yeni bir yöntem oluşturmaya çalışmıştır. Bu amaçla İslam'da akıl ve mantıkla (Kelam), ayet ve hadisler (Nass) arasındaki ayrımı kaldırmaya yönelik adımlar atmıştır. Rasyonalist yöntemin spekülasyonlarından kurtulmak için ampirist bir bakış açısı sergilemiştir (Aydın, 2003: 211).

Tüm dünyada radikal İslam üzerinde İbni Teymiyye'nin (1268- 1328) katkıları çok etkili olmuştur. 13. yüzyılda kendi toplumunun sorunlarını dile getirmişse de, onun düşünceleri Suudi Arabistan'ın 18. yüzyıl Vahhabi hareketini, Mısırın modern eylemci ideologu Seyyid Kutub'u, İslami cihattan Muhammed El Farac'ı ve Üsame bin Ladin gibi çağdaş aşırılık yanlılarını

etkilemiş, onlar da Teymiyye'yi kendilerine mal etmişlerdir (Esposito, 2003: 64).

İbni Teymiyye'ye göre dini metinlerin yorumlanması ve hayata geçirilmesi ile ilgili en güvenli yol, onları olduğu gibi bırakmaktır. Bu bakış açısına göre kelimeleri hiçbir tevil ve yoruma başvurmada, zahiri (görünen) anlamları ile değerlendirmek bu manalarına itibar etmek gerekmektedir (Türkoğlu, 2006: 50-55).

İlk dönem Müslümanlarından ilmi derecesi ve tarihi yeri ne olursa olsun, hiçbir kimsenin görüşü ile kendisini bağımlı saymadı ve bu konuda birçok İslam otoritesine karşı çıktı. Bu konuda da oldukça ileri giderek halk arasında oldukça yaygın bir beğeni ve destek bulan sofilerle karşı gelmekten geri durmadı. İbni Teymiyye sofileri açıktan eleştirerek onlara karşı açıktan savaş açtı. Sofilerin tabilerden⁷ saydıkları Sahabe ve Salih kişilere olan meyillerini eleştirerek bu durumu cahiliye döneminde putlardan medet uman müşriklere⁸ benzeterek büyük tepki çekti (Ebu Zehra, 1988: 8,9).

İbni Teymiyye'ye göre Allah'a sadece Peygamberler aracılığı ile Allah'ın koyduğu kurallar ve şekillerde ibadet edilir ve ölü olsun, diri olsun Allah'tan başkasına dua eden, onlara yalvaran, onlardan yardım dileyen kişi, dinde bidat yapmış, Allah'a ortak koşmuş ve Müslümanların yolunda yürümemiş olur. İbni Teymiyye'nin temellerini attığı daha sonra Selefilik olarak adlandırılacak olan bu mezhep genel İslam anlayışı ve yaşantısında görülen birçok davranışı din dışı saymaktadır (Türkoğlu, 2006: 50-55).

İbni Teymiyye'ye göre: "Dua da ibadetler arasında yer almaktadır. Buna göre, ölü olsun, diri olsun mahlûklara dua eden (onlara yakaran), onlardan yardım dileyen kişi, dinde bidat yapmış, âlemlerin Rabbine ortak

⁷ **Tabiin:** Hz. Muhammed'i hayattayken gören kişileri (sahabe) gören insanlar için kullanılır.

⁸ **Müşrik:** İslam'da Allah'ın varlığını ve tekliğini reddederek, Allah'a ortak, şirk koşan.

koşmuş ve Müslümanların yolunda yürümemiş olur.” İbni Teymiyye, bu konudaki görüşlerini şu üç esasa oturtmuştur:

a) Salihler ve veliler⁹ vasıtasıyla Allah'a yaklaşma düşüncesini yasaklamak.

b) Ölü olsun-olmasın, kişilerden "yardım isteme" ve onları "aracı yapma" düşüncesini kaldırmak.

c) Teberrük ve takdis (kutsamak) niyetiyle peygamberlerin ve salih kişilerin kabirlerini ziyaret etmeyi engellemek (Türkoğlu, 2006: 50-55).

İbni Teymiyye'ye göre İslam anlayışı tıpkı sahabe ve tabilerin dönemindeki gibi olmalıdır. Saadet ve mutluluk akıldan geçmez, Kuran ve sünnetten başka kurtuluş yolu yoktur. Kuran'da ve sünnette olmayan her şey budattır ve karşı çıkılmalıdır (Cansever, 2007: 7).

Kuran'ın koyduğu ve sünnetin açıkladığı kurallar kabul edilmeli, şüpheleri gidermek için bile olsa, bunları reddetmek insanı dinden çıkarır. Akıl, Kuran'ın tevilde tefsirinde ve ondan hüküm çıkarma konusunda sadece hakkında haberlerin çok yoğun olduğu konularda başvurulabilir. Aklın bunun ötesinde bir otoritesi varsa o da: Tasdik etmek, boyun eğmek, naklin¹⁰ tespit ettiği hususları akli olana yakınlaştırmak ve aralarında çelişki olmadığını göstermek içindir. Akıl hâkim olamaz, eleştiri ve tenkit getiremez, sadece şahit olabilir, kabul edip destek verebilir. Yani akıl sadece Kuran'ın bahsettiği konulara açıklama getirebilir, hiçbir zaman kendi başına delil olamaz. (Türkoğlu, 2006: 48)

İbni Teymiyye'nin dini otorite ve siyasi otoritenin aynı kişide toplanması fikri dinin siyasallaşmasında ve bir ideoloji haline gelmesinde büyük katkı sağlamıştır. Büyük oranda kendisinin koymuş olduğu dini kurallara uygun olarak yönetilmeyen veya bu kurallar konusunda tavizkar

⁹ **Salihler ve Veliler:** İslam'da iyi, güzel faydalı ve Allah'ın emirlerine ve yasaklarına uyan kişiler.

¹⁰ **Nakil:** Hadis ve sünnet ile bildirilen İslam dininin esasları.

davranan siyasi rejimleri dinden dönmüş sayarak, bu rejimlere karşı isyan edilebileceğini savunarak Haricilik zihniyetinin tekrar yeşermesine olanak sağlamıştır (Cansever, 2007: 7).

İbni Teymiyye kendisi tarafından geliştirilerek din dışı anlamında kullanılmaya başlanan bidat (sonradan olma) kavramını, kendi görüşüne uymayan tüm fikirlerin İslam'a yapılmış eklentiler olarak kabul edilmesini ve bunların "cahiliye dönemi"ni yansıttıklarını iddia etmiştir. Aynı şekilde cihat kavramını namaz ve oruç gibi İslam'ın temel bir kavramı haline getirerek ve kendisi gibi düşünmeyen Müslümanlarla savaşmayı da dini bir görev sayarak İslam'a "cihatçı ve çatışmacı" bir karakter kazandırmıştır (Cansever, 2007: 7).

İbni Teymiyye'nin, dini kuralları uygulamayan bir yönetimi devirmek için şiddete başvurmaya onay veren cihat tanımı çerçevesinde siyasal İslam'ın ana hedefi, İslami bir devlet kurma biçiminde özetlenebilir (Bennett, 2004: 44-46)

İbni Teymiyye'ye göre "Savunma savaşı, dine ve kutsallara saldıran düşmanı savmanın en çetin şeklidir. İcma¹¹ ile vaciptir¹². Dini ve dünyayı bozan saldırgan düşmanı savmak, imandan sonra gelen en büyük vaciptir. Bu nedenle hiçbir şart yoktur ve imkân ölçüsünde herkes için farzı ayn¹³ hükmündedir" (Hasan, 2008: 87; İldeş, 2008: 63).

Moğollar, girilen savaşın sonucunda anlaşmaya oturan Müslümanların sözcüsü ve müzakerecisi İbni Teymiyye'ye gayrimüslim esirlerin de serbest bırakılmasını şart koşturmuştu. İbni Teymiyye'ye göre, Müslümanlar ile anlaşmalı gayrimüslimlerin özgürlüklerine kavuşturulması için Müslümanlar savaşmak, Allah yolunda cihat etmek zorundadırlar (Çakır, 2007: 94).

¹¹ **İcma:** Dini bir hüküm hakkında din alimlerinin ittifak etmesi.

¹² **Vacip:** İslam dinine göre Kuran'da açık olmayacak şekilde emredilmiş veya sahabelerin açıkça bildirmesi ile tanımlanmış, yapılması gerekli olan eylemdir.

¹³ **Farz-ı Ayn:** İslam dinine göre mükellef olunan bir eylem veya ibadeti bizzat kişinin kendisinin yapması gereken farzlardır.

Felsefi ve ideolojik olarak kökleri İbni Teymiyye'ye dayanan oldukça fanatik bazı gruplar, radikal İslam'ı beslemiş ve kendilerini "İslam'ı özüne döndürecek" ve "gerçek bir halifenin bayrağı altına" bütün Müslümanları toplayarak, tıpkı eski günlerdeki gibi tüm dünyada İslami kuralların hüküm sürmesini sağlayacak nesillerin öncüleri olarak hayal etmişlerdir. Bu radikal gruplar yaşadıkları toplumlarda mevcut otoriteyi ele geçirmek için giriştikleri mücadelede intihar saldırılarını ve bombalı araçlarla düzenlenen sayısız eylemi, dini bir temele yerleştirerek şehitlik gibi kutsal bazı terimleri kutsal olmayan amaçlarına alet etmişlerdir (Esposito, 2003)

4. MUHAMMED BİN ABDULVAHHAB VE VAHHABİLİK

Muhammed bin Abdulvahhab, İslam alimlerinden üç kişiden çok etkilenmiştir. Bu alimler, Ahmed Bin Hanbel, İbni Teymiyye ve İbni Kayyim'dir. İmam Ahmed Bin Hanbel'in dindarlığından ve bidatlara karşı verdiği mücadeleden etkilenmiştir. İbni Teymiyye ve onun en meşhur öğrencilerinden birisi olan Muhammed bin Kayyim el Cevziyye'nin ise özellikle kitaplarına önem vermiş, bazılarını elleriyle yazmış ve görüşlerini hayatına tatbik etmiştir (Selman, [web]: 65-70).

Muhammed bin Abdulvahhab tarafından kurulan ve Vahhabilik olarak adlandırılan bu mezhebin mensupları kendileri için "Vahhabi" ismi yerine "Muvahhidun" adını verirler ve "Hanbeli Mezhebinden" olduklarını söylerler (Salur, 2006: 154).

Vahhabilik, Orta Arabistan'da Muhammed bin Abdulvahhab (1703–1792) tarafından 18. yüzyılda başlatılan Hanbeli ekolünden etkilenecek İbni Teymiyye'nin fikirlerini yeniden canlandıran radikal bir İslami akımdır. Muhammed bin Abdulvahhab, İbni Teymiyye'nin oldukça katı bir İslami yorum olan fikirlerini basitleştirerek kendi dönemi ve sosyal koşullarına göre yeniden yorumlayarak ve daha da sertleştirerek bazı pratik sonuçlar çıkarmıştır (Türkoğlu, 2006: 50-55; Cansever, 2007: 7-8).

Vahhabilik Mezhebinin hayat bulup gelişmesine olanak sağlayan Suudi Arabistan'ın Necd bölgesi ülkenin tam ortasında yer alan ve neredeyse tamamı çöllerden oluşan bir bölgedir. Tarih boyunca çok kısa aralıklarla devlet otoritesine boyun eğen bu bölge insanı genellikle tüm dış etkilere ve gelişmelerden bağımsız bir yaşam sürmüştür (Büyükkara, 2004: 20; Faraç, 2004: 103).

Bu bölgede yaşayan bedeviler ortaya çıkan İslam devletine gönderdikleri elçiler vasıtası ile İslam'la tanışmışlar ve İslam devletinin güç kazanmasında çok büyük fedakarlıklar yapmışlardır. Ancak aynı bedevi kabileler Hz. peygamber öldükten sonra en temel problem kaynaklarından birisi olmuşlardır. Hz. Ebubekir'in hilafeti esnasında çok ciddi irtidat (dinden çıkma) hadiselerinin görüldüğü bu kabileler halifeye isyan etmişlerdir. Yine aynı dönemde görülen dört sahte peygamber hadisesinin üçü Necd bölgesindeki bedevi kabileler içinde ortaya çıkmıştır (Büyükkara, 2004: 20-21).

Coğrafi ve sosyal yapısı nedeni ile büyük Müslüman devletlerin hayatında önemli ve etkili bir yere sahip olmayan Necd bölgesi tarih haritalarında genellikle sınırlara dahil edilmeyen beyaz bölgeler olarak yer almakta, bu haliyle de bir yandan büyük devletlerin ilgisinden mahrum kalırken diğer yandan da doğal bir dokunulmazlık zırhı kazanmıştır. 1730'lu yıllarda bölgeyi uzun yıllardır elinde bulunduran Osmanlı İmparatorluğu'nu içerden yıkmaya çalışan İngilizlerin de maddi ve manevi desteğiyle, Vahhabilik Suudi Arabistan'ın Necd çöllerindeki bedevilerin arasında hızla yayılmaya başlamıştır (Büyükkara, 2004: 20-21).

1744 yılında akrabalık bağının da yardımı ile kendi dini görüşlerine sempati besleyen Necd bölgesinin şeyhi Muhammed bin Suud ile siyasi bir ittifak kurmuştur. "Diriye Beyatlaşması" adı verilen bu ittifak ile radikal dini görüşleri nedeni ile birçok tehdit alan Muhammed bin Abdulvahhab Muhammed bin Suud'un korumasına girmiş ve "zafere ulaşınca dek cihat

edeceğine ve kutsal ittifakı sürdüreceğine” dair söz vermiştir (Büyükkara, 2004: 20).

İbni Suud’un direktifleri ve maddi desteğiyle İbni Abdulvahhab’ın peşinden gelen bedevi Araplar “hicret yurdu” olarak adlandırdıkları Dir’iye yakınındaki köy ve kasabalara yerleştirilerek iskan edilmeye başlandı. Buralarda yeni kurulan Vahhabilik mezhebi doğrultusunda eğitilerek, Meşru İmam saydıkları İbni Suud’un “cihat bayrağı altında” diğer çevre kabileler ile mücadeleye başladılar (Büyükkara, 2004: 22-23). Çok kanlı ve uzun süren savaflara rağmen ancak 19. yüzyılın başlarında kısmi bir başarı elde eden Suudlar, Hicaz bölgesinde 1926 yılına kadar tam bir hâkimiyet kuramamışlardır (Türkoğlu, 2006: 47-55; Salur, 2006: 154)

Büyükkara’ya göre Muhammed bin Abdulvahhab’ın kendi hayatı içerisinde bu kadar etkin bir güç haline gelmesi onun fikirlerindeki özgünlüktür. İbni Abdulvahhab’ın üzerinde en çok durduğu hususlar nerdeyse artık bir ibadet şeklini almış olan türbe ziyaretleri, çeşitli bölgelerdeki ağaç, mağara ve taşlara kutsallık atfedilmesi ve buralarda dua edilmesi, adak adanması, zinanın yaygınlaşması, namaz kılmayanların sayısının artması, dul ve yetim hakkının gözetilmemesi, kadınların mirastan mahrum bırakılması gibi İslam hukukunun yerini kabile geleneklerinin tercih edilmesidir. Vahhabilik, Kuran ve hadis dışındaki akli delillere çok az yer veren bir fıkıh metodolojisini tercih etmesi nedeni ile Hanbeli Mezhebi’nden, bu metinleri yorumlarken de zahiri (görünen, yüzeysel) ve kuru manasının esas alması nedeni ile de Zahiri Mezhebi’nden oldukça etkilenmiştir (Büyükkara, 2004: 24-25).

Arap milliyetçiliği etrafında göçebe kabile yapısına dayalı bir birliktelik oluşturan Vahhabilik, Kuran ve Hadisin lafızları üzerindeki vurgusuyla literal veya köktenci bir öğreti şeklinde ortaya çıkmış, kendileri dışındaki yorumlamaların tamamını dinden sapma olarak nitelemiş, tasavvuf gibi ılımlı

yaklaşımları kafirlik olarak tanımlamış ve bunlarla mücadeleye girişmişlerdir (Türkoğlu, 2006: 47-55).

Vahhabiler Kuran, Sünnet ve Selefi Salihin¹⁴ denen ilk dönem Müslümanlığının (Altın Çağ) dışındaki hiçbir otoriteyi benimsemeyerek daima yeniliğe, uzlaşmaya ve diyaloga kapalı olmuşlardır. Peygamber türbeleri dâhil hürmet gösterilen her şeyi kutsallaştırıldıkları iddiasıyla reddederek bunları yok etme girişimleri, Vahhabilere bazı Avrupalı yazarlarca "mabet yıkıcıları" ya da "mezhepsizler" isminin verilmesine neden olmuştur. Vahhabilik denilince ilk akla gelen konu da bu olmuştur (Türkoğlu, 2006: 47-55; Cansever, 2007: 7).

Muhammed bin Abdulvahhab Peygamberin ölümünden sonra İslam'ın doğru şekliyle yaşanmadığını, İslam'ın gerçek emirlerinin yerini geleneklerin ve kültürel ritüellerin aldığını, bin yıllık bir dönemin tamamını İslam öncesi Cahiliye dönemine benzeterek tamamını batıl¹⁵ ilan etmektedir (Faraç, 2004: 97).

Kabir ziyareti, Peygamberlerden "şefa'at dilenmesi"¹⁶, bir mezhebe bağlanma, tasavvuftaki ölmüş bir şeyhle irtibat kurmak anlamındaki "rabıta", ondan yardım dilemek manasındaki "istibdad" gibi bir çok husus Allah'a ortak koşmak anlamında "şirk" kabul edileceği gerekçesi ile dinden çıkma nedeni sayılması, bunlarla mücadeleyi dini görev haline getirmeleri, buna karşın kendi doktrinlerini "mutlak doğru" olarak kabul eden Vahhabilik bu özellikleri ile muhaliflerini kafir sayan "haricilere" benzemiş ve İslam dinini şiddetle özdeşleştiren anlayışların gelişmesine katkıda bulunmuştur (Türkoğlu, 2006: 47-55, Bodur, 2006: 49).

¹⁴ **Selefi Salihin**; İslam'ın ilk yüzyılında yaşayan Müslümanlardır. İslamiyet'e göre Peygamberlerden sonra insanların en üstünleri sırasıyla; Sahabeler, Tabiin ve Tebei tabiidir. Hz. Muhammed'in arkadaşlarına Sahabeler denir. Sahabeleri gören ve sohbetlerinde yetişen Müslümanlara Tabiin denir. Tabiin bütün dini bilgilerini Sahabelerden öğrenmişlerdir. Tabiinin sohbetinde yetişenlere ise Tebei tabiin denir.

¹⁵ **Batıl** : Mantıksal bir temele dayanmayan söz, inanç ve davranışlara denir. Hak olmayan, hurafe, sahte, boş, hükümsüz.

¹⁶ **Şefa'at**: Birinin bağışlanması için aracı olma. Affedilmesi için yalvarmak.

Muhammed bin Abdulvahhab'a göre ibadette gösteriş, adak kurbanı, nazarlık, muska, resim yapmak gibi hususlar da aynı şekilde şirk emaresi olarak görülür ve dinden çıkmaya vesile olabilir. Aynı şekilde Vahhabilere göre İman yani İslamiyet'in gündelik hayattaki uygulamaları ve amel (uygulama) birbirinden ayırlamaz bir bütündür ve bir insanın gerçek mümin olabilmesi için yalnızca iman etmesi yeterli değil, aynı şekilde İslam'ın kurallarına da tam olarak uyması gerekmektedir. Namaz ve oruç gibi ibadetleri yerine getirmeyen Müslümanlar dinden çıkmış sayılır ve öldürülmeleri mubah¹⁷ sayılır (Büyükkara, 2004: 26).

Başlangıçta olmadığı halde sonradan ortaya çıkan inanç ve uygulamaları ifade etmek için kullanılan bidat kelimesi Vahhabiler için temel bir kavramdır. Kuran ve sünnette bulunmayan her şey bidat olarak kabul edilir ve kişinin Müslüman mı, yoksa müşrik mi olduğunu gösterir. Örneğin camilere kubbe ve minare yapılması, içlerinin süslenmesi, farz namazlarının ferdi kılınması, Peygamberin doğumunun veya kandil gecelerinin kutlanması, mevlit okutmak, tütün ve kahve kullanmak bidattır ve insanları şirke götüren şeylerdir (Büyükkara, 2004: 27).

Vahhabilere göre şirk ve bidatların ortadan kalkması "iyiliği emretmek ve kötülüğü yasaklamak" anlamına gelen "emri bil maruf ve nehyi anil münker" prensibinin tam ve tavizsiz olarak uygulanması gerekmektedir. Bunun en temel şartı ise alim, adil ve kuvvet sahibi bir yöneticinin Müslümanların başında olması gerekmektedir. Müslüman birey yaşadığı süre içinde mutlaka böyle bir yöneticiye yani imama biat¹⁸ etmek zorundadır. İmam Allah'ın kanunları doğrultusunda insanları yönetir, tabiiyetindeki toplumu sağlık ve güven içinde yaşatmaya çalışır. "iyiliği emretme ve

¹⁷ **Mübah** : Haramın zıddı, İslam dinine göre inanan kişinin yapmasına izin verilen söz, fiil ve davranıştır. Helâl

¹⁸ **Biat Etmek** :Bir kimseye bir hususta bağlılığını bildirme, söz verme. Bir hususta el ele vererek yapılan akde, sözleşmeye, söz vermeye biat denilmiştir. Arapça aslı "bey'at" olup, sonradan dilimize "biat" diye geçmiştir.

kötülüğü yasaklama” bizzat imam yani dini önder tarafından yürütülür, vaaz ve uyarı ile doğru yola gelmeyen zorla yola getirilir (Büyükkara, 2004: 27).

Vahhabilere göre kendi öğretilerini kabul etmeyen herkes müşriktir, canları ve malları helaldir. Vahhabilerin tarih boyunca Osmanlılar, Şiiler ve Hicazlılar gibi birçok Müslüman unsurla savaş halinde bulunmalarının arkasındaki temel esas ta Vahhabiliğin “müşriklere karşı cihad” olarak gördükleri bu prensiptir (Büyükkara, 2004: 27).

Muhammed bin Abdulvahhab ve ona uyan davet âlimlerinin en çok etkilendikleri ve en önemli selef âlimlerinden birisi, İbni Teymiyye’dir. Dolayısıyla Muhammed bin Abdulvahhab İbni Teymiyye’nin kitaplarına önem vermiş, bazılarını elleriyle yazmış ve görüşlerini hayatına tatbik edebilmişti. Muhammed bin Abdulvahhab İbni Teymiyye’nin görüşlerinden çok etkilenmiştir (Selman, [web]: 67).

Muhammed bin Abdulvahhab, Müslümanları dinden çıkaran sebeplerden birinin, Müslümanlara karşı Müslüman olmayanlara yardım etmek olduğunu söyler ve bunu “İçinizden onları dost tutanlar, onlardandır”¹⁹ ayetine dayandırır. Aynı şekilde “Eğer kafirlere dostluk, onların ülkelerinde yaşamak, onlarla birlikte savaşa çıkmak ya da buna benzer bir şekilde olursa, bunu yapan kimse hakkında kafir hükmü verilir. Bunu da Kuran’daki “O (Allah), Kitap’ta size şöyle indirmiştir ki: Allah’ın ayetlerinin inkar edildiğini yahut onlarla alay edildiğini işittiğiniz zaman, onlar bundan başka bir söze dalıncaya (konuya geçinceye) kadar kafirlerle beraber oturmayın; yoksa siz de onlar gibi olursunuz. Elbette Allah, münafıkları ve kâfirleri cehennemde bir araya getirecektir”²⁰ ayetine dayandırır (İslam’da Şahadet Operasyonları, [Web]: 81-82).

¹⁹ Kuranı Kerim, Maide Suresi 51. Ayet

²⁰ Kuranı Kerim, Nisa Suresi 140. Ayet

Muhammed bin Abdulvahhab'ın fikir ve görüşleri başta Suudi Arabistan'ın Necd bölgesi olmak üzere dünyanın pek çok yerinde yorumlanarak geliştirilmiştir. Diğer taraftan İslam'ın asıl büyük kısmını oluşturan diğer mezhep alimleri de Vahhabilik aleyhinde görüşler içeren reddiyeler yazmış ve yanlış ve tehlikeli buldukları bu düşünce ve uygulamaları eleştirmişler ve İslam dünyasını aydınlatmaya çalışmışlardır (Büyükkara, 2004: 27). Günümüzde Kosova, Bulgaristan, Bosna Hersek, Arnavutluk, Kuzey Kafkasya-Çeçenistan, Azerbaycan gibi bir çok ülkede Vahhabi anlayışın temsilcilerini görülmektedir (Faraç, 2004: 101-102)

Geleneksel İslami yaklaşımlar ve Vahhabilik arasındaki en önemli farklılık “Cihad” kavramına yüklenen anlamdan kaynaklanmaktadır. Birincisi Vahhabi anlayış cihadı sadece Allah için kâfirlere karşı savaş anlamında kullanmaktadır. İnsanın nefesine karşı verdiği ve Kur'anı Kerim bir bütün olarak değerlendirildiğinde çok daha önemli olması gereken “büyük cihad” adeta yok sayılmaktadır. İkincisi ve daha vahimi ise yapılan hemen her davranışın dinden çıkmaya sebep olmasıdır. Böylelikle kişi Müslüman olsa hatta namaz kılıp, oruç tutsa dahi sadece bir ibadeti yerine getirmede için kafir olduğu gerekçe gösterilerek öldürülebilmektedir.

Bütün bu anlatılanlardan da anlaşılacağı üzere Selefi-Vahhabi ideoloji, hazzı yasaklayan ve şiddeti kutsayan bir esas üzerine inşa edilmiştir. İdeoloji tarafından İslam'da açıkça yasaklanmamış olan ve asırlardır meşru görülen birçok lezzetin bu denli dışlanması bireyler açısından önemli sonuçlar doğurmaktadır. Doğal olan insani zevklerin ve hazların aşırı derecede yasaklanması ile birey, yaşama arzusundan uzaklaşır ve ölüme özlem duymaya başlar. Zaman içerisinde birey aşırı ölümsever bir nitelik kazanır ve bu durum onun söyleminde, hareketlerinde ve yaşam pratiklerinde görülmeye başlar (Öztürk,2008:113).

Aşırı ölümsever kişiliklerde örgütsel düzene ve ölüme karşı bir hayranlık oluşur. Dünyayı dehşete düşüren intihar eylemlerinin altında yatan

sebeplerden birisi de budur. Bu tip eylemlerin intiharı en büyük günahlardan birisi kabul eden İslam dini açısından meşru görülmesi mümkün değilken, intihar eylemi yapanların neredeyse tamamının Müslüman olması dini motifli terör örgütlerinin “barış dini” olarak bilinen İslamiyet’i nasıl istismar ettiğinin en açık örneklerinden bir tanesidir.

5. EBUL ALA EL MEVDUDİ

1903 yılında Kuzey Hindistan’da köklü bir İslami geleneğe sahip bir ailenin oğlu olarak doğan Ebul Ala El Mevdudi tıpkı babası gibi modern eğitim tarzını reddederek, geleneksel bir eğitim almıştır. Evde Arapça, Farsça, Urduca öğrenmiş, dini ve edebi metinler okuyarak yetişen Mevdudi daha genç yaşta Arapça şiirler yazmaya ve çeviriler yapmaya başladı. 16 yaşındayken babasının ölmesi üzerine daha fazla kendi ilgi alanlarına yönelmeye başlayan Mevdudi dini konulardan ziyade siyasetle ilgilenmeye başladı (Manaz, 1998: 171-172).

Hint milliyetçiliğine yönelen Mevdudi TAJ partisine üye olmuş, Hilafet Hareketi isimli bir gurubun içinde faaliyetler yürütmeye başlamış ve Mahatma Gandhi’ye övgü dolu yazılar yazmıştır. 1921 yılında Hindistan alimler Cemiyeti lideri Müftü Mevlana Kifayetullah ve Ahmed Said’le tanışarak cemiyetin yayın organı olan Muslim adlı gazetenin editörlüğünü yapmaya başlamıştır. 1924 yılına kadar bu görevi sürdüren Mevdudi Batılı sömürgeciler karşısında Kurtuluş Savaşı veren Türkiye lehine yazılar yazmıştır (Manaz, 1998: 171-172).

Hindistan alimler Cemiyeti’nin aktif bir üyesi olmasına karşın kendisini bir din alimi olarak görmeyen ve her fırsatta bunu ifade eden Mevdudi İslam’ı kendi kendine öğrenen bir gazeteci olduğunu vurgulamıştır. Manaz (1998:172)’a göre Mevdudi, 1924 yılında Hilafet Hareketi’nin çökmesinin ardından Türkler ve Mısırlıların; “Osmanlı İmparatoru ve İslam Halifesi’ni reddederek İslam’ın asla kabul etmediği kavim milliyetçiliğine yöneldiklerini”

ve İslam'a zarar verdiklerini gerekçe göstererek Hindistan Milliyetçiliği fikrini bırakmış ve ümmetçilik anlayışını benimsemeye başlamıştır.

1925 yılında önce Müslüman olup daha sonra tekrar Hinduizme geçen bir kişinin Müslümanlar tarafından öldürülmesi sonrasında İslamiyet ve Müslümanlar aleyhinde yöneltilen eleştirilere cevap niteliğinde İslam'da Cihat isimli eserini yazmıştır. Her geçen gün Mevdudi'nin sevenleri ve takipçileri artmaya başlamış ve kendisine bağlı bir grup oluşmuştur. 1938 yılında Muhammed İkbal tarafından kurulan bir eğitim projesi olan Darul İslam isimli cemiyetin yöneticiliğine getirilmiştir (Manaz, 1998: 172).

1941 yılında İslam dünyasının en eski Siyasal İslamcı ideolojilerinden birisi olan Cemaati İslami'yi kurarak bütün Hindistan çapında örgütlenmeye başlamıştır. Hindistan'ın ikiye bölünmesi ile birlikte Cemaati İslami'de ikiye bölünmüş ve Mevdudi Pakistan'a yerleşmiştir. Mevdudi'nin bu ölçüde tanınmasının ve sevilmesinin başlıca sebebi yazdığı makaleler ve kitaplarıdır. Eserlerinde İslam hukuku, felsefe, tasavvuf, ekonomi ve siyaset gibi çok geniş bir alanda değerlendirmeler ve analizlere yer veren Mevdudi'nin en önemli eseri otuz yılda tamamladığı Tefhimul Kuran isimli eseridir (Manaz, 1998: 173).

Tefhimul Kuran adlı eserinde Kuran'ın anlaşılmasında en önemli kaynak olarak Peygamber'in sünnetinin önemini vurgular. Mevdudi'ye göre Kuran tek başına ilahi emirlerin anlaşılması için yeterli olmayabilir. Birçok meselede Kuran önemli meseleleri özlü, soyut ve özet bir biçimde ele alır, ya da tamamını bütün ayrıntıları ile açıklamaz. Bu nedenle sünnetin iyi analiz edilmesi Kuran'ın iyi anlaşılması için çok gereklidir (Adams, 2007: 471)

Hasan el Benna'dan etkilenen Mevdudi dünyadaki bütün problemlerin üstesinden gelmenin tek yolunun "İslami kuralların egemen olduğu bir devlet kurmak" olduğunu, Hint alt kıtasında "İslami bir düzen kurmak" ve "devletin tüm kurumlarının ele geçirilebilmesi" için İslamcı ideolojiye uygun bir şekilde

birey, toplum ve siyasetin değiştirilmesi gerektiğini savunmuştur. Bu amacına ulaşmak için en etkili güç olarak düşündüğü siyasetle tüm İslam toplumlarının yakından ilgilenmesini istemiştir (Bodur, 2005: 75-81).

Mevdudi'ye göre *“Kuran bir prensipler ve külli kuralların kitabıdır. O'nun gerçek vazifesi, İslam nizamının fikri ve ahlaki esaslarını açıkça ortaya koymak, akli deliller getirerek, hissi teşviklerde bulunarak bu ilkeleri insanlar arasında yaymaktır”*. Ayrıca *“Allah tek başına bir kitap indirmiş değildir. Aksine indirdiği kitapla beraber bir de peygamber göndermiştir”* (Mevdudi, 1983: 64-65).

“İnsan, Kuran'ı yaşamadıkça hayatında O'nun buyruğuna uymadıkça, O'nun ahlaki, medeni prensipleri ve hayatın çeşitli alanları için vazetmiş olduğu sistemin ruhunu kavraması mümkün değildir. Bir kişi kendi özel hayatında Kuran'ı yaşamadıkça onu kavrayamaz. Bir toplum bütün sosyal kurumlarıyla birlikte Kuran'a karşı çıktığı sürece onu anlayamaz” (Mevdudi, 1983: 60).

Hasan El Benna'dan farklı olarak tasavvufun tamamen ortadan kaldırılması gereken bir konu olmadığını ama köklü bir reforma ihtiyacı olduğunu savunan Mevdudi, Humeyni'nin güce dayalı karizmasına karşı, İslam Devleti'nin siyasal yapısına ağırlık veriyordu (Manaz, 1998: 173).

Cansever'e (2007: 12) göre İslam'ı toplumun ve devletin her kademesine egemen ideoloji haline getirmek dışındaki bütün sistemlerin şirk içerdiğini ve cahiliye dönemine ait olduğunu vurgulayan Mevdudi, gelenekleri körü körüne savundukları için İslam ulemasını eleştirmiş, hâkimiyetin kaynağını Tanrı'dan gasp eden modern değerlere şiddetle karşı çıkmıştır. Şiddete başvurarak yönetimi ele geçirmeyi gereksiz bulan Mevdudi, aşamalı bir süreç takip ederek toplumun İslamileşmesi gerektiğini savunmaktadır. Toplumun ve devletin işleyişini İslam'ın değişmez ve sarsılmaz mutlak kurallarına dayandırarak, İslam'ı bütün dünyada fundamentalist akımların ilham kaynağı bir öğreti haline getirmiştir.

Mevdudi'nin İslam anlayışına göre bütün dünya, bütün toplumlar ve bütün sistemler hak ve batıl olmak üzere iki kutba ayrılmıştır. Ya Müslümansınızdır, dinin emir ve yasaklarını her alanda uygularsınız, ya da değilsinizdir. Bu fikrini şöyle açıklamaktadır: “İslam hiçbir zaman şu hali kabul etmez: Siz kalkıp da kendinizi mümin diye ilan edip, sonra da yaşayış yolunda ya da işlerinde Allah'ın kanunlarının hilafına ve aksine, gayri ilahî kanunlara tabi olup gidersiniz” (Cansever, 2007: 12).

Mevdudi İslamiyet'in en temel emirlerinden birisi olarak gördüğü cihadın her Müslüman'ın öncelikli bir görevi olduğunu ve toplumdaki bozgunculuğun ancak bu şekilde önüne geçilebileceğini savunmaktadır. Mevdudi

“Toplumsal hayatta insanın ahlak ve medeniyetine en fazla etki eden unsur, yönetimdir. Eğer yönetim düzeni yanlış ise ve yönetimin gücü, toplumu ıslah ve insanlara hizmette kullanılacak yerde, düzenin anahtarları, fesat çıkararak kişisel maksat ve arzuları gerçekleştirmek isteyenlere teslim edilecek olursa, böyle bir durumda hayır bahçelerinin yeşermesi, ıslah çabalarının meyve vermesi ve fazilet güllerinin açması son derece zordur”

diyerek, her halükarda Müslümanların yönetimi ellerine almaları gerektiğini savunmaktadır (Mevdudi, 1992: 130).

Müslüman topraklarının yabancı işgali altında bulunması ve bunun karşısında ciddi bir mukavemetin yaşanmaması Mevdudi'de de tıpkı Muhammed İkbal, Hasan El Benna ve Seyyid Kutub gibi büyük bir tesir yapmış, Şeriat ve Cihat doktrininin mevcut işgal karşısında yeniden yorumlanması gerektiğini düşünmeye itmiştir. Mevdudi'ye göre İslam toplumu içerisindeki cihat anlayışı günümüz koşullarının gerisindedir. Mevdudi'ye göre İslam demokrasisi ile Batı demokrasisi arasında çok temel ayrılıklar vardır. Batı demokrasisi insanların egemenlik ve bağımsızlığına dayalı iken diğeri insanlar tarafından seçilen halifelik prensibine dayanmaktadır. Batı'da insan hâkim konumunda iken İslam'da hâkimiyet Allah'ındır (Mohammad, 2008: 268).

Mevdudi'ye göre Batı sistemlerinde insanların arzu ve istekleri hükümetler tarafında yerine getirilirken, İslam'da hükümetler ve insanlar tüm davranışlarında Allah'ın emirleri yorumlanarak bu doğrultuda hareket edilir. Kısacası, Batı demokrasisinde kontrolsüz bir biçimde alabildiğine serbestlik hâkim iken İslam'da Allah'ın kanunlarına tabi olmak ve şeriatın hükümlerini uygulayarak bu çatı altında hareket etmek bir zorunluluktur. Şeriatın hükümlerinin uygulanmadığı toplumlar Cahiliye toplumdur. Hz. Muhammed ilahi vazifesini böyle bir topluma karşı başlatmıştır. Günümüzde de toplumun yapısı cahiliye toplumunun yapısı ile aynıdır. Mevdudi'ye göre nasıl ki Hz. Muhammed Cahiliye'ye karşı mücadeleyi hiç bırakmadıysa, günümüz Müslümanları da bu vazifeyi yapmak için sorumluluklarının farkına varmalı ve mücadeleyi hiç bırakmamalıdır (Mohammad, 2008: 269).

Adams'a göre Mevdudi, İslam'ın zorunlu saydığı açık politik aktivitede, hem kendi yaşantılarını hem de toplumsal hayatı İslami sisteme göre inşa edecek din adamlarınca kontrol edilecek bir İslam devletinin kurulması gerektiğini savunan modern Müslüman düşünürlerinin en meşhurlarından biridir. Mevdudi'nin fikirleri yeniden bir diriliş bekleyen Müslüman dünyasının temel taşlarından birisi olarak değerlendirilmektedir. Mevdudi'nin fikirleri İslam dünyasının her yerinde birçok din adamı ve radikal dini grup tarafından benimsenmiştir. Ancak tüm bunlara rağmen Mevdudi'nin Kuran tefsirinde ciddi manada bir politik içerik bulunmamaktadır (Adams, 2007: 481).

Mısır orijinli İslami modernizm, El Ezher Üniversitesi'nde eğitim alanlar aracılığı ile İslam dünyasının birçok yerine taşınmıştır. Özellikle Seyyid Kutub ve Mevdudi gibi sömürge yönetimleri altında yetişmiş din adamlarının fikirleri 1980'lerden itibaren çeviri eserler vasıtası ile bütün İslam dünyasına yayılmış ve bu bölgelerde çekirdek bir militan kadrosunun oluşmasına neden olmuştur. Vahhabiliğin sosyal ve kültürel muhafazakârlığı ile Mevdudi çizgisindeki siyasal radikalizmin birleşmesi ile militanca görüşlere sahip siyasal İslamcı bir gurup oluşmuştur (Bodur, 2005: 81)

Mevdudi'nin cihat konusundaki görüşleri radikal dini gruplar üzerinde son derece etkili olmuştur. Mevdudi'ye göre İslam, sadece bir “inançlar, ayinler, ibadetler” dini olarak anlaşılmamalıdır. *“İslam daha çok dünyadaki bütün zorba ve günahkâr sistemleri yok etme ve kendi programlarını insanlık yararına yürütme eğiliminde olan kuşatıcı bir sistemdir”*. Bu yüzden İslam *“dünya toplumsal düzeninde değişiklik ve devrim yapma ve onu kendi anlayış ve ideallerine göre yeniden biçimleme anlayışındaki devrimci bir anlayış ve ideolojidir”* (Mevdudi, 1967: 143). Kısaca özetlemek gerekirse Mevdudi'ye göre Müslümanların görevi sadece ibadet etmekle sınırlı değildir. Bundan daha önemlisi bir görevleri daha vardır; o da dünyadaki zorba ve günahkâr sistemlere karşı mücadele etmektir.

Mevdudi'nin eserleri Batılı sömürgeci ülkeler tarafından işgal altında tutulan bütün bir Müslüman coğrafyasında yoğun bir ilgi görmüştür. Mevdudi'nin eserleri köklü bir İslami düşünce geleneği bulunan Türkiye’de diğer İslam ülkeleri kadar etkili olmamıştır. Bunun başlıca nedeni Pakistan ve Mısır gibi ülkelerin aksine Türkiye’de öncelikli olarak mücadele edilmesi gereken Batılı bir sömürge yönetiminin bulunmamasıdır (Gürgür, 2008: 16).

6. HASAN EL BENNA

Müslüman Kardeşler’in kurucusu Hasan Ahmed Abdurrahman El Benna Mısır’ın Mahmudiye kasabasında doğmuştur. Henüz 8 yaşındayken dini eğitim veren bir okulda okumaya başlayan El Benna’nın babası Muhammed Abduh’un El Ezher’den öğrencisidir (Manaz, 1998: 125). Orta gelirli bir ailenin çocuğu olan Hasan El Benna İngiliz sömürge yönetimi altında büyük sıkıntılar yaşayan Mısır’ın düşman işgali altındaki küçük bir kasabasında işgalin bütün acılarına şahit olmuştur (Hüseyin, 2004: 134).

Daha küçük yaşlardan itibaren bulunduğu çevrede İslami cemiyetler ve hayır kurumları içerisinde aktif roller almaya başlayan Hasan El Benna 1923 yılında Kahire'deki El Ezher Üniversitesi'ne kaydoldu ve dört yıl sonra bu okuldan birincilikle mezun oldu. Bu dönemde Reşid Rıza'dan oldukça etkilenen El Benna, okulu bitirmesinin hemen ardından İngiliz işgali altındaki bir şehirde öğretmenliğe başladı. 1928 yılından itibaren görev yaptığı İsmailiye şehrindeki camilerde vaazlar vermeye başlayan El Benna "Bizler İslam'ın hizmetinde olan kardeşleriz; o halde bizler Müslüman Kardeşleriz" diyerek yakın arkadaşları ile birlikte Müslüman Kardeşler cemiyetini kurdu (Manaz, 1998: 126).

Benna'ya göre tıpkı insanlar gibi devletler ve uluslar da güçlü ve zayıf dönemler geçirir, gençlik ve yaşlılık dönemleri vardır, her toplumun da tıpkı insanlar gibi hastalıkları vardır. Çok uzun yıllardır bilim alanındaki üstünlüğü sayesinde gücü elinde bulunduran Batı Medeniyeti; Artık inişe geçmiş, tüm kurumları temelinden sarsılmaya başlamış ve siyasi, ekonomik ve bilimsel olarak hızla bir çöküşe doğru sürüklenmektedir (Hüseyin, 2004: 134).

Benna'ya göre başta Müslüman ülkeler olmak üzere üçüncü dünya ülkeleri de emperyalistlerin saldırılarına uğramalarına rağmen düşmanları ile değil de kendi içlerinde çatışmaya başlamış, bütünlüklerini koruyamamış, yalnızca Batılı emperyalist ve sömürgeciler için karlı birer pazar olmuşlardır. Kültür ve kimliklerini koruyamadıkları gibi atalarından kendilerine miras kalanları, çocuklarına da bırakamayarak "Batı'ya benzemek isterken Batı'nın maskarası haline gelmişlerdir" (Hüseyin, 2004: 135).

Ancak tüm bu olup bitenler karşısında ümitsizliğe kapılmayan Hasan El Benna "ümmeğin kurtuluşu"nu hiçbir önyargıya izin vermeden bütün kesimlerin ortak bir hedef doğrultusunda birleştirerek, kapsayıcı, kuşatıcı ve bütün toplumun saygınlığını kazanabilecek bir "Altın Nesil"i inşa edilebileceğine yürekten inanıyordu. İslamiyet'in yalnızca ibadet kurallarını belirleyen ve insanın kalbine huzur veren bir inanış biçimi gibi algılanmasına

karşı çıkan Hasan El Benna, İslamiyet'i gerek bu dünyada gerekse de öbür dünyada insanların hayatlarını tanzim eden bir kurallar bütünü olarak görüyordu (Hüseyin, 2004: 135).

Cihada inanan ve cihadın, hiçbir Müslüman'ın sorumluluğundan kaçamayacağı bir farz olduğunu savunan El Benna yaşadığı dönem boyunca daima yöneticilerle sürtüşme içinde bulunmuş ve ömrü sıkıntılar içinde geçmiştir. "İslamiyet, ruhlarda sönmeden yanan bir meşale, bedenlerde durmak-dinlenmek bilmeyen bir eylemdir" diyen El Benna, geniş halk kitleleri üzerinde bir uyuşturucu etkisi yaptığını düşündüğü edilgen İslam anlayışına muhalefet etmiştir (Hüseyin, 2004: 135-136).

Hasan El Benna Müslüman bir devletin kurulması için her şeyden önce toplumsal bir dönüşümün gerçekleşmesi gerektiğine inanmaktadır. Tüm Müslümanların askeri bir mücadeleye girişmesinden önce toplumun İslamiyet bilinci ile yapılandırılmasının birinci öncelik olduğunu öne sürmüştür. Bu bilinçle beraber oluşacak toplumsal örgütlenme "İslam Devleti'nin temeli"ni oluşturacaktır.

Müslüman Kardeşler Örgütü'nün kurucusu Hasan El Benna "İslam Devleti" hedefine ulaşmak için üç temel esasın altını çizmiştir. Bunlar sırasıyla;

1.Dini Eğitim

2.Uyanış

3.Örgütlülüktür (Ayhan, 2009: 109).

1935 yılında Müslüman Kardeşler Örgütü'nün üçüncü genel kurulunu yapan El Benna 1938 yılından itibaren "Dava Fonu" ismini verdiği bir fon kurmuş ve örgütün üyelerinin tamamının gelirlerinin beşte birisini bu fona vermesini sağlamıştır. Dava Fonunda toplanan para ile Filistin'e yardım edilmiş, kırsal bölgelerde lise ve üniversite öğrencilerine yönelik düzenlenen kamplar ve çeşitli yayınlar finanse edilmiştir. 1948 yılına gelindiğinde 500 bin

civarında bir kitleye ulaşan Müslüman Kardeşler Örgütü 2000'i aşan şubesi ve aynı sayıdaki hayır kurumu, beraberindeki şirketler, matbaalar, yayınevleri, gazeteler ve dergilerden oluşan devasa bir güce ulaşmıştı ki Kral Faruk tarafından yasaklanmış ve tüm kuruluşları kapatılmıştır (Manaz, 1998: 127)

İslam Dünyası'nın içinde bulunduğu "utanılacak durumu" Mısır'daki liberal milliyetçilik deneyimindeki başarısızlığa, İsrail'in kurulması ile birlikte yurtlarından kovulan Filistinlilere, İngiliz işgaline ve işgalin getirdiği işsizlik, yoksulluk ve yozlaşmaya bağlayan Hasan El Benna manevi cihat (Büyük Cihat) yerine askeri cihadı (Küçük Cihat)'ı lüzumlu görerek tüm Müslümanları göreve çağırmaktadır. Aynı şekilde İslam Devleti'nin kurulmasını engelleyen yöneticilere karşı mücadeleyi farz kabul etmektedir (Espesito, 2003: 71).

Hasan El Benna oluşturulan bu cemaate beş hedef göstermiştir.

1. Ferdin tekamülü; fert bazında İslam'ın yaşanması.
2. Aile bazında, İslam'ın hayata kazandırılması.
- 3.İslam'ın topluma kazandırılması.
4. Devlet bazında İslam'ın tekrar yaşanması.
5. İslam dünyasında tekrar ümmetin teşekkülü.

Hasan El Benna'nın kapsamlı hedefler göstermesine rağmen hareketin ulaştığı nokta, bu hedeflerin hepsini gerçekleştirememiştir (Çakıcıoğlu, 2007: 46). Ölümünün ardından da Müslüman Dünyası'nın dört bir yanında birçok fikir akımına fikirleriyle rehberlik eden Hasan El Benna "İslam Türkiye'den yükselecek" diyerek Türkiye'ye özel bir önem vermiştir (Güllüoğlu, 2009)

Devrimci İslam'ın en önde gelen ideologlarından birisi olan Hasan El Benna milliyetçiliği seçkin, seküler ve bencil bir değer olarak değerlendirmekte ve reddetmektedir (Özdemir, 2005: 58).

1948 yılında Müslüman Kardeşler örgütünün faaliyetleri tamamen yasaklanmış ve Kral Faruk'a bağlı 5 istihbarat görevlisi tarafından 12 Şubat 1949 tarihinde kurşunlanarak öldürülmüştür. Hasan El Benna dört kadın ve yaşlı babası tarafından tanklar eşliğinde gömülmüş ve daha sonra da mezarı kaybedilmiştir (Manaz, 1998: 127; Bulut, 1994: 356)

El Benna birçok İslam düşünürü tarafından savunulan şiddet içermeyen, kişinin kendi nefesine karşı yaptığı manevi “büyük cihadın”, kâfirlere karşı yapılan askeri cihada ustun olduğu düşüncesini reddeder. Bunun yanı sıra “Ulul Emre İtaat” adı altında Müslüman toplumlarda İslami olmayan yönetim ve idarecilere itaat etme yönündeki genel kabulü de reddeden Hasan El Benna tam, tersine İslami yönetim kurulmasını engelleyen yöneticilere karşı mücadele etmenin dini bir yükümlülük olduğunu savunur. El-Benna'ya göre Müslüman ülkeler işgal edilmiştir ve bu nedenle bütün Müslümanlar işgalcilere karşı bütün güçleriyle mücadele etmelidir (Whelan, 2006:64).

İbni Teymiyye'yi örnek alan Hasan El-Benna'nın söylemi, onu model bir lider olarak kabul eden birçok dini motifli terör örgütü mensubunun düşün dünyasında önemli izler/etkiler bırakmıştır. Özellikle El Kaide üyelerinin “cihad” kavramına yüklediği anlamın temellerini, Hasan El-Benna'nın radikal söyleminde bulmak mümkündür. Bugün Afganistan, Pakistan, Suudi Arabistan, Yemen, Mısır, Türkiye ve benzer birçok Müslüman ülkede gerçekleştirilen terör eylemlerinin El Kaide üyelerince meşru kabul edilmesinin arka planında, Hasan El Benna'nın kendileri bireysel olarak Müslüman dahi olsalar, İslami bir idarenin kurulmasını engelleyen yöneticilere karşı cihat edilmesi gerektiğini vurgulayan radikal söylemi bulunmaktadır.

7. SEYYİD KUTUP

Kalıcı ve etkili bir toplumsal hareketin olmazsa olmaz koşullarından birisi de bu hareketi devam ettirmeye gayretli, insanları ateşleyen ve dinamizmini daima koruyan, kararlı yeni karizmatik liderler çıkarabilmesidir. Mısır'da Müslüman Kardeşler hareketin kurucusu ve lideri Hasan El Benna 1948 yılında öldürülmesinin ardında Hasan El Hudeybi bu hareketin başına getirilmiştir. Ancak hareketin en göze çarpan şahsiyeti ve ideoloğu Seyyid Kutub olmuştur (Hüseyin, 2004: 137).

Müslüman Kardeşler hareketini fikren diriltten ve aynı zamanda da radikalleştiren Seyyid Kutub 1906'da Mısır'ın Asyut kentinde doğmuş, 1933 yılında Kahire Üniversitesi'nin Fen Edebiyat Fakültesinden mezun olmuştur. 1945 yılında girdiği Müslüman Kardeşler Hareketi'nde yazdığı çok etkileyici yazıları ile büyük ilgi toplamıştır. 1949 yılında gittiği Amerika'da iki yıl kalmıştır (Manaz,1998: 127).

1952 yılından itibaren örgütün propaganda bölümünü idare etmeye başlayan Seyyid Kutub, 1954 yılından itibaren de örgütün yayın organı olan El İhvan El Müslimin'in genel yayın yönetmenliğini yapmaya başlamıştır. Bir yandan halk içindeki etkinliği artarken diğer yandan da askeri bir darbeye ülke yönetimini eline geçiren General Abdunasır yönetiminin de hedefleri arasına girmeye başlamıştır. Örgütün halk üzerindeki etkisinden çekinen Nasır yönetimi 1954 yılında İhvan'ın gazetesini kapatmış ve kıyasıya bir mücadeleye başlamıştır. Binlerce İhvanı Müslimin üyesi ile birlikte tutuklanan Seyyid Kutub 1955 yılında on beş yıl hapse mahkûm edilmiştir (Hüseyin, 2004: 138).

Hapisteyken de mücadelesini devam ettiren Seyyid Kutub burada 30 ciltlik ünlü Fi Zilali Kuran adlı tefsir kitabını yazdı. Çeşitli kitapları ile parmaklıklar ardından örgüte yön vermeye devam etti. 1964 yılında bir süreliğine serbest bırakıldıysa da "Yoldaki İşaretler" isimli kitabı nedeni ile altı

yakın arkadaşı ile birlikte tekrar tutuklanmış ve 1966 yılında iki arkadaşı ile birlikte asılarak idam edilmiştir (Manaz, 1998: 127).

Seyyid Kutup bütün toplumları inceleyerek insanlar arasında adalete dayalı bir düzenin oluşabilmesi için o toplumun İslami esaslara göre kurulmuş olması gerektiği sonucuna varmıştır (Hüseyin, 2004: 139).

Genellikle Batı'da Seyyid Kutub İslami radikalizmin ideolojik temelini atan kişi olarak bilinmektedir. Graham E. Fuller'a göre İslam'ın modern radikal vizyonunun tesisinde Kutub çok önemli bir rol üstlenmiştir. Yedi asır geriye dönerek İbni Teymiyye'den ödünç aldığı bazı çok etkili ve tarihi derinliğe sahip kavramları alarak günümüzü yorumlamış ve tüm İslam coğrafyasında adeta bir şok etkisi yaratmıştır. Ahlaki çözülme ve yüzlerce yıldır yaşanan İslami gelenekten uzaklaşma gerekçesi ile zaten muzdarip olan milyonlarca Müslüman'a içinde bulundukları toplumu, Arabistan'daki İslam öncesi putperest dönem için kullanılan "cahiliye dönemi"ne benzetmesi tarihi bir çığır açmıştır. Kutub günümüz İslam Dünyası'ndan verdiği örneklerle İslam toplumunu "İslam'ın gerçek mesajını" ihmal eden ve fiili olarak hala "cahiliye dönemi"nde, hatta o dönemkinden daha da kötü bir durumda yaşamakla, yani günümüz Müslüman toplumunu "kafir" olmakla suçlamış ve lanetlemiştir (Fuller, 2004: 111).

Tüm toplumun lanetlenip aforoz edilmesi ile sonuçlanan bu "tekfir" süreci, hatalarına rağmen o güne kadar bir şekilde "İslam Devleti" olarak görülen "adaletsiz, dinsiz, yozlaşmış, küstah, kibirli ve Batı uşağı" Müslüman ülkelerin yönetimlerini "kâfirlerin" elinde olduğuna inanmaya sürüklemiştir. Kutub'a göre her ne kadar kendileri Müslüman olduklarını iddia etseler de kâfirler tarafından yönetilen bu devletlere karşı silahlı mücadele dahil eldeki mevcut tüm imkanlarla "cihad" yapmak gerekmektedir (Fuller, 2004: 111).

Kutub'a göre birçok çeşit cahiliye toplumu mevcuttur. Birinci tip cahiliye toplumunu ateist doktrinleri dolayısıyla Allah'ın varlığını inkar eden

komünist toplumlardır. Çoğunluğu Afrika kıtası ve Hindistan'da yaşayan ve putperest toplumlar ikinci grup cahiliye toplumunu oluşturmaktadır. Üçüncü grup cahiliye toplumunu ise Hristiyan ve Yahudi toplumları oluşturmaktadırlar. Bunlar Allah'ın kendirline indirdiği kutsal kitapları kendi şahsi menfaatleri doğrultusunda tahrif etmişler ve bazı mahlûklara Allah'ın sıfatları ile çelişen değerler atfetmişlerdir. Dördüncü grup cahiliye toplumunu ise her ne kadar kendileri bir tek Allah'a ibadet etmekteyseler de Allah'ın onlara emrettiği doğrultuda bir hayat sürmemekte ısrar etmektedirler. İslam'ı ancak dilleri ile yaşamakta ve hayatlarına geçirmemektedirler. Tüm bu cahiliye yaşamının sonucu olarak ta çok küçük bir azınlık toplumun tamamını idare etmekte ve adaletsizlik ayyuka çıkmaktadır (Hüseyin, 2004: 138-139).

Seyyid Kutub (1997: 7) Yoldaki İşaretler adlı kitabında günümüz insanının büyük bir uçurumun kenarında olduğunu bunun sebebinin de “değerler” dünyasını kaybetmesi olduğunu vurgulamaktadır. İnsan hayatının sağlam bir biçimde gelişebilmesi için bu değerlerin ışığında hareket etmesi bir zorunluluk olmasına rağmen Batı bütün “değer ölçüsünü” yitirmiş, kendi vicdanını bile ikna edemez bir pozisyona düşmüştür.

Kutub (1997: 8,9)'a göre Batı, başta Marksizm olmak üzere denediği sosyal doktrinler sonucunda tatminkâr bir başarı elde edememiştir. Bunun sebebi Batı Medeniyeti'nin ekonomik, askeri veya maddi başarısızlığı değil, zaten insan fıtratına ters olan bu sistemler de miadını doldurmuş olmasıdır. Batının önderliği sona erdiğine göre insanlığa yeni bir önder gerekmektedir. Bu önderlik Avrupa'nın ulaştığı maddi kalkınma yolunu takip edecek ancak daha önce bilinen bütün sistemlerden daha ciddi, mükemmel ve yepyeni bir değer ölçüsü ile beslenmeli, köklü değişiklikler yapmalı ancak pratik bir metot uygulamalıdır. Kutub'a göre bu özelliklere sahip biricik sistem İslam'dır ve yeni dönem İslam'ın olacaktır.

Kutub, İslam'ın getirdiği kurallar bir ümmet tarafından uygulanmadıkça İslam'ın insanlar tarafından çok ihtiyaç duyulan fonksiyonunu icra

edemeyeceğini, dolayısıyla da düşünce yapısını, prensiplerini, ölçü ve değer sistemlerini, kısacası hayatının tümünü İslami prensiplerden alan bir “Müslüman Ümmet”in “yeniden dirilmesi” ve “dünyanın kumandasını eline alması” gerektiğini savunmuştur. Bu “İslami Diriliş” tek başına yeterli olmayacak, sadece ilk adımı teşkil edecektir (Kutub, 1997: 9-10).

Avrupa ve Batı Medeniyeti’nin teknolojik, bilimsel ve maddi gücünün farkında olan Kutub (1997: 12), Müslümanların bu konudaki zafiyetinin ve içler acısı durumunun da farkında olarak, bu konuda Batı’nın önüne geçilebilmesi için daha uzun yıllar olduğunu ifade ettikten sonra bu süreyi kısaltacak çareler arama düşüncesine kapılmaktadır.

İçinde yaşadığımız çağa yön veren prensipleri “cahiliye prensipleri” olarak niteleyen Kutub, temelinde insanın insana kulluğunun yattığını iddia ettiği bu hastalıklı ortamdan kurtulmanın yegane çaresinin İslami bir “metot” ve “İslam akidesi” olduğunu savunmaktadır. İnsanları tam manasıyla hürriyete kavuşturan ve insanı insana tapmaktan kurtaran tek yöntem İslam nizamıdır. Kutub;

“Bizler hiç şüphesiz beşeriyetin hiç tanımadığı ve üretmediği çok mükemmel, ciddi ve yepyeni bir değere sahip bulunuyoruz... Fakat bu yepyeni değer mutlak pratik hayatta örneklenmelidir ve onu bir ümmet yaşamalıdır... İşte Müslümanların yaşayageldiği toprak parçalarından “yeni diriliş” bunun için gerekmektedir”

diyerek öncü bir cemaatin yani Müslüman Kardeşler örgütünün kuruluş gayesini anlatmaktadır (Kutub, 1997).

Kutub, böylesine büyük ve zor bir hedefe kilitlenmiş “öncü cemaate” icra edeceği görevin mahiyetini, fonksiyonunu, görevin zorluğunu, çıkacağı yolun başlangıç noktasını ve yeryüzünü sarmış “cahiliye”ye karşı nasıl bir tavır takınmaları gerektiğini öğrenmek ve bu uzun ve meşakkatli yolculukta doğru yoldan sapıp sapmadığını kontrol edebilmeleri için ana prensiplerini Kuran’dan aldığını söylediği “Yoldaki İşaretler” adlı kitabına bakmalarını öğütlemiştir (Kutub, 1997: 14-15).

Kutub hasretle beklediğini söylediği “öncü cemaat”i oluşturabilmek için ilk önce kendi kendimizi değiştirmemiz gerekir diyerek ilk adım olarak “cahiliye toplumu” olarak değerlendirdiği mevcut düşünce ve değerler sistemini tamamen değiştirmeyi aksi taktirde doğru yolun kaybedileceğini düşünmektedir. Bu uğurda büyük sıkıntı ve meşakkatlerle karşılaşılacağını, ağır fedakarlıklar yüklenileceğini ancak başka da bir çare olmadığını düşünmektedir (Kutub, 1997: 25).

Fedakarlıkların en büyüğü ise Seyyid Kutub’un bütün eserlerinde bahsettiği gibi “Cihad”dır. Kutub’a göre İslam dininin en önemli ve herkesin üzerine farz olan ibadet cihattır. Kutub genel olarak İslam dünyasında benimsenenin dışında bir “Cihad” anlayışı benimsemektedir. Bu konudaki temel dayanağı İslam’ın kula kulluğu kaldırarak, sadece Allah’a kul olmayı getirdiği anlayışıdır. Kutub’a göre yeryüzünde Allah’ın egemenliği ile kullar arasındaki bütün otoriteler ortadan kaldırılmalı, fertlerin vicdanlarına karşı da asla kuvvet kullanmayarak özgür bırakılmalıdır (Kutub, 1997: 70-101).

Kutub, İslam’a bağlılığı sadece isimden ibaret kalmış olduğunu iddia ettiği bazı Müslümanların, İslamiyet’in içinde bulunduğu zayıf durumundan dolayı, ruhen ve aklen ezikliğe kapılarak, dini şirin göstermek adına, “İslam sırf savunma amacıyla cihad eder” diyerek İslam’ı özünden ve gerçek manasından saptırdıklarını ileri sürmektedir. Bunun yöntemi ise, insanlar ile İslam’ın arasına giren bütün tağutları yıkmak, hakim olan bütün otoriteleri ortadan kaldırmak, baskıları yok etmek ve teslim olduklarını ilan ederek “cizye verme²¹”ye mecbur bırakmaktır. Ancak o zaman siyasi otorite serbest olur ve insanlar ister dini kabul etsin isterlerse de etmesinler İslam ile tebaa arasındaki engeller aşılmış olur (Kutub, 1997: 71-72).

Bu amaca yönelik olarak hiçbir pazarlık ve yumuşaklık kabul edilmez. Sadece hedefe ulaşmak için belli merhaleler ve her bir merhalede kullanılacak değişik araçlar bir plan dâhilinde uygulanır. İslam Cemiyeti ve

²¹ **Cizye:** İslam Devleti’nde yaşayan gayrimüslimlerin ödemeleri gereken vergi.

diğer toplumlar arasındaki hukuki ilişkinin temeli ise, yalnız Allah’a teslim olmak ve boyun eğmektir. Bu davete hiçbir siyasi rejim veya maddi güç karşı koyamaz, bütün engeller ortadan kaldırılır. Her ferd kendi özgür iradesiyle inanıp inanmamakta serbesttir. Ancak İslam’a davete karşı duranlarla öldürülünceye veya teslim oluncaya kadar savaşılr (Kutub, 1997: 72) .

Kutub’a göre İslam’ı kabul etmek demek kısaca bütün şekil, düzen ve görüşleri ile insanların egemenliğine karşı savaş açmak ve yeryüzünün her bir köşesinde insanların her türlü egemenlik ve rejimlerine karşı toptan bir isyan bayrağı açmaktır. Çünkü mevcut rejimlerin ve otoritelerin sahibi olan güçler yalnızca İslam’ı tebliğ ve dinin emirlerini açıklama ile egemenliklerinden vazgeçmezler. İslam’ın serbestçe tebliğ edilmesine ve insanların İslam inancını benimsemelerine engel olmak isteyen siyasi güçlere karşı çıkabilmek ve eyleme dönük kurtuluş hareketlerini gerçekleştirecek siyasi, iktisadi, sosyal bir nizamın kurulabilmesi için kuvvet kullanmak gerekmektedir. Dolayısıyla “yeryüzünde insanı hürriyetine kavuşturma girişimi ve seferberliği” olan “kılıçla cihad” her halükarda kaçınılmazdır (Kutub, 1997: 73-79).

Seyyid Kutub İslam’ın barış mesajının, bu gün Batı karşısında yenilgiyi kabul eden bazılarının kabul ettiğı gibi, yalnızca Müslümanların yaşadığı belirli bir yeryüzü parçasını içine alan “ucuz bir barış” değil, aksine bütün engelleri ve sınırları aşan, bütün insanlığı kapsayan bir barış olduğunu söyleyerek; “Acaba Ebubekir, Ömer, Osman düşmanları olan Bizanslı ve İranlıların Arap yarımadasına saldırmayacaklarından emin olsalardı İslam sınırlarını genişletmekten vaz mı geçeceklerdi?” diye sormaktadır (Kutub, 1997: 80-82).

“Darül İslam’ı” korumak, inancı metodu ve metodun hakim olduğu toplumu korumak demektir. Fakat nihai hedef tüm yeryüzünü ve tüm insanlığı korumak için orasını hareket noktası olarak kullanmaktır demektir (Kutub, 1997: 94) .

Müslüman Kardeşler örgütü Mısır'da meydana gelen ve Arap devletlerinde var olan krize bir tepki olarak ortaya çıkan en büyük ve en güçlü halk hareketidir. Sömürgecilik, ekonomik ve kültürel bağımlılık, çok hızlı gelişen bir sanayileşme ve şehirleşme ile birlikte hızlı nüfus artışı karşısında çaresiz kalan Mısır devlet aygıtı halkın hızla belirginleşen hoşnutsuzluğu karşısında hiçbir çözüm üretmediği gibi bu konuda herhangi bir umutta vaat etmiyordu. İşte tam da böyle bir umutsuzluk anında Seyyid Kutub önderliğindeki Müslüman Kardeşler Örgütü siyasi ve sosyal tüm problemlerin çözümünün İslamiyet'in özüne dönülmesinde olduğu fikrini ortaya attı (Zeidan, 2002: 43,44).

Birçoklarına göre Kutub'un kendisi orta yolu temsil eden bir kişi olmasına karşın, bazı İslami terimleri o güne kadar kullanıldığından çok daha radikal bir şekilde yorumlamış olması nedeni ile Müslüman Kardeşler içinden bazılarının, örgütten ayrılarak rejime karşı şiddet içeren hareketlerin doğmasına meşruiyet ve olanak sağlamıştır. Örneğin Kutub'un mevcut Mısır ve İslam toplumunu ve onları idare eden yönetimleri İslamiyet öncesi Cahiliye Dönemi'ne benzeterek, bu duruma karşı kutsal bir mücadelenin yapılması gerektiğini savunması toplumda çok geniş bir kabul bulmuştur (Zeidan, 2002: 43,44).

Kutub'un söylemi, dini metinlerin yorumlanmasında radikal bir bakış açısını yansıtır. Bu nedenle yakın tarih ve günümüzdeki şiddet yanlısı hareketler bakımından önemli bir referans kaynağıdır. Kutub'un İslami söylemi Selefi-Vahhabi anlayışı yeniden canlandırmıştır. Kutub'un Müslümanlar için kilit önem taşıyan birçok kavrama yüklediği anlam, katı İslam yorumlarına dayanmaktadır. Böylece "intihar bombacıları" ve/veya ümitsiz siyasal terörizm eylemi olarak görünen "şahadet eylemlerinin" temeli hazırlanmış olur" (Whelan, 2006:74-75).

8. HUMEYNI

İslami hareketlere önderlik etmiş dini liderlerden birçoğu kendi ülkelerinin yönetimlerine karşı giriştikleri çok çetin mücadeleleri kaybetmişlerdir. Mısır'da, Hasan el Benna ve Seyyid Kutub, Pakistan'da Mevdudi gibi bazıları "küfre karşı cihad" olarak adlandırdıkları mücadelenin sonunu göremeden hayatlarını kaybetmişlerdir. Ancak aynı hareketin İranlı liderleri giriştikleri mücadeleyi başarıyla sonuçlandırmışlar ve halkı harekete geçirerek ülke yönetimini ele geçirmişlerdir. Bu İranlı liderlerden en önemlileri Ayetullah Humeyni ve Ali Şeriatî'dir. Humeyni halk içinde büyük kitleleri peşinden sürüklerken, Ali Şeriatî entelektüeller arasında devrimin kıvılcımını ateşleyen en önemli düşünür olmuştur (Hüseyin, 2004: 151).

Humeyni 24 Eylül 1900'de İran'ın Kum kentinde çok dindar bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir (Hüseyin, 2004: 151). İmam Musa Kazım kanalıyla Peygamber soyundan geldiğine inanılan bir aileye mensup olan Humeyni, küçük yaştan itibaren dini eğitim almaya başlamıştır. II. Dünya Savaşı'nın ardından Rıza Şah'ın ülkenin batıya açılımını sağlamak için giriştiği uygulamalar karşısında dini ve siyasi bir muhalefet hareketine öncülük etmiştir. 1950'li yıllarda İran'ın köklü medreselerinde Şah rejimine karşı muhalefetin öncülüğünü yapacak gençlerin eğitimini yapıyordu. Medreselerde yetişen yüzlerce genç İran içinde ve diğer Şii bölgelerinde Humeyni'nin fikirlerini anlatıyordu (Manaz, 1998: 228).

Ülkenin en önemli siyasi liderlerinden Kaşhani ve dini liderlerden Ayetullah Burucerdî'nin desteğini arkasına alan Humeyni giderek ülkede en önemli dini ve aynı zamanda da siyasi önderlerden birisi haline gelmeye başladı. İran hükümetinin Kum şehrinde bulunan dini otoriteyi yapacağı reformlara ikna çabası esnasında Humeyni'nin siyasi gücü de giderek arttı (Manaz, 1998: 228). Çok basit ve sıradan halkın anlayabileceği bir üslup kullanan Ayetullah Humeyni hayatının büyük bir kısmını İslam'ı öğrenmek ve öğretmekle geçirmiştir. Vaazlarını dinleyenlere kendilerini İslam'a

adamalarını öğütleyen Humeyni, ele aldığı konularda problem çözücü bir üslup ve yöntem izliyordu (Hüseyin, 2004: 151).

Kum şehrinde vaaz veren hocaların arasında en cesurlarından birisi olan Humeyni, Pehlevi rejiminin aleyhinde açıkça tavır alıyor ve fikirlerini açıklamaktan korkmuyordu. İran İslam Devrimi'ni gerçekleştirecek yığınları bu denli etkilemeyi başarabilen Humeyni'nin düşünce yapısını etkileyen en önemli temel taşı Asaf Hüseyin'in "tevhid boyutu" olarak ifade ettiği "Allah'ın otoritesini kabul edip, gayrısının otoritesini bütünüyle terk etme" inancıdır. Zira bu inancın da etkisiyledir ki, İran İslam Devrimi'nin gerçekleşmesinin hemen ardında İran kapılarını emperyalist ülkelere aniden kapatmış ve tüm dünya kamuoyunu karşısına almıştır (Hüseyin, 2004: 152-153).

1963 yılında Kum şehrinde Şah'a karşı yapılan kanlı protestolar sonrasında başlatılan tutuklamalar esnasında Humeyni de Tahran'a gönderildi. Bir yıl sonra döndüğü Kum şehrinde, İran'daki Amerikan askerlerine tanınan bazı ilave hakları protesto etmesi nedeni ile sürgüne gönderildi. Türkiye'de on ay kaldıktan sonra Irak'a geçen Humeyni buradan da Fransa'ya giderek orada yaşamaya başlamıştır (Manaz, 1998: 229).

1978 yılında İran'da başlayan halk hareketi giderek büyümüş ve Şah'ın ülkede kurmaya çalıştığı yeni düzenden rahatsız olan kitleler din adamlarının önderliğinde ayaklanmış ve Şah rejimine bağlı askeri birliklerle çatışmaya başlamıştır. 1 Şubat 1979'da Fransa'daki sürgün hayatını tamamlayarak ülkesine dönen Humeyni'ni, 30 Martta yapılan referandum sonucunda "İran İslam Cumhuriyeti"ni ilan etmiş ve iktidarı ele geçirmiştir (Dağı [web], 1999).

İslam Devrimi sonrasında Humeyni tarafından 1960'larda ortaya atılan Velayeti Fakih kuramı güncelleştirilerek yeni rejimin temeline oturtulmuştur. Humeyni'nin Irak'ta sürgünde iken genel hatlarını çizdiği bu kurama göre, On İkinci İmam'ın Mehdi olarak yeryüzüne dönmesine kadar

devleti yönetme hakkı “adil ve takva sahibi” mollalara aittir. Humeyni’nin Velayeti Fakih kuramı nedeniyle zaten çok geniş olan Şii ulemanın siyasi nüfuzu daha da artmıştır (Dağı [web], 1999).

Humeyni, İran İslam Devrimi’ni bir “başlangıç” olarak kabul etmiş ve en azında devrimin ilk yıllarında diğer Müslüman ülkelere de devrimi ihraç etme politikası gütmüştür. Humeyni, devrimin getirdiği cesaretle dünyanın egemen güçlerine karşı gösterilen “tavizsiz duruşu” diğer bütün Müslüman ülkelere de örnek olmasını istiyordu. İslam devrimi başta Arap ülkeleri olmak üzere bütün Müslüman ülkelerde radikal dini gruplara olan ilgiyi büyük oranda artırmış, bu guruplarda benzerlerinin İran’da yönetimi ele geçirmiş olması nedeniyle büyük bir heyecan ve umut yaratmıştır (Byman, Chubin, Ehteshami ve Green, 2001: 7-10).

İran’ın 1979 anayasasında İslami yönetim ve kurumların yegâne amacı, “İslam’ın üstün ve evrensel değerlerini kökleşip yaygınlaşabileceği şartları yaratmaktır” şeklinde açıklanmıştır. İslam devrimi’nin üzerinden yıllar geçmesine karşın Irak’la yapılan kanlı savaşın da etkisiyle, halkın refah seviyesinin bir türlü artmaması büyük hoşnutsuzluğa yol açmıştır. Buna karşın Ayetullah Humeyni “devrim kavunun ücreti ile ilgili bir şey değildir” şeklindeki çok ünlü sözünü söyleyerek, İranlıların İslam Devrimi’nden dünyevi bir refah beklentisinde olmamaları konusunda uyarmıştır (Hunter, 1999: 67).

Humeyni dünya görüşünü “İran milletinin sarılacağı bir şey vardır, o da İslam’dır” sözüyle açıklamaktadır. “Ümmeti böleceği” gerekçesi ile Fars milliyetçiliğine karşı çıkan Humeyni, “İslam İran için değil, İran İslam içindir” fikrini benimsemiştir” (Turan, 2005). Humeyni tarafından Fars milliyetçisi, “İran Özgürlük Hareketi”, “Millet Partisi” ve “Pan-İranist” gibi siyasi partiler yasaklanmış, iktidar alanı tümü ile Humeyni ve yandaşlarına kalmıştır. İran İslam Cumhuriyeti’nin kurulduğu tarih olan 1 Mart 1979 Humeyni’ye göre “Allah’ın hükümetinin ilk günüdür” (Akyol, 1999: 209).

Mezhep farklılığına rağmen Humeyni'nin fikirleri tüm İslam coğrafyasında büyük ilgi görmüştür. Bunun en önemli sebeplerinden birisi diğer mezheplerde sapkın ve zalim dahi olsalar yöneticilere itaat etmeyi öngörürken Şiilik zalim ve sapkın yöneticilere karşı direnmeyi teşvik etmekte ve onları gayrimeşru kabul etmektedir. İran dışında Şiilerin olmadığı ya da azınlıkta olduğu ülkelerde yöneticilere olan itaat geleneği muhafaza edilirken, Şii inancında yalnızca imamlar ya da onlar adına hareket edenler meşrudur. İran'da halkın Şah'a karşı ayaklanmasında dini inançlarının etkisi büyüktür (Türkoğlu, 2006: 29-30).

Humeyni'nin iktidarı ele geçirmesi esnasında en büyük başarılarından birisi de toplumun her katmanından, her türlü ideolojiyi savunan guruptan destek almasını bilmesidir. Bu desteklerden en önemlilerinden birisi de ünlü İranlı sosyolog ve düşünür Ali Şeriatî'dir. Şeriatî İranlı okumuş ve aydın kesime Humeyni'nin kurmaya çalıştığı rejimi anlatarak onların da devrime katkı sağlamalarını sağlamıştır (Türkoğlu, 2006: 33-34).

Humeyni İslam Devrimi'nin üçüncü yıldönümü nedeni ile İran'a davet edilen yabancı konuklara hitaben 1982 yılında yaptığı bir konuşmada Müslüman ülkeler arasındaki bölünmüşlüğe dikkat çekiyor ve büyük askeri güce sahip olmalarına karşın, "kendi düzenlerini korumak için" İsrail karşısında birşey yapmayan" Arap devletlerini suçluyor. Humeyni Hz. Muhammed'in "Eğer bir Müslüman "Ey Müslümanlar" diye feryat eder de Müslümanlar ona cevap vermezlerse, Müslüman değildirler" şeklindeki sözlerini hatırlatıyor ve

"Ben buradan Ey Müslümanlar, ey dünya Müslümanları, Ey İslamlık iddiasında bulunan devletler, Ey dünyanın Müslüman halkları diye feryat ediyorum ki: İslam'ın yardımına koşunuz. Süper güçlerin baskısı altında bulunanların, mazlumların, zulme uğramışların yardımına koşunuz... Kendi halkınızın yardımına koşunuz"

diyerek İran ve Filistin için Müslüman ülkelerden yardım istiyor (Humeyni, 1984: 10).

Humeyni Süper güçlerin yalnız İran'a değil bütün Müslümanlara düşman olduğunu anlatarak "Eğer bir milyar Müslüman İslam bayrağı altında bir araya gelecek olursa, artık dünyada kendilerinin yaşamasının zor olacağını, cinayet işlemek için meydanların kendilerine kalmayacağını bilmektedirler. Müslümanlara ne olmuştur, Müslümanların yöneticilerine ne olmuştur ki bütün şeref ve haysiyetlerini Amerika uğrunda harcamışlardır?" diyerek bütün Müslüman ülkeleri tek bir bayrak altında toplama arzusunu ortaya koymaktadır (Humeyni, 1984: 11).

Arap ülkelerinde İran'ı tekfir eden (kafir ilan eden) saraya bağlı din adamlarını da hedef alarak Kuran'ı Kerim'de "Eğer bir kişi İslamlık iddiasında bulunuyorsa, o Müslümandır" yazmasına rağmen, "Biz feryad ediyoruz. Biz Müslümanız, Kuranı Kerim'in ve Resulü Ekrem'in emirlerini bu ülkede uygulamak istiyoruz" diyerek Arap ülkelerinin yönetimlerini İsrail ve Amerika'ya dost olmakla suçluyor (Humeyni, 1984: 11).

Humeyni İslamiyet'in mazlum olduğunu, Kuran'ın vesayet altında olduğunu, ezan okunup namaz kılınmasına rağmen İslam'ın siyasi hükümlerine ilgi gösterilmediğini söyledikten sonra "Kuran'ı vesayet altında bulunmaktan neden kurtarmıyorsunuz?" diye sormaktadır.

"Ey Müslüman halklar, Ey İslami ülkelerin mazlum halkları, zenginlikleri Amerika ve uşakları tarafından yağma edilen ve kendileri zillet altında yaşayan ey aziz halklar ..Uyanınız..Ayağa kalkınız.. Ey dünya mustazafları kalkınız ve süper güçlerin karşısında kıyam ediniz. Eğer onların karşısında direnirseniz, onlar hiçbir şey yapamazlar. Gördünüz ki, Müslüman İran halkı, birleşerek hep birlikte kıyam ettiler.."

diyerek İran'da yapılan İslam devrimini dünyanın diğer bölgelerinde de tekrarlanması konusunda onlara cesaret veriyordu (Humeyni, 1984: 12-13).

Ayetullah Humeyni;“İnsanların her işinde Kuran rehber olmalıdır. Kuran’ı bazı hallerde uygulayıp, bazı hallerde uygulamamak diye bir şey olmaz. Kuran siyasi hükümlerde, Müslümanlara karşı koyanlar için “ölüm emri” veriyor”

şeklindeki ifadesiyle ülkesindeki rejimin İslami yönünü diğer ülkelere de örnek vermektedir (Humeyni, 1984: 14).

Humeyni İran İslam Devrimi gerçekleşikten sonra artık daha az bir adamı buna karşın daha fazla devlet adamı ve siyasi bir figür haline gelmiştir. İran’ın içinde bulunduğu yalnızlık ve kuşatılmışlıktan kurtarılması Humeyni’nin en başlıca görevi idi. Humeyni bir yandan İslam Devleti’ne karşı olan cepheyi daraltmaya çalışırken diğer yandan da İran’ın kurduğu İslami rejime sempati ile bakan grup ve devletlerden bir koalisyon yaratma peşine düşmüştür. Humeyni’nin söylem ve demeçlerinde hep “süper güçler” den bahsedilse de, devrin en güçlü iki ülkesinden birisi olan Sovyetler Birliği aleyhinde bazı sert demeçlerin ötesinde herhangi bir fiili hareket yer almamaktadır. En baş düşman olarak Saddam Hüseyin yönetimindeki Irak, İsrail ve İsrail’in baş destekçisi olan Amerika’dan bahsedilmektedir (Xavier, 1997).

Humeyni İsrail’e karşı tüm Müslüman dünyasında var olan nefreti kullanarak, bir yandan ülke içinde birliği sağlamaya çalışmakta, diğer yandan ise Müslüman coğrafyada İran Rejimi’ne sempati ile bakan ve İran’a dost kitleler yaratmayı amaçlamıştır. Humeyni söylemlerinde bu hassasiyetini hep korumuştur. Kendisi de bir Müslüman ülke olan Irak ile yapılan savaşı bir “cihad”, İran ordusunu “İslam Ordusu” savaşta ölen askerlerini “şehid” olarak niteleyerek, Müslüman ülkeler ve bu ülkelerin vatandaşları üzerinde etkili olmayı hedeflemiş ve bu amacına da büyük oranda ulaşmıştır (Humeyni, 1984).

Müslümanların süpergüçlerin hegemonyasından kurtulabilmesi için çözümü halkın içinde ve İslam liderlikte arayan Humeyni, süpergüçlerin yerel hükümetler vasıtasıyla kurdukları egemenlikten kurtulmanın yegane çaresinin halkın toplu halde mevcut iktidarlarına karşı isyan etmesi olduğunu düşünmektedir. Humeyni'ye göre halk bir kez ayaklandı mı, sömürüye bir kez hayır dedi mi bir daha süpergüçlerin kazanma imkanı kalmayacaktır (Hüseyin, 2004: 154).

Eğer Müslümanlar içine düştükleri gaflet uykusundan biran önce uyanır ve Müslüman kardeşleriyle birlik olurlarsa onları hiçbir gücün alt edemeyeceğini her defasında vurgulayan Humeyni, “Müslümanların kendilerine gelerek insani ve İslami haysiyetlerini süper güçlerin yolunda feda etmemelerini” ümit etmektedir. Yine Dünya Müslümanlarının üzerinde hassas bir şekilde durduğu bilinen “kutsal topraklar” ile ilgili “Müslüman İran Milleti, İslam’a ve İslam ülkelerine ve özellikle vahyin tecelli ettiği kutsal yerlere doğru yönelen tehditler karşısında kayıtsız kalmayacaktır” diyerek, Suudi Arabistan başta olmak üzere tüm bölge ülkelerini hedef almaktadır (Humeyni, 1984: 32).

Humeyni'nin uluslar arası ilişkiler ve bölgesel politikalar hakkında ortaya koyduğu en temel görüş İsrail'i haritadan silmek ve Amerika'nın bölgedeki varlığını mümkün olduğu kadar ortadan kaldırmaktır. Humeyni,

“Bugün İslam adıyla İslam’a darbe indiren Nehriyanlı haricilerden daha fazla cani olan münafıkların elinde esirdir. Bunlar İslam adına mahrum ve mazlum halkların servetlerini yağma ediyor ve yiğitlerinin esir edilmesi için İslam düşmanları ile uzlaşmaktadırlar. Allah'ım bu cahil yöneticiler, Müslümanlara birkaç gün daha hükmetmek için, İsrail'in zillet yükünü omuzlarında taşımaktadırlar” diyerek İsrail ile uzlaşma taraftarı bölge ülkelerini münafıklıkla suçlamaktadır (Humeyni, 1984: 39)

“Bence İsrail'i tanıyacak herhangi bir plandan yana olma, Müslümanlar için facia ve İslam devletleri için de intihar olacaktır. Bence böyle bir plana karşı çıkma en büyük İslami görevdir” diyerek İsrail sorununu kullanılacak bir

argüman olarak gelecek nesillere bırakmak istemektedir(Humeyni, 1984, 33). Humeyni İran'ın Irak'a karşı sürdürdüğü savaştan kurtulup normal gücüne kavuştuğunda Başta Arap ülkeleri olmak üzere diğer Müslüman ülkeler ile birlik olarak İsrail'e karşı verilecek bir savaşta bütün gücünü kullanacağını, eğer Arap devletleri İsrail veya Amerika ile uzlaşır ve onlara yardım etmeye kalkarsa bu ülkelerin de İran'ın hedefleri arasına gireceğini bildirmektedir (Humeyni, 1984: 42)

Humeyni Filistinli yöneticilere de seslenerek “Ne doğu, Ne Batı, İslami, İslami” diyerek doğuya ve batıya avuç açıp yardım dilemektense, kendi silahlarına dayanarak ölüme kadar İsrail ile savaşmayı göze almaları gerektiğini söylemektedir (Humeyni, 1984: 42).

İslam Devrimi sonrasında yalnız kalan İran rejimi gerçek manada hiçbir dost bulamıyordu. Humeyni tarafsız gibi görünen ülkelerin bile İran'a düşmanlık ettiklerini öne sürerek bu düşmanlığın asıl sebebinin İran'ın Müslüman olması olduğunu savunmaktadır. Ancak Humeyni'ye göre Batı'nın İslam düşmanlığı yalnızca cami ile dua ile sınırlı kalan İslam'a değil, halkın toplumsal ve siyasi hayatlarının tamamına yön veren Hz. Muhammed zamanındaki “gerçek” İslam'adır. Humeyni'ye göre kötü niyetli ve akılsız bazı kimseler halkın dikkatini asıl olması gereken umumi ve ciddi meselelerden uzaklaştırarak İslam ülkelerini önemli konuların hep dışında tutmuşlardır. “İslam Allah ile kul arasında şahsi bir meseledir; siyaset, İslam'dan ayırıdır ve Müslümanlar siyasete karışmamalıdır; ulema siyasete müdahale etmemelidir, onlar camilerde hapsedilmiş gibi bir vaziyette bulunup, bütün işleri namaz kılmak ve birkaç kelime dua etmek ve eve dönmekten ibarettir” (Humeyni, 1984: 45-46).

Humeyni'nin “Ne Doğu, Ne Batı” olarak isimlendirdiği ve İran İslam Cumhuriyeti'nin dış politikasının temelini oluşturan söylem, İran'ı hem doğudan hem de batıdan uzaklaştırarak içine kapalı bir ülke haline getirmiş ve tüm dünyada bir tehlike kaynağı olarak görülmesine neden olmuştur. İran,

İslam Devrimi sonrasında Sovyetler Birliği'ne yaklaşmış, silah ihtiyacının tamamına yakını Sovyetlerden temin etmiş ve Sovyetlerin Müslüman bir ülke olan Afganistan'ı işgal etmesi karşısında sesini çıkaramamış olsa da asla kendisini Sovyetlere dost kabul etmemiştir (National Review, 2005: 10).

Humeyni Almanların, İngilizlerin, Amerikalıların veya Sovyetlerin Müslümanların asla iyiliğini istemediğini, yalnızca kendi menfaatleri istikametinde kullanmak istediklerini ifade ettikten sonra, bütün Müslümanları

“Sizler şimdi geliniz, İran halkıyla birlik olunuz.. Yolbirliği yapınız, arkadaşlık içinde hep birlikte ilerleyiniz Herkes kendi ülkesinde müstakil olarak yaşasın ama, bizi ortadan yok etmek isteyen, memleketlerimizi sömürmek isteyen (ki, bu sömürgecinin tarzı değişik ve yeni de olsa..) kudretler karşısında hep birlikte mukavemet edin ve onların çengellerinden kendimizi kurtaralım.” diyerek yardıma çağırmıştır (Humeyni, 1984: 50).

Humeyni

“Bize vatan olan şey; İslam'dır. Biz İslam ahlakına tabiyiz. İslam bize bir İslami ülkeyi sultamız altına almak için cevaz vermemektedir. Ve bizim dikkatimizde hiçbir zaman böyle bir şey yer etmemiştir..Propagandacılarınız devamlı; “İran bizim için tehliktedir” diye dem vurup duruyorlar.. İran Amerika için tehliktedir.. İran, Sovyetler için tehliktedir, sizler için değil.. İran, sizler için bir rahmettir.. Bölge ülkeleri bilsinler ki güçlü bir Müslüman İran, kendileri için Amerika'dan da iyidir, Sovyetlerden de.. Çünkü onlar yalnız kendi maslahatlarını düşünürler. İslam ise, İslami ülkelerin, Müslümanların ve belki bütün insanlığın maslahatlarını düşünüyor. Ve bizim de, hiç bir ülkede gözümüz yoktur, hiçbir ülkede hakkımız da yoktur.. ”

diyerek İran'ın kimsenin toprağında gözü olmadığını, kendi toplumu için ihtiyaç duyduğu tüm kaynaklara sahip olduğunu ve zaten İslam'ın savunma savaşı haricinde Müslüman ülkeler ile savaşmayı yasakladığını açıklayarak çevre ülke halklarını İran'a ve İslami rejimine yakınlaştırmak istese de bu konuda ciddi bir başarı kaydedememiştir (Humeyni, 1984: 51-52).

İslam devrimi sonrasında kurulan yeni rejimde Humeyni'yi en fazla mutlu eden ve gururlandıran konulardan birisi de yönetici konumunda bulunan kişilerin tamamına yakınının eskiden olduğu gibi “büyükler, zenginler

ve güç sahipleri”nden değil, halkın içinden gelen sıradan insanlar olmasıdır. Humeyni, zenginlerin ve güç sahiplerinin halkın menfaatinden çok kendi menfaatlerini düşüneceklerini, ülke yönetiminde bulunduklarında da, halkına karşı kibirli yabancılara karşı ise onursuzca davrandıklarını düşünüyordu (Humeyni, 1984: 56-60).

Humeyni,

“Liderler ülkeyi korumakla, İslami sistemi müdafaa ve muhafaza etmekle, halk hareketini tekamül ettirmekle, düzeni sağlamakla ve her bireyin kişisel davranışını inkişaf ettirmekle yükümlüdürler. Düşüncelerimiz, İslamiyet’in temel vecheleri yabancı saldırılarına karşı korunmalıdır. Ülkemizi yabancılara karşı koruyabilmiş isek, büyük bir başarı, aksi durumda ise büyük bir yenilgi elde etmişiz demektir. Ülkemizi düşman işgal etmiş olsa bile bizi biz yapan kültürümüzü, İslamiyet’in temel özelliklerini koruyabilirsek son savaşı bizim kazanmamız mukadderdir”

Sözleriyle, İslam Devrimi’nin liderlerine, büyük sorumlulukları olduğunu hatırlatan Humeyni, İslam Devrimi’nin temel bakış açısını koruduğu müddetçe İran’ın gerçek manada yenilmeyeceğini, nihai olarak mücadelelerden galip çıkacağına olan inancını dile getirmektedir (Campbell ve Darvich, 1981: 5)

“Hükümet; düzeni korumak için, hazırladığı kuralları çiğneyenlerin önüne geçmelidir. Zira o, İslam’a aykırıdır. Ülkenin ağaçlarını kesmek, ormanının yok etmek gayri İslami bir iştir ve önlenmesi gerekir. Bir kimse kırmızı ışığı mühimsemezse gayri İslami bir iş yapmış olur; tutuklanıp mahkemeye teslim edilmesi gerekir. Aslında İslam, düzensizliğe karşıdır. İslam, nizamın ve düzenin korunmasını ister. Bütün işler bu İslam düzeniyle ilgilidir. Birisi (İslami) düzene karşı davranırsa o İslam’a aykırıdır ve önlenmesi gerekir”

Bu sözleriyle Humeyni, yönetim biçimi İslami olan bir devletin koyduğu bütün kuralların doğrudan İslam’ın bir kuralı olarak kabul edilmesi gerektiğini savunarak, bu kurallara aykırı hareket eden herkesi gayri İslami hareket etmekle suçlamaktadır (Humeyni, 1984: 62).

Humeyni’ye göre insanlar doğdukları andan itibaren bir devrimci olarak yetiştirilmelidir. Ancak bu şekilde yaşadıkları toplumun İslami olmayan

yapısını değiştirebilirler. Ulemalar ise doğrudan toplumun önderi ve yönlendiricisi rolünü üstlenmelidir. Despot bir rejimi devirmek için elden gelen bütün imkanlar seferber edilmelidir. Propaganda ülke genlinde yapılmalı, üniversite öğrencilerine özel önem verilmelidir. Arzu edilmese de şiddet kaçınılmazdır. “Hayatın bizzat kendisi bir derstir ve aşağılanarak yaşamaktansa şerefli bir ölüm çok daha iyidir. Şerefli bir yaşama ve zafere ulaşabilmek için her türlü vasıta devreye sokulmalıdır.” (Hüseyin, 2004: 156-157)

Humeyni “Siz ey, Kuran ve İslam Okyanusundan ayrı düşmüş damlalar! Kendinize geliniz ve bu ilahi okyanusta bütünleşiniz!” diyerek bütün Müslümanları İran’ın açtığı “İslam Bayrağı” altında toplanmaya çağırmış, ancak bu şekilde “dünyayı yutmak isteyen tamahkâr gözlerden, yağmacı ve tecavüzcü ellerden” kurtularak, “şerefli bir yaşama” kavuşabilecekleri çağrısını yapmaktadır (Humeyni, 1984: 75).

Dünyanın her hangi bir köşesinde bir Müslüman’ın başına gelen felaketten bütün Müslümanların sorumlu olduğunu, bu konuda hiçbir Müslüman’ın ilgisiz kalamayacağını “adam sende”, “bana ne” , “neme gerek” diyemez, eğer yeteri kadar güçlüyse hemen Müslüman kardeşine yardım etmeli, yeteri kadar güçlü değilse güçlenmek için elinden gelenin en iyisini yapmalıdır (Hüseyin, 2004: 157).

Ancak İran ve Humeyni’nin bu çağrısının muhatapları olan Müslümanlar, başta Irak ve Körfez ülkelerindeki Şii nüfus olmak üzere bu davete inanmamış, en azından davete icabet etmemiştir. İran’a karşı savaşıran Saddam ordusunun %80’ini oluşturan Şiiler saf değiştirmemiş ve Irak ordusunun temel insan kaynağı olmayı sürdürmüşlerdir (ICG Middle East Report 38, 2005: 7).

20.yüzyılın son büyük devrimi olan İran İslam Devrimi’nin mimarı olan Humeyni, elde ettiği siyasi, askeri ve en önemlisi de psikolojik gücü

kullanarak devrimi başka ülkelere de “ihraç etmek” istiyordu. Dünya Müslümanlarının yalnızca %15’ini oluşturan Şiiler öncelikli hedef olmasına karşın, bu politikanın tek hedefi onlar değildi. İran’daki İslami Devrimin başarısını kanıtlamak ve Batı karşısında Müslüman bir blok oluşturmak isteyen Humeyni, İran’ı “Müslümanların tek önderi ve yol göstericisi” olarak görüyordu. En azından devrimin ilk birkaç yılında, Müslüman ülkeler içinde Humeyni’nin tezini destekleyecek kadar sempatican bir kitle oluşmuştu (Chubin, 1994: 67).

Humeyni’ye göre Müslümanlar yaşadıkları bütün toplumlarda egemen sınıfların veya bu sınıfların liderlerinin baskıları altında açıkça sömürölmekte, haksızlığa uğratılmaktadır. Humeyni’nin bu Müslümanlara mesajı çok açıktır. “Dünyanın tüm ezilmişleri (mustazaf), kendilerini ezenlerden (müstekbir) haklarını mutlaka almalıdırlar; bu ise İslam Devrimi’nin dünyanın dört bir köşesine ihraç edilmesi ile mümkün olabilecektir. Hakkın alınacağı, verilmeyeceği akıllardan hiç mi hiç çıkartılmamalıdır.” Bu mesaj gerek kapitalist, gerekse komünist ideolojilere oldukça büyük bir tehdit oluşturmuştur (Hüseyin, 2004: 157-158).

Humeyni, Müslüman toplumlarının kaderinin İran ordusuna bağlı olduğunu düşünüyor (Eisenstadt, 2001: 14), Filistin ve Lübnan başta olmak üzere Orta Doğu’daki radikal İslami guruplara destek veriyor (Byman, Chubin, Ehteshami ve Green, 2001: 7-10) ve Basra Körfezi’ndeki Müslüman ülkelerin batı yanlısı ve İslami olmayan rejimlerini zayıflatmak için elinden geleni yapıyordu. Humeyni’nin Müslüman ülkelere yönelik verdiği demeçlerin tamamına yakını Batı ve İsrail karşıtı ve Müslümanları İran liderliğinde birleşmeye çağırırmaktaydı (Humeyni, 1984).

İran İslam Devrimi, dünyanın bu ilk İslamcı ülkesinin ne Arap ne de Sünni olması nedeni ile Araplar tarafından dışlanmasına rağmen, birçok Arap ülkesinde derin kökleri olan radikal İslamcı guruplara katılımları artırmış, bu guruplarda İran’daki benzerlerinin iktidarı ele geçirmesi nedeni ile büyük

canlanmalar olmuş, yeni radikal İslamcı örgütler kurulmuştur. Humeyni, İranlıların yaptığı gibi, kibirli Batılı güçler karşısında “haysiyetsizce yaşamamanın” bir kader olmadığını, emperyalist güçlerin Müslüman topraklarından kovulmasının mümkün olduğunu göstererek; Ağır mağduriyetler altında “ezilen Müslüman halklara” erişilmesi mümkün olan “İslami bir çözümün” çokta uzakta olmadığını göstererek moral vermiştir (Rubin, 2002: 3).

Ancak İslam Devrimi'nin ilerleyen yıllarında açıkça görülmüştür ki; İran bazı temel uluslararası menfaatleri söz konusu olduğunda İslami olanı değil, Milli menfaatlerini tercih etmiştir. İran Soğuk Savaş'ın hemen ardından patlak veren Azerbaycan-Ermenistan savaşında, Azerbaycan'ın savaşı kazanması halinde ülke içindeki Azeri kökenli vatandaşlarının Türk milliyetçiliğine kayabileceği endişesi ile Hristiyan Ermenistan'ı desteklemiştir (Nesibli, 2003: 38,39).

İran aynı şekilde dünyanın pek çok ülkesinde radikal İslamcı gurubu desteklediği halde Afganistan'daki Taliban rejimine hiç destek vermemiş Taliban'a karşı kuzeydeki Hazaraları destekleyerek Vahhabi Taliban rejimini ortadan kaldırmaya çalışmıştır (Byman, Chubin, Ehteshami ve Green, 2001: 69-71). Farsçaya yakın bir dil kullanan Taciklerin Fars kültürüne yakın olmasıydı nedeni ile İran Orta Asya Cumhuriyetleri içinde yalnızca Tacikistan'ı desteklemiştir (Akdevelioğlu, 2003: 16). Humeyni Sovyetler Birliği'ne karşı çok ağır ithamlarda bulunmuş ve çeşitli defalar Rusya'yı eleştirmiş olsa da, aslında kendisine bölgedeki en yakın dost ve müttefik olarak Rusya'yı görmüş, söylemindeki karşıtlığı dış politikasına asla yansıtmamıştır.

Görüldüğü gibi Humeyni'nin ve Humeyni'nin takipçisi olan İran rejiminin devrimin ilk yıllarında dış politikada İslami söyleme bu kadar ağırlık vermesinin nedeni, ileriki yıllarda Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB), Azerbaycan, Ermenistan, Çeçenistan veya Tacikistan politikalarına

bakıldığında anlaşılabilceği üzere sadece İslami duyarlılığa dayanmamaktadır. İslami söylem büyük oranda iç sorunları gölgelemek, toplumsal kenetlenmeyi perçinlemek, henüz kendini ispatlamamış rejime sempati kazandırmak ve İslam Cumhuriyeti'nin bölgesel çıkarlarını elde etmek amacıyla "Müslümanların lideri" iddiasını güçlendirmek için bir araç olarak kullanılmıştır (Berk, 2006: 14).

Humeyni'nin görüşleri başta Lübnan ve Türkiye Hizbullah'ı olmak üzere dini motifli terör örgütleri ve radikal dini gruplar üzerinde önemli etkiler yaratmıştır. Humeyni'nin özellikle "cihad" sözcüğüne yüklediği yeni anlam sayesinde Müslüman oldukları halde devrime karşı çıkanların öldürülmesi ve Müslüman bir ülke olan Irak'la yapılan sekiz yıllık kanlı savaş, "cihad" kabul edilmiş ve binlerce Müslüman İslam adına öldürülmüştür. Ayrıca İslam Devrimi'nin gerçekleşmesini takip eden ilk yıllarda izlenen "Rejim İhraç Politikası", İran'ın özellikle Ortadoğu'da Müslüman veya Marksist birçok terör örgütünü açıktan ya da el altından desteklemesi, terörist hareketlerin ve radikallerin güçlenmesine büyük bir ivme kazandırmıştır.

9. ALİ ŞERİATİ

Ali Şeriatî 1933 yılında İran'ın Meşhed kentinde doğmuştur. Meşhed'in ileri gelen din adamlardan birisi olan babası, henüz ilköğretim çağında iken Ali Şeriatî'ye evde Arapça eğitimi vermeye başlamıştır (Hüseyin, 2004: 162). Çok ünlü din adamlarının yetiştiği bir ailenin çocuğu olan Ali Şeriatî'nin dini eğitiminde herkesten fazla katlı sahibi olan kişi "bana düşünme ve insan olma sanatını ilk öğretene kişi" dediği babasıdır (Şeriatî, 1980: 21,22).

Entelektüel gelişmenin ve inancı güçlendirmenin en önemli araçlarından birisi olarak gördüğü yazma ve hitabete büyük önem vermiş, başta ailesi ve yakın çevresi olmak üzere onun bu yeteneğini geliştirmesi ve güçlü kalemini kullanması konusunda sürekli teşvik etmiştir. Çok genç yaşlarda çeviri yapabilecek kadar iyi seviyede Fransızca ve Arapça öğrenen

Şeriatî daha çok sayıda eserler yayınlarak gelecek vadeden bir genç olduğunu yıllar öncesinden göstermiştir (Şeriatî, 1980: 25).

1953–1956 yılları arasında dua hakkında Fransızcadan; Felsefenin Gelişme Tarihi isimli eseri, Arapçadan da; Ebu Zer Gıfari isimli ilk iki çevirisini yayınlamıştır. Ebu Zer Gıfari isimli kitabı Şeriatî'nin sosyal adalet, eşitlik, özgürlük ve sosyalizm fikirlerini ortaya koyan ilk eseridir. Şeriatî'nin fikirlerine ışık tutacak “sosyalizm ve İslam karışımı” kendini henüz o yıllarda göstermeye başlamıştır (Manaz, 1998: 230–231).

1959 yılında gittiği Paris'te Sorbone Üniversitesinde doktora eğitimini tamamladıktan sonra 1964 yılında döndüğü ülkesinde Fransa'da katıldığı siyasi eylemlerden dolayı hapse atıldı. Serbest bırakılmasını müteakiben ders vermeye başladığı Meşhed Üniversitesi'ndeki görevine Pehlevî Hanedanlığı aleyhindeki fikirleri nedeni ile son verildi. Öğreti ve fikirlerini hayata geçirmek için yoğun bir çalışma programına başlayan Şeriatî, çok sayıda eser yayınladı (Manaz, 1998: 230,231; Hüseyin, 2004: 162).

1967 yılından itibaren İslami ideolojisini temellendirmeye başladı ve İslamiyet'in yeniden anlaşılmasına yönelik “İslamoloji” isimli kitabını yayınladı. İslamiyet'i Peygamber dönemindeki “orijinal hali”ne döndürmeyi amaçlayan bir takım faaliyetlere başladı. Başlangıçta Şah yönetimindeki İran rejimine yönelik doğrudan bir saldırıda bulunmuyor, imalar yoluyla rejimi eleştiriyor ve sistemi yıpratmaya çalışıyordu. Tahran'daki İslamiyet eğitimi verilen Hüseyiniye İrşad okulunda dersler vermeye başladı. Buradaki dersleri de yoğun bir ilgi görmeye başladı. 1973 yılında Ali Şeriatî'nin derslerine katılmak için 6000 öğrenci kayıt yaptırmak isteyince, Şah'a bağlı istihbarat teşkilatının Şeriatî'ye baskıları artmaya başladı. Öğrenciler istihbarat üyelerince sorguya çekiliyor, rejim muhalifi olan Şeriatî'yi sıkıştırmaya çalışıyorlardı (Manaz, 1998: 230–231; Hüseyin, 2004: 162).

Şeriatî halkın hayatını etkileyen dini, toplumsal ve siyasi olaylar karşısında hep ilgili olmuş, inanç ve düşüncesinde “bağımsız” olmaya özen göstermiştir. Konuşmaları, yazıları ve eylemleri dolayısıyla hakkında yetkililerce dosya düzenlenmiş, ama o susmaya ve toplumdaki adaletsizliğe rıza göstermeye hiçbir zaman evet dememiştir. Aynı anda toplumla bağlarını tamamen kesmiş ve dünyanın gidişatı konusunda tamamen edilgen bir yapıya dönüşmüş iki ayrı cepheye karşı savaş açmıştır. Bir yandan “yeni skolastisizm”i kendilerine siper edinen “köksüz ve taklitçi” olduklarını iddia ettiği “aydın”larla savaşıırken, diğer yandan da cami veya medresesine kapanarak bütün yeniliklere karşı direnç gösteren ve “aydınlığa bir perde çekerek kendisini karanlığa mahkûm eden” aşırı gelenekçi yapıyla mücadele etmiştir (Şeriatî, 1980: 26-27).

Halkın nazarında itibarını zedelemek isteyen SAVAK Şeriatî’nin Marksist, Mürted (dinden çıkmış) ve Bahai olduğuna dair bilgiler yayıyordu. Hüseyiniye İrşad kapatıldı, Şeriatî hakkında tutuklama kararı çıkartıldı, hapse atıldı, işkenceler gördü. Serbest bırakılmasına rağmen bütün kitapları toplatılan, yazması ve eğitim vermesi yasaklandı. Tutukluluk hayatı sonrasında Ayetullah Hamaney, Ayetullah Mutahhari ve Fahreddin Hicazi gibi İslam Devrimi sonrasında ülkenin en önemli makamlarını dolduracak kişilerle irtibat kurdu. Şeriatî 1977 yılında İngiltere’ye kaçtı ve aynı yıl şüpheli bir kalp krizi sonucu hayatını kaybetti (Manaz, 1998: 231,232; Hüseyin, 2004: 162).

Batı felsefesi ve sosyolojisi ile Şii İslamcılık karışımı bir ideoloji sahibi olan Şeriatî, özgürlük ve eşitlik temeline dayalı söylemi ile İslam dünyasının eğitilmiş kitleleri arasında oldukça geniş bir kitlede heyecan yaratmıştır. Siyasal İslamcı radikal örgütler bulundukları ülkelerde iktidarları ele geçirmek için Şeriatî’nin öğretilerinden büyük oranda faydalanmıştır (Manaz, 1998: 232).

Şeriatî Sorbone’daki eğitimi sırasında batılı entelektüellerin fikirleriyle tanışmış, İslam dünyasının içinde bulunduğu açmazdan kurtulması için çeşitli

çareler düşünmeye başlamıştı (Hüseyin, 2004: 163). Paris'teki eğitimi sırasında değişik toplumsal ve felsefi akımları doğrudan ana kaynağından alma olanağına kavuşmuş, Bergson, Camus, Sartre, Schwartz gibi yazar ve düşünürlerin, Gurwitsch, Berque gibi sosyologların ve Massignon gibi İslamiyatçıların eserlerini kaynağında okuyabiliyordu. İslam ve sosyoloji konusuna özel ilgi gösteriyordu. Kapitalist veya sosyalist felsefi görüşlerin kendi ülkesinin de içinde yer aldığı “üçüncü dünya Ülkeleri”nin ezilen ve adaletsizliklerle boğuşan halklarının dertlerine çare olmakta yetersiz kaldığına inanan Şeriati, bu ülkelerin içinde bulundukları durumu çözümleyebilecek ve “bağımsızlıklarına kavuşturacak bir sosyoloji geliştirmeyi” hedefliyordu (Şeriati, 1980: 27-28).

Fransa'da karşılaştığı ve kendisini oldukça etkileyen fikir adamlarından birisi de yazdığı kitap ve denemelerle Cezayir Kurtuluş Savaşı'nı destekleyen ve Cezayir uyuğuna geçen psikolog Frantz Fanon'dur (Şeriati, 1980: 30). Fanon, Batı dışındaki toplumlarda bir devrim gerçekleştirmek için kendi dinlerinden vazgeçmeleri gerektiğini savunmaktadır. Şeriati bu fikri tamamen reddettiği gibi tam aksini savunuyordu. Batılı olmayan insanların, emperyalizmle mücadeleleri sırasında asla vazgeçmemeleri gereken temel kurallarının, kendi dinleri ve kültürlerine sıkı sıkıya bağlılıkları olduğunu düşünüyordu. Toplamların karşılarındaki düşmanla yüzleşmelerinde en büyük dayanağının, kendi öz köklerine dönmesi olduğunu, bu kökün de ırki veya İslam öncesi kabilesel köklere kadar gitmeyen kültürel köklere yani İslam'a, İslam'ın özüne dönmek olduğunu düşünüyordu (Hüseyin, 2004: 163).

Şeriati'nin bu fikri benimsemesinde en önemli etkenlerden birisi de Paris'te kaldığı yılların Cezayir İçsavaşı'nın en hareketli yıllarına rast gelmesidir. Bir milyon Cezayirlinin hayatını kaybettiği bu savaşta, Fransız ve Cezayir Komünist Partilerinin Cezayir'in sürekli Fransa'ya bağlı kalmasını savunmasını oldukça ibret verici bulmuş, Müslüman ülkelerin kaderlerini

ortak görerek Cezayir'i desteklemeleri ve bu konuyu kendi öz davaları saymalarını anlamlı bulmuştur (Şeriatî, 1980: 28)

“Yalnızlık korkusuyla tarihte bir sığınak ararken, bilmek, anlamak ve yiğitçe düşünmek suçundan ölüme mahkûm edilen Ayn El Kuzat'la karşılaştım²². Bilgisizliğin hakim olduğu bir çağda “bilmek” suç sayılıyordu. Ezilmiş ve hor görülmüş bir toplumda, soylu bir ruha, yiğit bir yüreğe sahip olmak veya Buda'nın dediği gibi, “göller ülkesinde bir ada olmak” bağışlanacak suçlardan değildi.” diyen Şeriatî belki de kendi sonunun da Ayn El Kuzat'inkine benzeyeceğini öngörmüştü (Şeriatî, 1980:13).

Ölmeden önce babasına yazdığı son mektupta “Öyle bir yola koyuldum ki, ömrümün bir anını bile kişisel mutluluğum için harcamam. Mademki Allah'ın yardımını benim zayıflıklarımı telafi ediyor ve mademki ömür bir gün nasıl olsa bitecektir, öyleyse ömrümü bu uğurda harcamamdan daha büyük mutluluk ne olabilir?” diye soruyor ve kendisini takip eden gençlere hayatlarının hiçbir anını boşa geçirmemelerini öğütüyordu (Şeriatî, 1980: 17-18).

O'na göre İslam değişik felsefe akımlarıyla, kapitalizm ve sosyalizmin iyi yönlerini içinde barındıran, kötü yönlerini ise tamamen dışında tutan “orta yol”dur. Tüm hayatı boyunca İslam coğrafyasını saran anti-emperyalist ideolojik akımlardan büyük oranda etkilenen Şeriatî, Peygamber'in ve diğer din büyüklerinin hayatlarını da içinde bulundukları çağın ve toplumsal sorunların ışığı altında yorumlamıştır (Şeriatî, 1980: 26)

Şeriatî'nin eserlerine bakıldığında en derin felsefi görüşleri ve en karmaşık bilimsel ve sosyolojik konuları bile kolayca anlaşılır bir hale sokabildiği görülecektir. Teorileri Dini bir temele dayanmakla birlikte, sağlam bir epistemolojik, felsefi, tarihi ve sosyolojik temelleri de oldukça sağlamdır (Şeriatî, 1980: 36).

²² **Ayn El Kuzat Hamadani:** 1132'de Bağdat'ta öldürülen İranlı düşünür

Şeriatî'ye göre doğru düşünce olmadan doğru bilgi; doğru bilgi olmadan da doğru inanç olmaz. Bilmeden inandığımız yüzeysel inançlar kısa sürede fanatizme ve batıl inançlara dönüşerek toplum yapısını bozar. Toplumlarda ideolojik dönüşüm sağlanmadan hiçbir köklü dönüşüm sağlanamaz. Hızla değişen günümüzün çağdaş dünyasında ideolojik ve fikri dönüşümü sağlamak en acil ihtiyaç duyulan şeydir. Fertlerin hayatlarında ve zihinlerinde bu dönüşümü başaramamış hareketler “kutsal” kurumlar adı altında kısa sürede katılaşılarak, toplumun ihtiyaç duyduğu canlı ve hareketli organizmayı oluşturmazlar (Şeriatî, 1980: 36-37).

Şeriatî'ye göre, İnsanlık tarihi Hak ve Batıl, tek tanrıcılık ve çok tanrıcılık, zalimler ve mazlumlara, yoksullar ve zorbalara arasındaki mücadeleden ibarettir. Mal-mülk sahipleri ve ruhban sınıfı her zaman peygamberlere karşı isyan eden sömürücü sınıfı teşkil ederken, yoksullar, mazlumlara ve takva sahipleri peygamberlerin en sadık takipçileri olmuştur. Habil ve Kabil'in arasında başlayan bu mücadele tarih boyunca devam etmiş ve edecektir. Tevhide inanan toplumlar cihatla da vazifelidir (Şeriatî, 1980: 37).

Toplumu her fırsatta İslam'a çağıran Şeriatî, bu çağrısını da yeterli görmeyerek hangi İslamiyet'i kastettiğini açıklamak ihtiyacı hissetmiştir. Ebu Zer İslam'ını mı, yoksa hükümdar Mervan İslam'ını mı? Bu iki insan da Müslüman'dır, ancak aralarında büyük fark vardır. Ebu Zer'in anlayışına göre İslam, “ezilen ve fakir düşmüş halk” için, hükümdar Mervan'a göre ise “tuzu kurular, saraylılar ve Halife” içindir. Şeriatî Ebu Zer'in İslam anlayışını kabul etmenin de gerçek anlamda problemleri bitirmediğini, zaten günümüz yöneticilerinin hepsinin bu İslam anlayışını kabul ettiğini iddia ettiklerini söylemektedir ve kendi anlayışını şöyle dile getirmektedir.

“Gerçek manada İslamiyet, adalet için, haksızlıkları yok etmek, fakirliği kökünden kazımak için dişe diş bir mücadele verilmesini emreder. İslamiyet'i Ebu Zerr'in anladığı şekilde anladığımızı açıkça ifade, Hükümdar Mervan'ın anladığı tarzı ise açıkça reddetmeliyiz. Adil bir düzen ve gerçek bir İslami

liderliği arzu ettiğimizi, sınıflara bölünmüş, bazı bireysel aristokratik imtiyazlarla donatılmış bir düzeni arzu etmediğimizi dile getirmeliyiz. Özgürlük için, gelişme için, her an uyanık olmak için mücadele vermeliyiz. Esarete, atalet, rezilce bir sukuta “Hayır” demeliyiz. İslamiyet için can verecek savaşıçılara ihtiyacımız var. Ruhani liderlere ihtiyacımız yok. Susamışlığımız, İslamiyet’i gerçek bir Müslüman gibi yaşayan devlet adamlarınadır; Safevi hanedanına değil.” (Hüseyin, 2004: 164)

Şeriatî’nin tarif ettiği bu iki farklı anlayış birbirine neredeyse zıt iki hayat görüşünü tarif etmektedir. Safevi hanedanı tarafından kabul edilen İslam anlayışı, dinin hanedanın çıkarları doğrultusunda yorumlanmasını ve gücü bir ailenin elinde toplaması işlevini yürüten bir aygıtken, Şeriatî’nin benimsediği yorum devrimci, yayılmacı ve hayatın tüm alanlarına doğrudan müdahaleyi öngören dinamik ve zorlayıcı bir İslam’dır (Hüseyin, 2004: 164).

Şeriatî’nin devrimci ve hamleci dünya görüşünde İslamiyet’teki “tevhid” anlayışının çok özel bir yeri vardır. Tanrı’nın birliği anlamındaki “tevhid” anlayışı bütün Müslümanların hatta tüm tektanrılı dinlerin ortak kabulü iken Şeriatî’nin “tevhid” inanışına göre bütün kainat dünya/ahiret, tabiat/tabiat üstü, madde/mana, ruh/beden diye ayırmadan bir bütünlük (vahdet) içindedir. Buna göre bütün varlık tek bir biçim, irade, akıl, duygu ve hedefe yönelmiş canlı ve şuurlu tek bir organizma gibidir. Şirk (Allah’a ortak koşma) ise bunun tam tersi, bütün varlığı dağınıklık, çarpışma, çekişme ve düzensizlik dolu ahenksizlik bir kalabalık gören dünya görüşüdür (Şeriatî, 1980: 97).

Şeriatî’ye göre, “Şirk Dini”nin biricik hedefi daima bilinmeyen metafizik güçlerin ve bütün dini inançların saptırılması sayesinde statükoyu meşru göstermek ve ona gerekçe hazırlamaktır. Böylece din adına, halka içinde bulunduğu memnuniyetsiz durumun ve bütün olup bitenin zorunlu olduğu, ilahi iradenin gereği olduğu, bu durumun kader ve Allah’ın yazgısı olduğu aldatmacasına inandırmaktır (Şeriatî, 1987: 34).

Oysa Şeriatî’ye göre “Tevhid Dini” dediği İslamiyet tek kelime ile “devrimcidir”. Devrimci (inkılapçı) din, bu dine inananlara ve bu dinin

öğretilerine göre eğitim almış bireylere kendi hayatının tüm alanlarında eleştirel bir bakış açısı kazandırır. “Batıl’ı kaldırma ve “Hakk’ı yerine getirme” sorumluluğunu yükler. Aksi takdirde dünyada olup biten her şeye dini bir dayanak ve yorum bularak bunların tamamına ilgisiz kalmak İslamiyet değildir. Bütün dinler devrinin statükosuna başkaldırmış, devrin en önde gelen simgelerine karşı bir isyanın ifadesi olmuştur. Bu simge bazen, bir dönemin en zengini olan Karun, en güçlü siyasi lider Firavun, bazen de en büyük putlar Lat ve Uzza olmuştur. Bu simgeler bu gün de otomobil olabilir, üstünlük ve itibar olabilir, sermaye olabilir, kan olabilir, soy olabilir (Şeriati, 1987: 32-33).

Şeriati aydınların kendi toplumlarının düşünce temellerini ve toplumsal gerçekliğini bilmeden Avrupalı bir bakış açısıyla değerlendirmeye çalışmalarını doğru bir tanı koymak için yeterli olmadığını düşünüyordu. Böyle sınırlı bilgiler ile yanlış yola sapmak ve gerçekçi olmayan sonuçlara varma ihtimali çok kuvvetliydi. Şeriati’ye göre; Mevcut gerçekliklerin çözümlenebilmesi bazen yabancı dillerdeki karşılıklarından çok daha zengin ve anlamlı olan kendi felsefemizin, kültürümüzün, dinimizin ve edebiyatımızın tabirlerine, kavramlarına dönmekle mümkündür. Batı sosyolojisinin bizim çağdaş yaşantımızla hiçbir alakası bulunmayan, basmakalıp kavramlarını dilimize çevirip, tekrar etmek bize hiçbir şey kazandırmaz. Biz kendi toplumumuza ait, kendi toplumsal davranış kalıplarımıza denk düşen, kendi manevi yapımıza uygun değerleri, ilişkileri, ve bireylerimizin bütün bu değerlere, ilişkilere psikolojik tepkilerini incelemeliyiz (Şeriati, 1980: 38,39).

Ali Şeriati “Ne Yapmalı” isimli eserinde uzuz uzun Müslüman toplumların içinde bulunduğu kötü koşulları ve bu durumun sebeplerini açıklamıştır. Çağımıza yön veren ve “ekonomiye tapan pragmatist sistemin kurucuları” kendilerinden olmayan bütün toplumları “Tüketen Hayvanlar” haline getirerek, ulusları bağımsız kılan en temel hususlar olan “Din, ulus, tarih, manevi özellikler ve soyluluklarını” yok etmişlerdir. Bütün dünya halklarını zorunlu olarak monoton ve tekdüze bir kalıba sokarak “Dünya

İmparatorluğunun” tezgahlarından geçirmişler ve tek tip, tek ruh, tek bağımlılık biçimi, tek yaşayış tarzı, tek düşünce ve tek beğeni sistemini kabul eden “tüketiciler” haline getirmiştir (Şeriatî, 1981: 13-14).

Bu maksatlarına ulaşmak için “Batılı Barbar Uygarlığı” kendi “yağmacılığı karşısında ayakta kalabilen ve mücadele eden” bütün kaleleri son burcuna kadar yıkmalı, bütün engelleri kaldırmalı, toplumların değerli kişiliği ve bağımsızlığı yok edilmeli ve çirkinleştirilmelidir. Zira “ekonomik doğuş”tan aciz kalan toplumlar ebediyen tüketici kalacak, kendi insani bağımsızlığını koruyamayan “düşünsel doğuş”tan yoksun uluslar da Barbar kültürünün ebedi tüketicisi olacaklardır. Buna karşın insan toplumunun yabancılara karşı direnme ve karşı koyma gücünün en temel dayanağı “DİN”dir. Şeriatîye göre “batılı barbarlara” tarih bilimi, sosyoloji ve psikoloji tecrübesi öğretmiştir ki, “sömürü sistemlerine en büyük ve kalıcı saldırı dinler yoluyla yapılmaktadır” (Şeriatî, 1981: 13-14).

Şeriatî (1981: 15)’ye göre toplumların ve insanlığın gücü, besini, dokunulmazlık ve direncinin kaynağı “kültür soyluluğu”, “tarihi kişilik” ve “ince örülü sağlam bir gelenek”tir. Kültür, tarih ve gelenek toplumlar arasında din ruhuyla sağlanır ve güçlendirilir.

“Bu nedenle de sömürücüler bir topluma özellikle ilk girişlerinde; “Tutuculuğa” hücum adıyla Dine, “Gericiliğe mahkum etme” adıyla tarihe, “Hurafeleri ve irticayı ezme” adıyla geleneklere karşı durarak; insanları seçme ve ayırt edebilme yeteneğinden yoksun, tarihsiz, geleneksiz, kültürsüz, dinsiz ve her şeysiz bırakarak; sömürünün maddi ve manevi egemenliğine karşı, onu savunmasız bırakarak, maymunca bir taklit ile yegane övünç kaynağı; “Modernleşme adıyla yeni harcamalar ve tüketim” olan insanlar haline dönüştürmüştür” (Şeriatî, 1981: 15).

Toplumları tekrar gerçek ruhuna kavuşturmak için insani, manevi deneyimleri, derin köklere sahip iman ve itikat sermayelerini kullanarak bir düşünce devrimi gerçekleştirilmelidir. Bunun adı “İslam’ı yeniden diriltme”

eylemidir (Şeriati, 1981: 45). Devrimci bir sıçrama yaparak çağlar ve dönemlerin engellerini aşarak günümüze yani çağımıza gelmek isteniyorsa; bu yeniden doğuşun istikameti “Yeniden Kuran’a Dönmek” olmalıdır (Şeriati, 1981: 80). Bunun gerçekleştirilebilmesi için de İslami ruhun hareketini engelleyen ve İslami ruhu çökertip taşlaştıran “kapalı içtihat kapısını açmak” gerekmektedir. Düşünsel ve bilimsel “İçtihat kapısının tekrar açılması” İslam evinin içine sürekli bir taze hava akışını sağlayacak ilk ve temel görevdir (Şeriati, 1981: 97-109).

Şeriati dini motifli terör örgütleri ve radikal dini grupların toplum içinde taban kazanmasına entelektüel birikim sunmuştur. İran’da İslam Devrimi’ne giden yolda, eğitilmiş orta ve üst sınıfın İslamcı saflara katılmasında güçlü bir ideolog olarak Humeyni’den sonra en etkili kişi olmuştur. Özellikle Aydınlar arasında yoğun bir ilgi gören Şeriati, başta İran olmak üzere bütün dünyada Batı ve Emperyalizm karşısında güvenli bir sığınak arayan kitlelere, çözüm olarak sosyalizmle yoğurduğu devrimci İslam’ı sunmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

HİZBULLAH ve EL KAİDE TERÖR ÖRGÜTLERİ

Şiddete dayalı mücadeleler bütün dünya dinlerinin tarihlerinin bir parçası olduğu gibi İslam tarihinin de bir parçası olmuştur (Esposito, 2003: 11). İlk dört Halife'den üçü Müslüman suikastçılar tarafından öldürülen İslam dünyasında, ilk terörist hareket Sıffin Savaşı sonrasında ortaya çıkan Haricilerdir (Akyol, 2000: 7). Kendi hoşgörüsüz dünya görüşlerini kabul etmeyen herkesi kâfir, putperest ve Allah düşmanı olarak gören Hariciler, kendilerini cihat yapan Allah'ın ordusu olarak görmekteydi. Onlara göre şiddet, yalnızca meşru değil; aynı zamanda Allah'ın isteğini ve egemenliğini göz ardı eden günahkârlara karşı bir zorunluluktan (Esposito, 2003: 61). Bu bağnaz düşüncelerinin etkisiyle kafir olduğunu düşündükleri Hz. Ali'yi bile öldürmekten çekinmeyen Hariciler'in, kendi inançları dışındaki her şeyi dışlayıcı dünya görüşlerinin izleri, Suudi Arabistan'da ortaya çıkan ve oradan tüm dünyaya yayılan Vahhabi hareketinde ve Usame Bin Ladin'in El Kaide'sinde de mevcuttur.

Bugünkü anlamıyla dini motifli terörün ortaya çıkışı 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren olmuştur. Batılı güçler tarafından sömürgeleştirilen İslam dünyasında bağımsızlık savaşları genellikle din eksenli yapılmış, bağımsızlıktan sonra da bu hareketlerden birçoğu radikal dini akımlara dönüşmüştür. Mısır'daki Müslüman Kardeşler buna en güzel örneklerden birisidir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında hızla yayılan ve güçlenen SSCB ve Komünizm karşısında İslam'ı bir panzehir olarak gören Amerika liderliğindeki Batılı ülkeler, çeşitli radikal İslamcı hareketleri destekleyerek dini motifli terör örgütlerinin güç kazanmasına sebep olmuştur. Ayrıca Filistin sorunu ve 1967 Arap-İsrail Savaşı sonrasında Kudüs'ün kaybedilmesi, yakın tarihte de Afganistan ve Irak'ın çeşitli bahanelerle işgal edilmesi, İslam ülkelerinde Amerika ve Batılı büyük güçlere karşı büyük bir nefret ve tepki yaratmış ve bu ülkelerdeki radikal dini hareketler oldukça güç kazanmıştır (Işık, 2006: 25).

Türkiye’de dini motifli şiddet uzun bir geçmişe sahiptir. Haçlı Seferleri sırasında Hristiyanlık motifli teröre şahit olan Anadolu coğrafyası, daha sonraki dönemlerde de çeşitli mezhep kavgalarına ve din eksenli çatışmalara şahit olmuştur (Işık, 2006: 26). Özellikle 1960’lardan sonra bağımsızlık mücadelesi veren İslam ülkelerinin Batı karşıtı anti-emperyalist yazarların eserlerinin Türkçeye tercüme edilmesi daha radikal ve bağımsızlık yanlısı bir İslami akımın ortaya çıkmasına katkıda bulunmuştur. İslamcı düşüncenin Arapça bilenlerin tekelinden çıktığı (Çakır, 2001: 30) bu dönemde, Mısır ve Pakistan kökenli yazarların eserleri radikal dini gruplara mensup gençlerin en çok okudukları kitaplar haline gelmiştir. 1960’lı yıllarda Pakistanlı düşünür Mevdudi’nin “Kuran’a Göre Dört Terim”, “İslam’da İhya Hareketleri”, “Hilafet ve Saltanat” gibi eserleriyle; Mısırlı yazar Seyyid Kutub’un “İslam’da Sosyal Adalet”, “Yoldaki İşaretler”, “Cihan Sulhu ve İslam” gibi eserleri Türkiye’de de uzun yıllar geniş bir okuyucu kitlesine ulaşmıştır (Işık, 2006: 26). Böylece 1960’lı yıllardan itibaren milliyetçi, mukaddesatçı, muhafazakâr ve devletçi İslam anlayışından kendisini ayırtırmaya çalışarak ümmetçi ve devrimci olma iddiasına sahip bir Müslüman kimliğin inşasına yönelik çabalar daha çok tercüme eserler aracılığıyla Türkiye’de yayılmaya başlamıştır (Bulut, 1994).

Çalışmanın bu bölümünde Türkiye Cumhuriyeti’nde en etkili ve büyük terör eylemlerini gerçekleştiren dini motifli terör örgütleri olan Hizbullah İlim Grubu ve El Kaide Türkiye yapılanmaları incelenecektir.

1. HİZBULLAH TERÖR ÖRGÜTÜ

1979 yılında Batı ve ABD yanlısı Şah’a karşı ayaklanan Humeyni’nin önderliğinde İran İslam Devriminin gerçekleşmesi, İslam’ın siyasallaşmasındaki en önemli gelişmelerden birisi olmuştur. Özellikle İran, Suudi Arabistan ve Mısır gibi ülkelerde yetişen bazı ideologların, İslam’ı ana akımdan oldukça farklı ve radikal bir biçimde yorumlayan eserleri Türkçeye tercüme edilmesiyle birlikte, çok sayıda yayınevi etrafında bu fikirlerden

etkilenen çeşitli küçük gruplar oluşmaya başlamıştır. İran'ın devrimi takip eden ilk yıllarda “devrim ihraç politikası” adı altında takip ettiği bazı politikalar ve bu kapsamda kurulan bazı kurumlarca yapılan kültürel çalışmaların da etkisiyle İran Devrimi'ni Türkiye'de de yinelemeye çalışan oldukça heyecanlı ve aynı oranda da maceracı bir kitle oluşmuştur. Özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin muhafazakâr yapısının sunduğu olanakların da etkisiyle radikal dini söylemlere sahip bu tür gruplar bu bölgede kendisini daha fazla hissettirmiştir (Özören, 2004). Böylece 1990'ların başından itibaren adını sık sık duymaya başlayacağımız HTÖ 'nün kuruluşuna giden yol açılmıştır.

Hizip kelime olarak parti, görüş, topluluk anlamına gelmekle birlikte, Hizbullah Allah'ın yolu ve Allah'ın taraftarı anlamına gelmektedir. Hizbullahi Yol-Hizbullahi Düşünce ise ilk kez İranlı Şii din âlimi Ali KORANI tarafından yazılan “İslami Mücadele’de Hizbullahi Yol” isimli Şia anlayışını övdüğü, Humeyni’yi tek imam, tek önder olarak kabul eden ve cihat ve mücadeleye özel önem verdiği kitabında kullanılmıştır. Bu çerçevede Hizbullah terimi Allah adına, İslam uğrunda bir araya gelen ve İslami esaslara dayalı Şer’i hükümlerle yönetilen bir devlet kurmak için mücadele veren kişilerin tamamına verilen ad olarak kullanılmaktadır (Hizbullah-3, 2008; Çora, 2008: 85).

Örgütü belirtirken kullanılan “Hizbullah” ismi bizzat örgüt tarafından hiç konulmamış, yakalanan örgüt mensuplarının ifadelerinden veya dokümanların incelenmesinden, örgütün içinden bazılarının kendilerini “Sofikler” olarak adlandırdığı anlaşılmıştır (Hizbullah-3, 2008).

1.1.Amaç ve Nihai Hedef

Hizbullah İlim grubu üyelerinden M. Nesih SALAMBOĞA ifadesinde örgütün amacını şu şekilde açıklamaktadır; “Şeriatı: önce yaşanılan eve, sonra köye, sonra ilçeye, sonra ile, sonra Doğu ve Güneydoğu’ya, sonra (Türkiye Cumhuriyeti) TC Devletine, sonra diğer dünya devletlerine

getirilmesini amaç edindik". Bu sözler Hizbullah'ın nihai hedefe ulaşmak için sırasıyla takip edeceği safhaları da ortaya koymaktadır (Çakır, 2001: 113).

Hizbullah Terör Örgütü'ne karşı yapılan operasyonda yakalanan Muttalip SELAMİ isimli örgüt mensubunda elde edilen "Tağut Rejim Gidecek, İslami Düzen Gelecek" başlıklı bildiride ise;

"Bugün İslam beldelerinin hemen tümü tağutların işgali altındadır. Oralarda da şeytanının işbirlikçileri zulüm sürmektedir. Bunların kan içici rejimlerine son vermek Kuranın emri ile üzerimize farzdır. Şundan haberiniz olmalı ki, Türkiye Cumhuriyeti bütün kurumları ile birlikte kafir, tağuti bir rejimdir. Allah'ın (cc) emrini kabullenmeyip, Kemalist, militarist, kokuşmuş rejimde 50 Milyonu aşkın Müslümanı yönetenler de kafir ve dinsizdir. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı, Başbakanı, Meclisini temsil eden Milletvekilleri ayrıca yerel yönetim temsilcileri, Valileri, Kaymakamları, Emniyet Teşkilatının tümü, Askeri, Ordusu, Diyanet İşleri Başkanı, tağut rejime çalışan Müftüleri, Hocaları, Kemal Ata Putun kurduğu şeytani, laik, dinsiz rejimle çalışan her şahıs ve kurum İslamdan çıkıp küfre girmiş olur"

"Bugün Türkiye coğrafyasında, ister Türk, ister Kürt, isterse Arap olsun ve özellikle Müslüman Kürt milletine karşı olmak üzere bütün Müslümanlara görülmemiş vahşet, zulüm, işkence ve katliam yapılmaktadır. Türkiye coğrafyasında Doğudaki Kürt halkına Moskof ordusunun yapamadığını, kafir, Kemalist subaylar yapmaktadırlar. Müslümanların gerçek kurtuluşu ve Hürriyeti ancak ilahi Şeriatın devlet olması ile mümkündür. Bütün Müslümanlara mesajımız şudur; Allah'ın (cc) şeriatını hakim kılincaya kadar, Allah için herkes bulunduğu beldede İslami mücadele ve çalışmalara başlasın, artık İslami cihada hazırlık yapınız, kıyam ettiğiniz vakit elbette ki zafer Allah'ın yolunda olanlarındır. Tağut yıkılmaya mahkumdur" şeklindeki ifadeler, HTÖ'nün Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne ve bu devletin kurum ve memurlarına bakış açısını en açık bir biçimde ortaya koymaktadır (Hizbullah-3: 2008).

Başlangıçta İran İslam devrimi'ne duyulan bir özlemin yansıması şeklinde ortaya çıkan radikal bir hareket olan Hizbullah Hareketi dini hassasiyetlerin daima ön planda tutulduğu Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde taban bulmaya başlamıştır. Bunda "rejim ihraç politikası" güden İran İslam

Cumhuriyeti'ne coğrafi yakınlığın, dini duyguların kuvvetli olmasına karşın bölge halkının radikal dini fikirleri sorgulayabilecek bir bilgi birikimine sahip olmamalarının, bölgede yaşanan sosyal ve ekonomik sorunların ve bölücü terör örgütü PKK'nın uyguladığı şiddetin de büyük katkısı olmuştur (Hizbullah-3: 2008; Çora, 2008: 85).

HTÖ, diğer bazı örgütler gibi belirli bir zaman ve yerde isminin, amacının ve stratejisinin belirlenerek kamuoyuna açıklanması gibi bir yöntem izlenmemesi, Güneydoğu Anadolu bölgesinde halk içinde basit bir tarzda örgütlenmesi, "Hizbullahi Yol" ve "Hizbullahçı Düşünce" olarak adlandırılan bu yapının ancak ilerleyen yıllarda şiddete başvurusu, örgütün gerçekleştirdiği eylemleri hiçbir şekilde basın ve medyada üstlenmemesi gibi hususlar nedeniyle, çok uzun yıllar gizemini korumayı başarmıştır (Hizbullah-3: 2008).

1.2. Hizbullah'ın Stratejisi

Hizbullah, Hizbullahi yol ve düşünce sistematüğinden hareketle şariat esaslarına dayalı bir devlet kurma amacıyla faaliyet yürüten, Kürt etnik kimliğini ayrımcı bir unsur olarak kullanmaktan çekinmeyen ve silahlı mücadeleyi nihai amacına ulaşmak için bir yöntem kabul eden dini motifli bir terör örgütüdür (Çora, 2008: 90,91, Çakır, 2001: 113).

Hizbullahi Mücadele, Caferi mezhebine bağlı Ayetullahların kendi mezheplerinin prensiplerine uygun olarak geliştirmiş oldukları sistemin, İran İslam Devrimi'nde uygulanmış biçimiyle günümüze uydurulmasıdır. Bu düşünceye göre: din yaşamı düzenleyen ve ona hükmeden bir düzendir. İslam Ümmetini oluşturacak kuralları yerleştirmek için gönderilmiştir. İslam beşeri olan (ilahi olmayan) bütün sistemlere karşıdır. İslam ancak örgütlü ve dinamik bir toplumda yaşanır ve İslami bir yaşantının anlaşılması için yapılacak en önemli şey peygamberin hayatını adım adım öğrenerek uygulamaktır (Çakır, 2001: 99).

Hizbullahi düşünceye göre: Allah'ın Hz. Muhammed'e ilk gönderdiği emir; "Yaratan Rabbinin adıyla oku"dur. Bu peygamberliğin başlangıcıdır. Bundan sonra yakın akrabalarından başlayarak çevresindekileri ve bütün insanları uyarması emredildi. Bu emri takiben hicret etmesine ve cihat etmesine izin verildi. En son olarak ta "Din Allah'ın oluncaya dek" yani bütün insanlar Müslüman oluncaya kadar bütün "kâfirlerle" savaşması emredildi (Çakır, 2001: 100).

Hizbullahi düşünceye sahip örgütler, bütün insanların Müslümanlaştırmak ve Şeriat esaslara dayanan bir İslam Devleti kurmak amacıyla;

1. Tebliğ

2. Cemaat

3. Cihat üçlü stratejisini takip etmektedir (Faraç, 2001: 23; Demirel, 2002: 514).

Hizbullah'ın örgütlenme stratejisinde en belirgin özellik yeterli güç ve imkan bulunduğu silahlı mücadeleye geçilmesidir. **Tebliğ** kelimesi Mevdudi'nin, "İslam Davetçilerine" isimli kitabında, dünyadaki bütün insanları "Allah'tan başka ilah tanınamaya ve Allah'tan başkasına kulluk etmemeye, İslam dini dışındaki bütün otoriteleri ortadan kaldırarak İslam dinini kabul eden kimseleri başa geçirmeye" davet ederek İslami bir devlet kurarak, toplumsal hayatın İslami kurallara göre düzenlenmesi anlamında kullanılmaktadır (Hizbullah-3: 2008).

Mevdudi'nin, "İslam Davetçilerine" isimli kitabının başka bir bölümünde ise; "Allah'ın sevmediği yolu tatbik eden bir ülkede yaşayan herhangi bir kimsenin bütün detaylarıyla İslam'a tabi olması şüphelidir. Müslümana düşen vazife, dünyayı fesat ve haksızlık kirinden temizleyip, iyi bir düzeni vücuda getirmek için mücadele ve gayret sarf etmektir." Denilerek mevcut siyasal rejimleri İslami olanlarla değiştirmek Müslümanların en önemli vazifelerinden birisi olarak anlatılmaktadır (Hizbullah-3: 2008).

Çakır'a göre; "Cihadi metod"un ön aşaması olan tebliğ aşamasında akılları ikna etmek, kalpleri ıslah etmek ve ruhlara hitap etmek öncelikli amaçtır. Tebliğ gizli ve açık olmak üzere iki aşamadan oluşmaktadır. Gizli tebliğ döneminde davet gizlice yapılır ve uzun soluklu bir mücadelenin ilk aşaması olarak, çatışmadan mutlak olarak kaçınılır. Çünkü Mekke'de Müslümanların birey veya topluluk olarak hiçbir yaptırımı ve gücü bulunmamaktadır. Ancak burada İslam'a kazanılacak şahsiyetler ileride öncü görevini üstlenecek kadrolardır. Bu kadrolar yeterli olgunluk ve güce erişinceye kadar düşman tarafından fark edilmemelidir. Bu nedenle hiçbir şeye müdahil olunmamalı, bizzat tanınan ve güvenilen bireyler teker teker İslam'a davet edilmeli ve gizlilik mutlak suretle korunmalıdır. Dini hareketlerin en önemli aşamasını oluşturan Tebliğ aşaması kesintisiz bir şekilde diğer aşamalarda da sürdürülmelidir (Çakır, 2001: 100-101).

Tebliğin ikinci aşaması olan açıktan tebliğ döneminde ise kadroların halka açılarak hareketin taban genişletmesi, insanlar tarafından inandırıcı ve tatmin edici bulunması büyük önem arz etmektedir. Tebliğ aşamasından cemaat aşamasına geçilecek zaman oldukça izafi olduğundan Hizbullah İlim ve Menzil grupları bu konuda ayrılığa düşmüşlerdir. İlim grubu PKK ile istemeden de olsa girilen çatışmanın da etkisiyle tebliğ aşamasını silahlı mücadele ile birlikte sürdürürken Menzil Grubu bunu yanlış bularak bütün baskılara rağmen halka ısrarla dergi ve yayınevleri vasıtası ile ulaşmaya gayret etmiştir (Hizbullah-3: 2008).

Hizbullah İlim Grubu PKK'nın varlığından yararlanma, mevcut düzenin bütün nimetlerinden faydalanma, silahlı mücadeleyi mümkün olduğunca öne çıkarma stratejisini takip etmiştir. İlimciler Cihadı çok az sayıda fakat oldukça iyi bir eğitim almış bir kadronun gerçekleştirebileceğine inanmıştır. "Mekke'deki zayıf dönem bitmiş, Medine'deki güçlü hicret dönemi başlamıştır". Ancak halkın toplu bir biçimde "kıyam" edeceği dönem gelinceye dek, devlete karşı herhangi bir eylem yapılmamış, devlet

birimlerine sızarak ileriki dönemde gerçekleştirilecek eylemlere temel oluşturacak istihbaratın temin edilmesine çalışmıştır (Çakır, 2001: 62).

İkinci aşama olan **Cemaat** ise tebliğ aracılığıyla oluşturulan topluluğun adıdır. Bu aşamada yönetim ve karar alma mekanizması gizli faaliyet yürütürken daha önceden gizlice yürütülen tebliğ açık bir biçimde yapılmaya başlanır. İslami hareketin yavaş yavaş kitlelere götürülmesi sağlanırken katılan insanlar ruh ve düşünce olarak olgunlaştırılmalı ve İslam hayat tarzı olarak benimsetilmelidir. Hz. Muhammed'in hayatı dikkate alındığında cemaat dönemi zaman itibarıyla henüz bir çatışma ve kavganın görülmediği Mekke Dönemi'nin ortalarına veya sonlarına denk gelmektedir (Çakır, 2001: 101-102).

Tebliğ aşamasında;

- 1-İslam'ı kuvvetlendirip, yayma
- 2-Birbirlerine yardım etme
- 3-Ekonomik ilişkilerde bulunma
- 4-Eleştiri ve özeleştiri yapma
- 5-Disipline uyma

6-Aile yaşantısını İslam'a uygun hale getirme, gibi ekonomik, sosyal ve siyasal çalışmalar vasıtasıyla hiyerarşik bir yapı kurularak İslam Ahlakı oturtulmaya çalışılır. Hizbullah Terör Örgütü bu dönemde grup içerisinde maddi ve manevi fedakarlığı artırarak örgüte güç kazandırmış, imama itaat adı altında her alanda hiyerarşik bir sistem oturturmuştur (Hizbullah-3: 2008).

Cihat ise; yeryüzünde insanın yani kulun egemenliğinin ortadan kaldırılarak bunun yerine Allah'ın egemenliğinin kurulmasını sağlamak için, tebliğ vazifesini ifa eden Müslümanlar ile diğer insanların arasına giren her türlü güç ve düzene karşı girişilecek mücadelenin adıdır. Hizbullahi düşünceye göre Müslümanlar ancak diğer insanlarla aralarında hiçbir engel olmadığında dilleriyle yani tebliğ ile cihat eder. Çünkü ancak bu durumda insanlar tam anlamıyla özgürdürler ve bütün olumsuz etkilerden uzaktırlar. Bu

koşullar altında herkes istediğine inanmakta hürdür ve “dinde zorlama yoktur”. Ancak Müslümanların İslam’ı tebliğ etmelerine engel olan ve insanları kendi iradeleri ile baş başa kalmasını engelleyen maddi engellerin bulunması durumunda önce bu maddi engellerin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Bu maddi engellerin başında dini, etnik, sınıfsal veya sosyal etkenlere dayalı siyasal sistemlerdir (Çakır, 2001: 102).

Yani Hizballahi anlayışa göre İslam’ı tebliğ edecek bir Müslüman’ın muhatabı olan insanların yönetimi altında bulundukları bütün siyasal rejimler Cihat’ın öncelikli hedefidir. Bu bakış açısı nedeniyle siyasi partiler vasıtasıyla amaçlarına ulaşma yöntemini bile Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile bir “uzlaşma aracı” olarak gördüğü için reddetmektedir. Hizbullah Terör Örgütü, PKK Terör Örgütü’nü yasal siyasi faaliyetleri açıkça reddetmemesi ve kendisinin parlamentoda yasal bir parti aracılığıyla temsil edilmesi konusunu devletle uzlaşmacı bir politika izlediği gerekçesi ile eleştirmiştir. Bu nedenle Hizbullah yasal alanda faaliyet yürüten partilerin programları ve amaçları kendi fikirlerine uysa dahi benimsememektedir (Çora, 2008: 95).

Ruşen Çakır’a göre geleneksel İslam ile Hizballahi yorum arasında çok ciddi bir yorum farkı bulunmaktadır. Asrı Saadet diye adlandırılan 1400 sene önce peygamber tarafından kurulmuş ve Allah’ın hükmünü hakim kılmayı, yani İslam Devleti kurmayı nihai amaç edinmiş Hizballahi (Cihadi) akımlar ile geleneksel İslami akımları birbirinden ayıran temel farklılık hedefe ulaşmak için izlenen yöntemdir. Geleneksel İslami yorum toplumu temelden eğitip yönetimin zamanla tedrici olarak İslamileşmesini öngören tebliğci yöntemi benimserken, Hizballahi akımlar zor ve şiddet kullanarak küçük bir azınlık tarafından iktidarın ele geçirilmesi sonrasında tepeden başlayarak toplumun İslamileştirilmesi gerektiğini savunurlar (Çakır, 2001: 104).

Hizbullah İlim Grubu her ne kadar yüzlerce kanlı terör eylemi gerçekleştirip çok sayıda insanın hayatına son vermiş olsa da, bu cinayetleri “kendini savunmak” amacıyla gerçekleştirdiğini, şu anda halen “cemaat

aşamasında bulunulduğunu, asıl eylemlerin ise cihat aşamasın gelindiğinde başlayacağını iddia etmektedir. Örgüt içerisinde özellikle tabandan, güvenlik güçlerine yönelik eylem yapılmasına yönelik talepler gelmesine rağmen, topyekun bir silahlı ayaklanma için yeterli güce erişilemediği, dolayısıyla “cihad” aşamasına gelinmediği gerekçesiyle bu talepler reddedilmektedir (Hizbullah-3:2008).

Çakır’a göre, savaşı kendi varlığına karşı girişilmiş bir saldırı karşısında zorunlu olarak başvurulabilecek bir müsaade olarak gören geleneksel İslami bakış açısına karşılık, Hizbullahi akım savaşı İslam’ın temel dinamiklerden birisi olarak görmektedirler. Hizbullah’a göre Cihat Allah’ın Müslümanlara göndermiş olduğu en temel “ilahi buyruk” aynı zamanda da bir haktır (Çakır, 2001: 104).

Hizbullah Terör Örgütü’nün başlıca esin kaynağı olan İran İslam Devrimi’nin lideri Humeyni şiddeti adeta kutsayarak;

“Kâfirleri yaşamasına ve kokuşmuşluklarını dünyaya bulaştırmalarına göz yumulursa, onların cezası şiddetli olur. Ama kâfirleri öldürür ve faaliyetlerine böyle son verirsek, sonuçta onlara iyilik etmiş oluruz. Çünkü günahları daha az olur. Kâfirleri öldürmek, Allah tarafından emredilen bir eylemdir. Kuran, ‘zafere kadar savaş’ der. Kâfirleri öldürmek Allah’ın lütfettiği en asil görevdir” demektedir (Çakır, 2001: 104).

Yine Hizbullahi düşüncenin teorisyenlerinden Mısır’daki Müslüman Kardeşler Örgütü’nün kurucusu Hasan El Benna’ya göre, “Hançer, zehir ve tabanca... Bunlar, İslam’ın düşmanlarına karşı silahlarıdır. Cihat her Müslüman için farzdır. Kimse bu görevden kaçamaz.”(Çakır, 2001: 104).

Hizbullah’a göre, “İslam bir heyecan, ihtilal, kan, özgürlük ve şehitlik dinidir” ve gerçek Müslüman’ın ilk yapacağı şey, “Tesbihi bırakıp silaha sarılmaktır. Zira tespih gönülleri sakinleştirirken, silah düşmanı susturur (Çakır, 2001: 104)”.

1.3. Hizballahi Grupların Oluşması

1980 yılının ortalarında, Diyarbakır'da Abdulvahap Ekinci'ye ait Vahdet Kitapevi etrafında bir araya gelen Abdulvahap Ekinci, Ahmet Tufan, M. Fidan Güngör, Mansur Güzelsoy, Abdullah Yiğit (Mehmet Ali Bilici), Hüseyin Velioğlu, Ubeydullah Dalar ve Veysi Kaykaç isimli şahıslar “fikri toplantılar” adı altında yapılan tartışmalar neticesinde Hizbullah düşüncesinin temelleri atılmıştır (Alkan, 2003: 8; Faraç, 2001: 15).

Bu toplantıya katılanlar ileriki dönemde Hizbullah'ın yönetici kadrolarını oluşturmuştur. Örneğin, Fidan Güngör Hizbullah'ın “Menzil” grubunun siyasi lideri olurken Mansur Güzelsoy ilerleyen yıllarda Menzil'in dini lideri olacaktır. Hüseyin Velioğlu ise “Hizbullah İlim Grubu'nun” liderliğini yürütecektir (Faraç, 2001: 15-16)

İkinci toplantı 1981 yılında Ekrem Baytap'ın sahibi olduğu Batman'daki Cem Kitapevi'nde, üçüncüsü ise İstanbul Kasımpaşa'da “kitap okumak ve fikir tartışması” için gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıların yapıldığı Batman-Diyarbakır-İstanbul güzergâhı Hizbullah'ın etkinliğini hissettirdiği rotayı da daha en baştan ortaya koymaktadır. Bu üç toplantının ortak gündemi İran'da gerçekleştirilen İslam Devrimi'nin bir benzerinin Türkiye'de nasıl gerçekleştirilebileceğidir (Faraç, 2001: 16).

Daha ilk başta örgüt içinde ayrılıklar baş göstermeye başlamış fikir ayrılığı nedeniyle Vahdet kitapevi etrafındaki oluşumdan ilk önce 1981 yılında M. Fidan Güngör Menzil Kitapevi'ni açarak kendi grubunu kurmuş, ardından da Hüseyin Velioğlu Vahdet Kitapevi bünyesinden ayrılarak 1982 yılında İlim Kitapevi'ni kurmuş ve bir süre beraber faaliyet yürüttükten sonra 1987 yılında kimin lider olacağı tartışması sonunda yollarını ayırmışlardır (Alkan, 2003: 8).

Çora (2008: 88)'ya göre Hizbullah Terör Örgütü'nün oluşmasında en büyük etkenlerden birisi de zamanın ve şartların dayatmasıdır. Örgütün

ortaya çıkışı tam da İran İslam devrimi'nin bütün İslam Dünyasını kasıp kavurduğu bir döneme gelmesinin yanı sıra, PKK Terör Örgütü'nün ortaya koyduğu yoğun şiddetin de aynı tarihlere gelmesi pekte şaşırtıcı değildir. Aslında Hizbullah'ın kuruluşu İslami esaslara dayalı bir devlet kurmak amacı taşıyan ve benzer stratejiyi paylaşan grupların Hizbullah adı altında birleşmesinden ibarettir.

İran'ın "Devrim İhraç Politikası"nın da etkisiyle teorik bir birikime sahip çok sayıda küçük marjinal gruplar çeşitli kitapevleri ve dernekler çatısı altında örgütlenerek hitap ettikleri kitleleri genişletmeye ve daha etkin bir organizasyon oluşturmaya gayret etmekteydiler. 1990'lı yıllarda Marksist-Leninist PKK Terör Örgütü'nün de etkinliğini halk üzerinde güçlü bir biçimde hissettirmeye başlaması ile hem örgüte hem de devlete karşı tepkili olan kitleler arasında Hizbullah, ilk olarak Güneydoğu'da yeni bir alternatif olarak görülmeye başlanmıştır (Çora, 2008: 88). Günümüzde de İran etkisinden tam anlamıyla sıyrılamayan Hizbullah Terör Örgütü'nün üye ve sempatizanlarınca teorik anlamda Sünni öğretinin önde gelen yazar ve tefsircileri örnek alırken, uygulama da ve takip edilen yöntemler olarak İran ve Şii kaynakları örnek alınmaktadır (Çora, 2008: 87).

Örgüt mensuplarının tamamına yakınının Doğu ve Güneydoğulu olmasından büyük oranda faydalanmaya çalışan Hizbullah Terör Örgütü, halkın üzerinde etkisini artırmak ve taraftar kitlesini genişletmek maksadıyla Kürt kimliğini oldukça fazla kullanmaya gayret göstermektedir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni ırkçı olmakla suçlarken PKK Terör Örgütü'nün de Marksist ve Leninist olduğu ve Müslüman halkın kanını akıttığı gerekçesi ile eleştirmekte ve kendi fikirlerini dayatmaya yönelik bir propaganda metodu seçmiştir (Çora, 2008: 87). Hizbullah İlim Grubu'nun gerek Menzil Grubu ile çatışması gerekse de PKK ile çatışmasının asıl sebep İlim Grubu'nun devlet karşısında tek alternatif olarak diğer bütün grupları kendi bünyesinde toplamak istemesi yani liderlik kavgasından ibarettir (Bulut ve Faraç: 1999: 78).

Hizbullah Terör Örgütü, Güneydoğu menşeli ve mensuplarının tamamına yakınının Kürt kökenli olmasına ve çoğu zaman Kürt etnik kimliğini propaganda maksatlı olarak kullanmasına rağmen teorik olarak ırk olgusuna kabul etmez ve ümmetçi bir çizgiyi takip eder (Çakır, 2001: 113).

1.4. Hizbullah'ın İlk Eylemi

1983 yılında Kasımpaşalı Hizbullahçılar bazı tekel büfelerinin soyulması eylemlerini gerçekleştirdiler. 1 Aralık 1984 tarihinde İstanbul'da bir kuyumcu soygunu gerçekleştirmek isteyen örgüt üyelerinden birisi silahlı çatışma sonucu kaçamayarak polis tarafından yakalandı. Polis tarafından "İslami Hareket" olarak adlandırılacak olan örgütün lideri İrfan Çağrı ve kardeşi Rıdvan çağrı da soygunu gerçekleştiren grubun içinde yer alıyordu. Olaydan sonra yakalanan Rıdvan Çağrı örgütün bir caminin avlusuna gömdüğü silahları polise gösteren kişi olmuştur (Faraç, 2001: 16; Demirel, 2002: 514).

Polis tarafından 13 Hizbullahçı ile birlikte bir otomatik tabanca ve dört adet çeşitli çap ve markalarda tabanca ve bu tabancalara ait şarjörler, bine yakın mermi ve çok sayıda örgütsel doküman ele geçirilmiştir. Yakalanan Hizbullahçılar sorgu esnasında "mevcut anayasal düzeni yıkararak, yerine dini esasları temel alan bir Şariat devleti kurmayı amaç edindiklerini ve bu amaçlarını gerçekleştirmek için silahlı mücadeleyi örgütlediklerini" itiraf etmişler ve İstanbul'da gerçekleştirilen 19 faili meçhul gasp ve soygun suçunu üstlenmişlerdir (Faraç, 2001: 16-17; Demirel, 2002: 514-515).

1.5. PKK ile Mücadele

PKK terör örgütü 1980'li yılların sonlarına doğru dini bir söylem kullanarak Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da yaşayan ve oldukça muhafazakar olan kitleleri de kendi yanına çekmeyi amaçlamıştır. Bu kapsamda "Kürdistan İmamlar Birliği", "Kürdistan Dindarlar Birliği" ve "Kürdistan İslami Hareketi" gibi oluşumları kurmuştur. Bu şekilde PKK Terör Örgütü baskı ve şiddet politikasını toplumun bütün kesimlerine kabul ettirerek kendisi dışındaki bütün oluşumları ortadan kaldırmayı ve devletin dışındaki tek alternatif olma hedefini gerçekleştirmek istemiştir (Hizbullah-3: 2008).

Ayrıca bölgede her geçen gün biraz daha güçlenerek PKK'nın tabanını kendi yanına çekmeye başlayan Hizbullah 1987 yılından başlayarak PKK'nın otoritesine de başkaldırmış ve karşılıklı saldırılar başlamıştır. 1991 yılında Nusaybin'de Hizbullah'ın ileri gelenlerinden Sabri Karaaslan ve eşi evlerine düzenlenen bir saldırı sonucunda PKK tarafından öldürülmüştür. Hizbullah bu cinayete misilleme olarak PKK'nın Güneydoğu sorumlusu olduğu yönünde bilgiler aldığı Süryani asıllı Mihail Bayro'yu İdil ilçe merkezinde düzenlediği bir saldırı sonucu öldürmüştür. Bu cinayeti gerçekleştiren Hizbullah hücreci eylem sonrasında güvenlik güçleri ile çatışmaya girmiş birisi öldürülürken bir örgüt üyesi de yaralı olarak ele geçirilmiştir. Bu iki cinayetin ardından Hizbullah ve PKK arasındaki çekişme önce okullarda ve sokak aralarında sopalı ve satırlı saldırılar, devamında da silahlı çatışmalar şeklinde yayılarak tırmanmıştır. 1991 yılı sonuna kadar iki taraftan toplam 13 kişi hayatını kaybetmiştir (Çakır, 2001: 57; Alkan, 2003: 8).

Hizbullah İlim grubu liderlerinden Edip Gümüş 2000 yılında yakalandıktan sonra mahkemede vermiş olduğu ifadesinde o dönemi şu şekilde anlatmaktadır:

"Çatışmanın başladığı tarihlerde PKK, etrafındaki kalabalığın verdiği gurur ve zafer sarhoşluğu ile bölgedeki tüm insanlardan vatandaşlık talep etti. Bunu kabul etmeyenlere

hayat hakkı vermeyeceğini ilan etti ve uygulamaları ile de insanlara PKK vatandaşlığı ile PKK'ya karşı koyma ve savaşıma dışında bir yol tanımadı. Vergi diye tanımladığı yüksek meblağlı para talebini karşılayamayan veya vermek istemeyen insanlar ajan ve hain ilan edilip öldürülmeye başlandı. Müslüman ailelerin çocukları erkek-kız ayrımı yapılmadan dağa çıkarılmaya çalışıldı. PKK'nın organize bir güç olması nedeniyle Müslüman halkın direnme ve karşı koyma imkânı yoktu. PKK'nın İslami duyarlılık ve hassasiyetleri olanlara taciz, tahkir, inançlarına hakaret etmeye devam etmeleri üzerine Güneydoğunun birçok il ve ilçelerinde PKK'nın ileri gelenlerine;

“Müslümanların üzerine gitmeniz size fayda vermez. Müslümanlar şehadet pahasına da olsa zilleti kabul etmezler. Daha ileri giderseniz karşılığını çok şiddetli göreceksiniz” mesajı gönderildi ve onlarla konuşuldu. Ancak Hizbullah cemaatinin bu mesajını değerlendirmediler. Belki de sorumlu dediğimiz ve bildiğimiz bu şahıslar, mesajlarımızı merkezlerine bildirmedi. Veya 1990-93 yılları arasında kendilerini değişik havalarda bulmuş olacaklar ki, Müslümanları şehit etmeye devam ettikleri gibi camiye giden Müslümanların camiye gitmelerine, camide Kur'an dersi verilmesine engel olmaya başladılar. “Camiler halkın camileridir, halk müsaade etmiyor, camiye gidemezsiniz” dediler. Buna rağmen ikinci bir mesaj gönderildi. “Müslümanlara ve İslama düşmanlık yapanlar, düşmanlıklarından bir fayda görmemişlerdir. Siz de göremezsiniz. Müslümanlara yönelik yapacağınız her eylemin karşılığını kat kat göreceksiniz”. Şeklindeki bu mesajımızı da kulak arkası ettiler”. (Hizbullah-3: 2008).

Hizbullah'ın giriştiği bu mücadeleyi yalnızca kendi varlığını sürdürebilmek için yapılan bir “nefsi müdafaa” gibi görmemek gerekmektedir. Hizbullah bu silahlı mücadele esnasında bir taraftan PKK Terör Örgütü ile çatışarak, kendisini bölge halkının hamisi gibi göstermek suretiyle bölgede tabanını genişletiyor, diğer yandan da silahlı propaganda yaparak vahşi eylemleriyle halkın üzerine baskı kuruyordu (Hizbullah-3: 2008). Bu çatışmalar Hüseyin Velioğlu'na göre tam da Hizbullah'ın ihtiyacı olan ortamı yaratmıştır. Velioğlu ilerleyen yıllarda bu durumu anlatırken “Allah PKK'yı bizim için gönderdi. PKK olmasaydı bizim sayımız hızla artmaz ve silahlı tecrübe sahibi olamazdık” diyecektir (Çakır, 2001: 57).

Başlangıçta herkesin mutlak galip olarak gördüğü PKK ilerleyen dönemde bu mücadeleyi büyük kayıplar ve çok ciddi bir itibar kaybı ile kapatmıştır. PKK, karşısında neredeyse her yönüyle kendisini taklit eden, “tağuti” olarak adlandırdığı Cumhuriyet rejimi’ne karşı ayaklanmış ve kendisinden başka bütün grupları ortadan kaldırmaya karar vermiş çok ciddi bir yapı bulmuştur (Çakır, 2001: 57). 1991 yılında başlayan, 1993 yılında maksimum seviyesine ulaşan bu silahlı çatışmalarda 1995 yılına kadar 500’ü PKK’lı, 200’ü Hizbullahçı olmak üzere toplam 700 kişi hayatını kaybetmiştir. Ana faaliyet merkezi Güneydoğu Anadolu olan Hizbullah mücadeleye giriştiği neredeyse bütün bölgelerde (Batman, Silvan, Diyarbakır) gücü ve otoriteyi eline geçirerek PKK’yı sindirmiş ve gücü tek başına ele geçirmiştir (Demirel, 2002: 515, 516).

Kürdistan İslami Hareketi lideri Şey Osman ile Kuzey Irak’taki Hizbullah Örgütü’nün lideri Ethem Barzani’nin arabuluculuğunu yaptığı bir dizi görüşmenin ardından, Hizbullah ile Partiyeye Kafirin Kürdistan” (Kürdistan Kafirler Partisi) ismini verdiği PKK arasındaki çatışma sona ermiştir. Yeni Ülke gazetesi’nin 4 Nisan 1993 tarihli sayısında “PKK’den Hizbullah’a Çağrı” başlıklı PKK Merkez Komitesi’nin bir bildirisi yayınlanmıştır. Bildiride “PKK-Hizbullah çatışması adı altında Kürt halkının birbirine kırdırılmak istendiği”, “Hizbullah hareketinin PKK önderliğindeki kurtuluş güçleriyle güç ve eylem birliği yapmasının günümüz gelişmelerinin de bir gerçeği olduğuna inanıyoruz. Bunda Kürdistan halkının olduğu gibi tüm Ortadoğu halklarının çıkarlarını görüyoruz. Bu durumu sağduyulu kamuoyuna duyuruyor ve muhatapların da sağduyulu yaklaşımlarını bekliyoruz” ifadeleriyle barış teklifinde bulunulmuştur (Çakır, 2001: 58-59).

Buna karşın Hizbullah’ın sözcülüğünü yapan Yeni Yeryüzü Dergisi söz konusu bildiriye yayınladıktan sonra PKK’nın o güne kadar Hizbullah için kullandığı “Hizbulkontra” sözcüğü yerine “Hizbullah Hareketi” terimini kullanmasını olumlu karşılayarak geçmişten beri yapılan “iftiralar” karşısında gerçeğin ifadesi olarak kabul etmiştir (Çakır, 2001: 59).

Marksist-Leninist çizgisini her fırsatta dile getiren PKK bir yandan Hizbullah ile anlaşmaya çalışırken diğer yandan da dindar halk kitlelerini yanına çekmenin çarelerini aramakta, "Kürdistan Mollalar ve İmamlar Birliği, Kürdistan Dindarlar Birliği, Kürdistan İslami Hareketi, Kürdistan Din Yayanlar Birliği, Kürdistan İslam Partisi" gibi yeni yan örgütler kurmaktadır (Alkan, 2003: 9).

27 Mart 1994 yerel seçimlerinde PKK'nın seçimleri boykot çağrısına karşın Refah Partisi'nin Güneydoğu'da aldığı çok yüksek oy oranları PKK'nın bölgenin gerçeklerini anlamasına ve söylemini giderek İslamileştirmesine neden olmuştur. Bölgedeki dindar kitlelerin desteğini arkasına almaya çalışan PKK çok ciddi bir çaba içine girmiş ve Berlin'de düzenlenen "Kürdistan Sorunu ve İslami Çözüm" isimli toplantıda Abdullah Öcalan'ın kendi sesinden özel mesajı yayınlanmıştır. Bu konuşmasında PKK Terör Örgütü'nün lideri Öcalan Türkiye Cumhuriyetini "Deccal Rejimi" olmakla suçlarken, sık sık "gerçek İslam"ı ve "İslam enternasyonalizmi" adını verdiği ümmetçiliği övmüş ve "PKK'nın İslam'a en yakın bir hareket" olduğunu savunmuştur (Çakır, 2001: 60).

1.6. Hizbullah İlim ve Menzil Arasındaki Anlaşmazlık

Liderliğini Fidan Güngör'ün yaptığı Menzil Kitapevi ve Menzil Grubu İran İslam Devrimi neticesinde doğrudan İran etkisiyle kurulmuş bir örgüttür. İran İslam Cumhuriyeti'ni Müslümanların Medine'si, Humeyni'yi de tüm Müslümanların bağlanması farz olan "imamı" olarak görüyorlardı. Kendilerini Hizbullahi olarak adlandıran Menzil Grubu İran politikaları doğrultusunda hareket eden Lübnan Hizbullah Örgütüne de derin bir sempati besliyordu. Menzil Grubu'nun İran İslam Devrimi'ne duyulan sempatiyi ve ilgiyi kendi lehine kullanmaya çalışması İlim Grubu'nu oldukça rahatsız ediyordu (Türkoğlu, 2006: 73).

Temelde her iki örgütün de ümmetçi yapıya sahip olmalarına karşın Menzil Grubu Kürt Milliyetçiliğine daha yakın durmaktadır. Hizbullah İlim Grubu ile Menzil Grubu arasında ortaya çıkan anlaşmazlıklardan birisi de Menzil Grubu'nun İran ile arasında bulunan mezhep ayrılığını fazla dikkate almaması konusu olmuştur. Siyasi bir örgütlenme biçimi benimseyen İlim Grubu, her ne kadar iktidara gelmek için takip edilecek stratejide İran'ı model olarak örnek alsa da Menzil Grubu'na nispeten İran İslam Cumhuriyeti'ne uzak bir bakış açısına sahip olmuştur (Bilgiç, 2009: 33; Hizbullah-3: 2008).

İlim Grubu fikri temelde Mısır'daki Müslüman Kardeşler Örgütü'nü kendine örnek almıştır. Seyyid Kutub'u hafife alması nedeniyle Hüseyin Velioğlu ile Fidan Güngör arasında tartışmalar yaşanmıştır (Hizbullah-3, 2008). Milli Türk Talebe Birliği'nin sağcı-mukaddesatçı ortamında eğitimini tamamlayan Hüseyin Velioğlu Sünni yönünü daima öne çıkaran İhvanı Müslimin geleneğine oldukça yakın durmuştur. İhvan hareketi içinde de özellikle Suriye kanadını temsil eden ve "Alevilik ve Şia"ya açıkça karşı duran Said Havva'nın yorumlarını benimseyen Velioğlu Molla Ahmet isimli Suriye kökenli bir kişinin de oldukça etkisinde kalmıştır. 1982 yılında Suriye'nin Hama kentinde başlayan bir ayaklanmanın bastırılması esnasında Baas Rejiminden kaçarak Kızıltepe'ye yerleşen bir İhvan yöneticisi olan Molla Ahmet 1986 yılında Suriye gizli servisi tarafından öldürülmüştür (Çakır, 2001: 61).

Hizbullah ile PKK arasında yaşanan anlaşmazlık neticesinde İlim Grubu'nun silaha sarılması ve çok ciddi çatışmaların yaşanması Menzil Grubu tarafından pek de hoş karşılanmamış, henüz tebliğ aşaması tamamlanmadan silahlı mücadeleye geçilmesi nedeniyle İlim Grubu çok ciddi eleştiriler almıştır. Zaten var olan fikri ayrılık liderlik kavgası ile birleşince kısa sürede silahlı mücadeleye dönüşmüş ve 1993 yılından itibaren her iki taraftan toplam 200 militanın ölümü ile sonuçlanacak çatışmalar başlamıştır. 1994 yılında İlim Grubu militanları Menzil Grubu'nun siyasi kanat sorumlusu M. Fidan Güngör'ü kaçırmışlardır. Menzil Grubu'nun dini önderi Molla Mansur

Güzelsoy da 1996 yılı Ocak ayı içerisinde İran'da geçirmiş olduğu bir rahatsızlık sonucu ölünce Menzil Grubu'nun faaliyetleri durma noktasına gelmiş ve Menzil Grubu'nun tabanı İlim Grubu'na katılmıştır. Bu sayede İlim Grubu Hizbullah içinde birliği sağlayabilmiştir (Alkan, 2003: 10).

Hizbullah Menzil Grubu'nun lideri olan Fidan Güngör 1994 yılında kaçırılmasının ardından uzun yıllar rehin tutulduktan sonra, polis tarafından İlim Grubu'na yönelik başlatılan operasyonlar nedeni ile öldürülerek cesedinin Kocaeli çevresinde tam olarak yeri bilinmeyen bir yere gömüldüğü anlaşılmıştır (Hizbullah-3: 2008).

1.7. Hizbullah'ın Yapılanması

Hizbullah Terör Örgütü alışlagelmiş terör örgütlerinden farklı bir yapıya sahiptir. Başlangıçta karizmatik bir lider etrafında toplanan bir grup oluşmuş, bu grup zamanla genişleyerek etkinliğini artırmış, içinde bulunduğu konjonktürden de faydalanarak hızla silahlı propaganda aşamasına geçmiştir. Başlangıçta bir lider etrafında oluşan "sohbet halkası" inanılmaz bir hızla genişlemiş ve bu genişleme neticesinde hiyerarşik bir yapının varlığı zorunlu hale gelmiştir (Hizbullah-3: 2008).

Ünlü İslamcı teorisyenlerden Abdulkadir Udeh, "İslam ve Siyasi Durumumuz" isimli kitabında İslami yönetim biçiminin üç temel özelliği olduğunu belirtmiştir. Bunlar;

1. Kuran'a dayalı bir hükümet,
2. Şuraya dayalı bir hükümet,
3. Hilafet veya imamet hükümetidir.

Udeh'e göre bir yönetimin İslami olmasının ön koşulu Kuran'ın emir ve yasaklarının temel alınıp alınmamasıdır. Yani Kuran'ın anayasa olarak kabul

edilip edilmemesidir. İkinci özellik, halkın yönetimde söz sahibi olmasını ve yönetime katılmasını sağlayan şuranın tesis edilmesidir. İstişarenin dini yapıların temelini tesis ettiğinden bütün dini yapılar bu şekilde hareket edilmelidir. Üçüncü özellik ise örgüt terminolojisinde liderlik olarak adlandırılan, İslami bir yönetimde ümmetin idaresi için İmamet ve veya Hilafet kurumlarının oluşturulmasıdır (Hizbullah-3: 2008).

Hizbullah Terör Örgütü'nün merkezi ve yerel olmak üzere iki ayrı yönetim kadrosu bulunmaktadır. Merkezi yönetimi bir lider ve sayısı ve yapısı tam olarak tespit edilemeyen Şura Heyeti'nden oluşmaktadır.

Lider; Siyasi lider örgütün hedeflerini belirleyen, bu hedefler doğrultusunda kararlar alan, İslami bilgisi ve donanımı nedeni ile Molla veya Alim olarak nitelenen ve verdiği emirleri sorgulanamayan kişidir. Dini lider ise örgütün karar alma mekanizmasında belirleyici bir rolü bulunmamasına karşın örgütün manevi önderliğini yapması nedeniyle önemli bir görev üstlenen kişidir (Faraç, 2001: 20).

Hizbullah Terör Örgütü (İlim Grubu), yapısı ve uygulamaları ile dini ve siyasi önderliğini Hüseyin Velioğlu'nun yaptığı tam bir lider örgütüdür (Çakır, 2001: 113). Velioğlu, örgütün tek hakimi, yöneten, yönlendiren, yalnız başına fetva yetkisini elinde bulunduran, askeri ve siyasi kanat sorumluluklarını da uhdesinde bulunduran, ülkenin herhangi bir köşesindeki sıradan bir eylemin dahi emrini bizzat veren ve bütün cami örgütlerini bizzat yöneten tartışmasız tek otoritedir (Çakır, 2001: 119).

Şura; Bir nevi merkez komite olarak işlev gören ve örgütün önde gelen kişilerinden oluşan, örgütle ilgili konuların tartışıldığı ve kararların alındığı heyettir. Siyasi ve askeri faaliyetler Şura'da alınan kararlara göre yürütülür. Örgütün tamamını idare eden bir Üst Şura heyetinin dışında yerel Alt Şura heyetleri de bulunmaktadır (Faraç, 2001: 20-21).

Hizbullah Terör Örgütü her ne kadar teorik olarak bir Şura Heyeti'nin olması gerektiğini savunuyorsa da Hüseyin Velioğlu'nun liderliğini yaptığı dönem içinde böyle bir yapılanma görülmemiştir. Şura'nın bütün yetkileri dini ve siyasi lider olan Hüseyin Velioğlu'nda toplanmıştır. Velioğlu'nun ölümünün ardından Sülhaddin Ürük liderliği döneminde kısa bir dönem süresince Şura Heyeti oluşturulmuş, Ürük'ün ölümü sonrasında liderliğe geçen Mele Beşir Varol döneminde tekrar Şura ortadan kaldırılmıştır (Hizbullah-3: 2008).

Örgüt Türkiye genelinde bölgeler, bölgelerin altında il ve ilçeler, bunlara bağlı olarak ta alt bölgeler şeklinde bir yerel yapılanma oluşturduğu tespit edilmiştir. Bu yerel yapılanma şu şekildedir;

1.8. Hizbullah (İlim Grubu) Terör Örgütü Bölge Yapılanması

Piran Bölgesi:

Diyarbakır ili; Ergani, Dicle, Hani, Çermik
Şanlıurfa ili; Siverek
Elazığ ili; Maden

Batman Bölgesi:

Batman ili; Merkez, Beşiri
Diyarbakır ili; Silvan, Bismil

Garzan Bölgesi:

Siirt, Muş, Bitlis, Batman-Kozluk

Botan Bölgesi:

Şırnak ili; Merkez, Silopi, Cizre
Mardin ili; Nusaybin

Berri Alanı :

Mardin ili; Kızıltepe, Mazıdağı, Derik
Şanlıurfa ili; Viranşehir, Ceylanpınar

Aziziye Bölgesi:

Batman ili; Gercüş
 Mardin ili; Midyat, Savur
 Şırnak ili; İdil

Taşkale Bölgesi:

Mardin-Merkez

Serhat Bölgesi:

Erzurum, Ağrı, Kars, Erzincan

Bunun dışında örgütün özellikle son dönemde batı illerine göçlerin artması ve bu illerde de çok sayıda örgüt mensubunun yaşamaya başlamasının ardından buradaki çalışmalarını koordine edebilmek için Bursa, Kocaeli, Yalova, Tekirdağ illerini kapsayacak bir biçimde Marmara Bölgesi adı altında yeni bir yapılanmaya gittiği tespit edilmiştir (Hizbullah-3: 2008).

1.9. Propaganda Faaliyetleri

Hiçbir terör örgütünün halk desteği olmadan ayakta kalması mümkün değildir. Genel olara bütün terör örgütlerinin hedeflerine ulaşmak için belirledikleri stratejinin ilk ve en önemli aşamasını örgütün faaliyetlerini ve amacını benimseyen bir taban yaratmak oluşturmaktadır. Ancak böyle bir kitle oluşturulduktan sonra bu kitle içinden örgüt üyeleri kazanılacak ve örgütün devamını sağlayacak insan kaynağı elde edilecektir. Hizbullah Terör Örgütü propaganda faaliyetlerine ilk olarak kitapevleri vasıtasıyla başlatmış ve ileride örgütün çekirdek kadrosunu oluşturacak ilk mensuplarını burada satışını yaptığı kitaplar aracılığıyla etkilemeyi başarmıştır (Hizbullah-3: 2008).

Bu kitapevlerinde İslam'ın cihadi yorumunu ve daha radikal boyutunu temsil eden Seyyid Kutub, Ali Şeriatî, Mevdudî gibi yazarların kitapları propaganda malzemesi olarak kullanılmıştır. Örgüt sıradan bir trafik

kazasında ölen bir örgüt mensubuna bile şehit muamelesi yaparak istismar etmiş, çatışmada ölen militanlar için gıyabi cenaze namazı kıldırarak, gıyabi toplu mezarlıklar oluşturarak buraları türbe haline getirmiştir. Bu faaliyetler muhafazakar bölge halkının örgüte olan sempatisini artırmış ve örgüt hızla taban kazanmıştır (Çakır, 2001: 125).

Örgütün başlangıç evresi dini yayınlar vasıtası ile gerçekleştiği için ilk önce camiler örgütün eleman temin kaynağını oluşturmuştur. İlerleyen zamanda örgüt ayırım gözetmeksizin bütün kitlelere propagandasını iletmeye başlamıştır (Hizbullah-3: 2008).

Bu aşamada aile ziyaretleri, mevlit, düğün ve cenaze merasimleri tebliğ faaliyeti için bir fırsat olarak görülmüştür. “Şehitler Kervanı” isimli 13 kasetlik seri başta olmak üzere çok sayıdaki marşlı sloganlı teyp kasetleri elden ele dolaşarak önemli bir propaganda malzemesi olmuştur. Her ne kadar örgütün kendisine ait bir yayın organı bulunmasa, bildiri dağıtma, afiş ve pankart asma gibi görsel iletişim araçlarından faydalanmasa da camilerde, okullarda, yurtlarda, arkadaş ve aile çevrelerinde birebir ilgilenme yöntemi ile oldukça geniş bir kitleyi etkisi altına almayı başaramıştır (Çakır, 2001: 126).

Laik ve demokratik bir rejime sahip tek İslam ülkesi olması nedeniyle, Cumhuriyet rejimin İslamiyet’le bağdaşmadığı yönündeki iddiaları temel propaganda malzemesi olarak kullanan Hizbullah Terör Örgütü;

1. Devlet yönetiminin İslami esaslara dayalı olmasının İslamiyet’in bir gereği olduğu,

2. Türkiye Cumhuriyetinin “kâfir bir devlet” olduğu ve yönetim biçiminin İslamiyet’e uygun olmadığı,

3. Türkiye’ye ancak Hizbullah Örgütünün İslami esaslara dayalı İran modelli bir rejim getirebileceği,

4. İslami esasların hüküm sürmediği bir coğrafyanın Darül Harp olduğu ve bu diyarın Darül İslam oluncaya kadar Müslümanların mevcut düzene karşı cihat etmelerinin farz olduğu gibi radikal dini yorumlar ve kavramlar kullanılmak suretiyle militan sayısını artırmak ve sempatizan kitlesini genişletmek istemiştir (Hizbullah-3: 2008).

Örgütün ana hedef kitlesini oluşturan Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşayan, dini inançları kuvvetli ama İslami bilgi ve altyapısı yeteri kadar güçlü olmayan halk kitlesi bu propagandaya kısmen de olsa itibar etmiştir. Bununla birlikte örgüt geniş halk kitlelerinde var olan ezilmişlik, haksızlığa uğramışlık duygusunu “müstekbir-mustazaf” (ezen-ezilen) ikilemi içinde kullanarak, kendileri dışındaki topluma karşı kin ve nefret duygularını körüklemeye çalışmıştır. Sosyo-ekonomik durumları zayıf, işsizlik oranının oldukça yüksek olduğu bölgede bütün olumsuzlukların sebebi olarak “İslami olmayan rejim” gösterilmeye çalışılmıştır (Faraç, 2001: 38-40; Hizbullah-3: 2008).

Hizbullah ülkede yaşanan imam hatip liseleri, Kuran kursları, türban ve sekiz yıllık zorunlu eğitim gibi dini nitelik taşıyan konuları çarpıtmak suretiyle devlet aleyhinde propaganda yapmak ve muhafazakar kitleleri kendi saflarına çekmek için kullanmıştır. Dini konularda duyarlı halkı güvenlik güçleri ile karşı karşıya getirerek, örgüte karşı yürütülen operasyonları “bütün Müslümanlara ve İslam’a karşı” yapıyor şeklinde propaganda yapmıştır. Hizbullah PKK teröründen usanmış halka karşı, kendisini kurtarıcı pozisyonuna sokmaya çalışmış ve kendisini PKK’nın tek alternatifi olarak sunmaya çalışmıştır (Hizbullah-3: 2008).

Örgütün kurulmasından günümüze kadarki süreçte eleman temini açısından camiler hep özel bir öneme sahip olmuştur. Camiler dindar bölge halkının Kuran öğrenmek ve ibadet etmek için sürekli kullandıkları bir mekan olmasının yanında, güvenlik güçlerinin müdahalesi durumunda ajitasyona ve yanlış anlamaya sebep olabileceği gerekçesi ile çoğunlukla kontrolsüz

kalmıştır. Özellikle mahalle aralarında ve kırsal bölgelerde yer alan küçük cami ve mescitlerde, Diyanet İşleri Başkanlığınca yetkili bir imam görevlendirilmemiştir. Ayrıca bu cami ve mescitlerin geceleri buluşma ve dini eğitim yapmaya müsait yerler olması, örgütün buraları kendi amaçları doğrultusunda bir eğitim ve barınma merkezi olarak kullanmasına olanak sağlamıştır. Örgüt bu tür camilere “fahri imam” adı altında sorumlular atamış ve bölgedeki faaliyetlerini bu sorumlular vasıtasıyla organize etmiştir (Hizbullah-3: 2008).

Örgütün Camilerdeki Yapılanması;

1. Dışarıdan Cami Sorumlusu,
2. Cami Sorumlusu,
3. Ders Sorumluları ve Grupları,
4. Temizlik Sorumlusu ve Grubu,
5. Muhasebe Sorumlusu ve Grubu,
6. Kültür Sorumlusu ve Grubu,
7. Ziyaret Ekipleri ve Sorumlusu, şeklinde yedi ayrı ekipten oluşmakta olup bu camilerdeki faaliyetlerde istenilen başarıya ulaşabilmek için hedef kitle;

1. Çocuklar Grubu,
2. Gençler Grubu,
3. Olgunlar Grubu, olmak üzere üç ana gruba ayrılmıştır.

Cami yapılanmasında asıl hedef kitlenin çocuklar olduğu ve burada aşamalı bir eğitim sisteminden geçirilerek yetiştirilen çocukların örgüte kazandırılması hedeflenmiştir (Hizbullah-3: 2008).

Hizbullah İlim Grubu kendi amaç ve yöntemlerine uygun bir biçimde verdiği eğitimler esnasında özellikle İran, Mısır ve Pakistanlı yazarların eserlerini kullanmıştır. Hizbullah Terör Örgütü tarafından üyelerinin eğitiminde kullanılan Kuranı Kerim tefsirlerinden Müslüman Kardeşler Örgütü’nün lideri Mısırlı Seyyid Kutub’un kaleme aldığı “Fi Zilali Kuran” (Kuran’ın Gölgesinde) isimli 16 ciltlik kitap, örgütün en çok kullandığı eserlerden birisidir (Hizbullah-3: 2008).

Hizbullah terör Örgütü üyeleri eğitim maksadıyla;

1. Said Havva,
2. Fethi Yeken,
3. Mevdudi,
4. Muhammed Kutub,
5. Seyyid Kutub,
6. Hasan El Benna,
7. Şeyh Abdulkadir Udeh,
8. Ali Şeriati,
9. Ayetullah Humeyni,
10. Ali Hamaney,
11. Abdullah Azzam,
12. Murtaza Mutahhari,
13. Mustafa Meşhur,
14. İ. Süreyya Sırma,
15. Yusuf El Karadavi,
16. Mustafa Çelik,
17. M. Hüseyin Fadlallah,
18. Emine Şenlikoğlu,
19. Muhammed Gadban,
20. Mehmet Alagaş,
21. Mustafa İslamoğlu,
22. Ali Korani,
23. Hüsnü Aktaş

gibi aralarında bazı Türk yazarların olmasına karşın çoğunlukla İran, Mısır ve Pakistanlı yazarların 1960'larda Türkçeye çevrilen eserlerini okudukları anlaşılmıştır. Bu yazarlara ait kitaplar arasında da en çok Müslümanların Mekke ve Medine döneminde yaşadıkları sıkıntıları anlatan İhsan Süreyya Sırma'nın yazdığı "Mekke Dönemi İşkence" ve "Medine Dönemi Cihat" isimli kitaplardır. Örgüt bu kitapları okutarak mensuplarındaki direnme gücünü artırmayı amaçlamıştır (Hizbullah-3: 2008).

1.10. Beykoz Operasyonu

1999 yılı Kasım ayından itibaren aralarında Zehra Eğitim ve Kültür Vakfı Başkanı İzzettin Yıldırım ve kamuoyunda “İslamcı Feminist Yazar” olarak tanınan Konca Kuriş’in de aralarında bulunduğu 10 kişi değişik tarihlerde kaçırılmış ve bir daha bu kişilerden haber alınamamıştı (Hizbullah-3: 2008).

Kaçırılan kişilerin Hizbullah Terör Örgütü tarafından kaçırılmış olabileceği ihtimalinin ortaya çıkmasıyla birlikte, örgüt konusunda uzman bir ekip Diyarbakır’dan İstanbul’a gönderildi. Bu ekip Güneydoğu’da gerçekleşen benzer kaçırma olaylarını inceleyerek başladığı çalışması sonucunda İstanbul ili Beykoz ilçesinde üç katlı bir villanın karargâh olarak kullanıldığı bilgisine ulaşmıştır (Faraç, 2001: 120).

Hizbullah Terör Örgütü İlim Grubu’na yönelik yıllardır sürdürülen titiz çalışmaların bir neticesi olarak Beykoz’da gerçekleştirilen “Malazgirt Planlı İstihbarat Operasyonu” sonucunda örgütün tartışmasız tek lideri Hüseyin Velioğlu ölü, örgütün ikinci adamı Edip Gümüş ve Askeri kanat sorumlusu Cemal Tutar sağ olarak ele geçirilmiştir. Villada yapılan aramada ise;

- 3 adet Kaleşnikof silah,
- 1 adet MP-5 Makinalı tabanca,
- 4 adet tabanca,
- 2 adet Kalem tabanca,
- TNT kalıpları,
- 5 adet Tabancalara ait şarjör,
- 3 adet Kaleşnikof silaha ait şarjör,
- 150 adet Kaleşnikof silaha ait mermi,
- 800 adet Tabancalara ait mermi,
- Bol miktarda örgütsel doküman,
- Bol miktarda Bilgisayar ve disketleri,
- 12 –13 kişinin kalabileceği düzende yatak malzemesi,

- Yakılmış bol miktarda para,
- Bol miktarda video ve mikro ses kasedi
- Çok sayıda cep telefonu,
- 1 adet otomobil ele geçirilmiştir (Hizbullah-3: 2008).

Ele geçen bu silah ve malzemeler arasında en önemlisi 150.000 sayfayı bulan Hizbullah Terör Örgütü'ne ait merkez arşividir. Bu arşivlerin incelenmesi ve sağ yakalanan kişilerden elde edilen bilgilerle, Örgütün İstanbul ve Güneydoğu'daki hücre evlerine yönelik operasyonlar başlatılmıştır. Batman, Bingöl, Mardin, Diyarbakır illeri ve Nusaybin, Kızıltepe, ve Silvan ilçelerinde başlatılan operasyonlar kısa sürede Orta Anadolu'dan, tüm Marmara'ya, Ege'den Doğu Anadolu'ya kadar uzanmıştır (Faraç, 2001: 123).

Tüm yurttaki sürdürülen operasyonlarda merkez Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'nde kurulan "Hizbullah Bilgi Bankası" idi. Polis burada oluşturulan Hizbullah Türkiye Haritası sayesinde adım adım örgütün Türkiye yapılanmasını çözüyordu (Faraç, 2001: 123).

Yapılan her bir operasyon daha önce hiç kimsenin aklından bile geçirmediği dehşet manzaralarını günışığına çıkarıyor, bütün Türkiye şok üstüne şok yaşıyordu. Yakalanan örgüt militanları ifadelerinde öldürülen onlarca insanın cesedinin bulunduğu evleri gösteriyor, içinde insanların yaşadığı bu evlerin zemininde sorgulanarak öldürülmüş birçok kişinin iskeletine rastlanıyordu. Ayrıca örgütün cihat aşamasına geçtiğinde kullanacağı cephanelikler ortaya çıkarılarak, ülkenin ne denli büyük bir tehlike atlattığı anlaşıyordu (Alkan, 2003: 10).

Tüm bölge genelinde camilerde denetim ve kontroller artırılırken camilerin ibadet saatleri dışında başka amaçla kullanılmasını önleyici tedbirler alınıyordu. Bu maksatla başta Diyarbakır'daki camiler olmak üzere bütün camilerde 24 saat esasına göre ikişer polis memuru nöbet tutmaya başlıyordu (Faraç, 2001: 123).

Yakalanan 70 civarındaki üst düzey örgüt mensubu, çok sayıda örgüt evi, sığınak, silah ve mühimmatla birlikte Batman HADEP Milletvekili Mehmet Sincar'ın öldürülmesi, Nurcu liderlerden Zehra Vakfı başkanı İzzettin Yıldırım ve Yazar Konca Kuriş'in kaçırılarak öldürülmesi gibi eylemlerin de aralarında bulunduğu yüzlerce faili meçhul olay aydınlatılmıştı. Örgüt tarafından kaçırılarak öldürülen 67 kişinin cesedinin bulunması ise örgütün karanlık yüzünü bütün dünyaya açıkça gösteriyordu (Hizbullah-3: 2008).

Devam eden operasyonlar sırasında 14 Şubat günü, Van'da iki örgüt evine yönelik düzenlenen baskın esnasında Hizbullah ilk kez polisle çatışmaya girmiş, 5 polis memuru şehit olurken 6'sı yaralanmıştır. Mehmet Faraç'a göre aynı günlerde Hizbullah'ın arşivinin incelenmesi sürerken ele geçirilen bilgiler doğrultusunda 20 hakim ve savcı hakkında Hizbullahçı oldukları gerekçesiyle Adalet Bakanlığınca inceleme başlatılmıştır (Faraç, 2001: 136).

Hizbullah Terör Örgütü ilim Grubu'na yönelik yapılan operasyonlar neticesinde örgüt lideri Hüseyin Velioğlu, ikinci lideri Sülhaddin Ürük, alternatif lider adaylarından Edip Gümüüş, Hacı Bayancuk, Mehmet Sudan, M. Salih Kölge'nin de aralarında bulunduğu 70 kişilik örgütün en üst düzey yetkilisi ölü ya da sağ olarak ele geçirilmiştir (Hizbullah-3: 2008).

Bir yandan ülkenin dört bir yanında Hizbullah'ın kadrolarını ortaya çıkarmaya dönük operasyonlar devam ederken, bir yandan da açılan davalar devam ediyordu. Beykoz Operasyonu'nda yakalanan Cemal Tutar Diyarbakır DGM'deki duruşmasında bütün dikkatleri çok önemli bir noktaya çekiyordu. Tutar;

“Gerçekten amacımız devamlı şiddet, cinayet, korku ve sabotaj olsaydı, çok değil yalnızca 20-30 kişilik bir yapılanma ile Türkiye'yi kan gölüne çevirebilirdik. Ortaya çıkarılan cesetleri gömmek yerine bazı örgütlerin yaptığı gibi cesetlerin ağzına para koyarak asabilirdik. Böylece toplumu daha iyi hipnotize edebilirdik. Hedef gözetmeksizin intihar saldırıları

düzenleyerek sadece toplumu değil devleti de hipnotize edebilirdik. Ülkeyi kaos ortamına sürükleyebilirdik. Şimdi bile istersek yapabiliriz. Ancak bizim inancımızda hedefe götüren her şey mübah değildir.” diyordu (Faraç, 2001: 148).

1.11. Gaffar Okkan Cinayeti

17 Ocak 2000’de örgüt lideri Velioğlu’nun öldürülmesi ile zirve noktasına ulaşan güvenlik güçlerinin Hizbullah Terör Örgütü’ne yönelik operasyonları, Diyarbakır Emniyet Müdürü Gaffar Okkan’ı örgütün hedef listesinin başına geçirmiştir. 24 Ocak 2001 günü saat 17:45 sıralarında Diyarbakır ili Şehitlik semtinde gerçekleştirilen suikast eylemi sonucu Diyarbakır Emniyet Müdürü Gaffar Okkan, Özel Kalem Müdürü Mehmet KAMALI ve koruma polisleri Sabri KÜN, Atilla DURMUŞ, Selahattin BAYSOY ve Mehmet SEPETÇİ isimli polis memurları şehit edilmiş, Hüseyin Er, Davut Yıldız, Yusuf Aksoy, Fatih Gökçek, Veli Öztepe ve Sabri Gün isimli polis memurları yaralanmıştır (Faraç, 2001: 149).

Diyarbakır’ın merkezinde ve Emniyet Müdürlüğüne birkaç yüz metre mesafede çok sayıda güvenlik görevlisinin bulunduğu bir yerde, “profesyonel suikast timleri”nin katılımıyla böylesine pervasızca bir cinayetin gerçekleştirilebilmiş olması uzun süre kamuoyunu meşgul etmiştir. Görgü tanıklarına göre çevredeki bazı binalardan da araçlara ateş açılmış, belli aralıklarla patlamalar duyulmuştur (Faraç, 2001: 150).

Gaffar Okkan ve beş emniyet görevlisinin bir gün sonraki cenaze törenine Diyarbakır halkının yoğun katılımı birçokları tarafından Güneydoğu’da yepyeni bir sürecin başladığı bir dönüm noktası olarak yorumlanmıştır. Halkla çok yakın bir ilişki içine girmiş olan Gaffar Okkan’ın cenazesi Çakır’a göre “halkın devletin yanında olduğu”nun bir göstergesi haline dönüşmüştür. Ağlayan, “Gaffar’a kalkan eller kırılsın” şeklinde slogan atan, resimlerini taşıyan ve cenazenin geçişini evlerinin balkonlarından

alkışlarla izleyen binlerce Diyarbakırlı geçmişte pek yaşanmayan bir görüntü sergilemişti (Çakır, 2001: 201-202).

Gaffar Okkan suikastını işleyen Hizbullah Terör Örgütü mensuplarını yakalamaya yönelik başlatılan operasyonlar neticesinde ikisi ölü, sekizi sağ olmak üzere toplam on kişi eylemde kullandıkları beş uzun namlulu silahla birlikte yakalanmıştır (Hizbullah-3: 2008).

2000'li yıllarda düzenlenen çok etkili ve başarılı operasyonlar neticesinde Hizbullah Terör Örgütü'nün başta Hüseyin Velioğlu olmak üzere en önemli liderleri öldürülmüş ve binlerce mensubu yakalanarak hapse gönderilmiştir. Halen örgütün yetişmiş kadrolarının en önemlileri hapishanelerde bulunmaktadır. Ancak örgütün Diyarbakır, Batman Siirt gibi iller başta olmak üzere ülke çapındaki on binleri bulan sempatizanı örgütle bağlantısını tam olarak koparmamış, gazete ve dergi çıkarıp dernekler çatısı altında legalleşme girişiminde bulunmaktadır.

2. EL KAİDE TERÖR ÖRGÜTÜ

Birçok kaynakta Kaide kelimesi “düstur, temel” anlamında kullanılmaktadır. Usame Bin Ladin tarafından Afgan savaşına gelen mücahitlere ait bilgilerin bilgisayar veri tabanına işlenerek temelleri atılan örgütün, bu ismi “esas, taban, dayanak noktası” anlamında da kullanılmış olabileceği de düşünülmüştür. Ancak günümüzde El Kaide Terör Örgütü’nün dünya çapında, birbirinden bağımsız bölgesel hücreler biçiminde örgütlenmiş olan yapısı dikkate alındığında Kaide kelimesinin “merkez, askeri üs” anlamında kullanıldığı anlaşılabacaktır (El Kaide ve Usame Bin Laden: 2002).

Afganistan’a savaşmak üzere gelen, Afgan olmayan unsurların baş ideoloğu, Usame Bin Ladin’in ilk dini lideri olan Abdullah Azzam Sovyet savaşı zaferle bittikten sonra kendilerini bu mücadeleye en fazla adanmış bu gönüllü savaşçılara biçtiği rolü anlatırken 1987 yılında;

“Her ilkenin kendisini ileriye taşıyacak, ağır görevler üstlenip büyük fedakarlıklara katlanacak bir muhafıza gereksinimi vardır. Dünyevi yada ilahi tek bir ideoloji yoktur ki, zafere ulaşmak için sahip olduklarının hepsinden vazgeçecek bir muhafıza gereksinim duymasın. O, bu sarp, sonu gelmez, zorlu yolda bayrağı en önde taşır, ta ki gerçek hayta amacına ulaşana dek. Allah onun bunu başarmasını ve kendini göstermesini buyurmuştur. Bu muhafız, beklenen özlenen toplumun güçlü temelini (el kaide el sulba) oluşturur”

şeklinde tarif etmiştir El Kaide’yi. Görüldüğü gibi Abdullah Azzam’ın yapmış olduğu tarif bir örgütten ziyade bir eylem biçimini, bir taktiği aynı zamanda da bir düşünce yapısını tarif etmektedir (Burke, 2003: 10-11).

El Kaide; birçok ülkede militanlara sahip, dünya genelinde faaliyet yürüten çok uluslu yasa dışı bir örgüttür. İslami grupların aktif olarak bulunduğu ülkelerde küresel bir radikalizmi yaygınlaştırmaya çalışırken, bu gibi radikal grupların olmadığı bölgelerde ise öncelikli olarak radikal bir anlayışın gelişmesi için gayret göstermektedir. Afganistan, Bosna Hersek,

Çeçenistan, Tacikistan, Somali, Yemen, Kosova ve Filistin gibi ülkelerde çatışan Müslüman gruplara destek verirken Endonezya, Mısır, Sudan, Filipinler, Cezayir ve Eritre gibi ülkelerde birçok terör örgütünün eğitimini sağlamaktadır (Demirel, 2005: 11).

Burke'ye göre Batılıların gözünde El Kaide, yaklaşık yirmi yıl önce Suudi Arabistanlı çok zengin, bağınaz bir dincinin kurduğu, hemen her kentte her ülkede liderleri olan Usame Bin Ladin'in emirlerini yerine getirmek, öldürmek ve davalarını sürdürmek için bekleyen on binlerce eğitimli ve istekli adamdan oluşan, son derece güçlü bir ağa sahip terörist bir örgüttür. Oysa gerçekler bundan oldukça farklıdır. Yukarıda tarif edilen biçimde merkezi bir otorite ve lider, bu liderin emrinden çıkmayan on binlerce kişiden oluşan kana susamış bir katiller sürüsü yoktur. Ancak mevcut durum bundan çok daha vahim ve tehlikelidir. Çünkü karşımızda bulunan yapı, öncekilerden oldukça farklı, karmaşık, çeşitlilik gösteren, dinamik, her kılığa girebilen ve tanımlaması oldukça zor bir ağıdır (Burke, 2003: 10).

Soğuk Savaş döneminde Afganistan'ı Sovyet işgaline karşı korumak için Amerika tarafından Merkezi Haberalma Teşkilatı (CIA)'e "Operation Cyclone Progame" adı altında kurulan El Kaide Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle denetimsiz kalarak terörist faaliyetlere girişmiş ve asıl felsefesi olan "İsrail'i yok etmek ve bütün Müslümanları birleştirecek Büyük Hilafet Devleti'ni kurmak" amacına yönelmiştir (Çora, 2008: 125).

El Kaide'nin dünya kamuoyunda ilk olarak yer alması 1990'lı yılların ortalarından itibaren olmuştur. Yandaşlarını Amerika Birleşik Devletleri'ne karşı eylem yapmaya çağıran örgüt bu konuda çok sayıda fetva yayınlamış ve daima dünya terör örgütleri listesinin en üstünde yer almayı başarmıştır. Başına milyonlarca dolarlık ödüller konulan Usame Bin Ladin halen yakalanamamıştır (Özer, 2005: 28).

Dünyanın en zengin işadamlarından birisi olmasının yanında “cömertliği, davranışlarındaki sadeliği ve cesareti ile bir efsane haline gelen” Usame Bin Ladin, Afganistan’a gelen, şehit düşen veya yaralanan mücahitlerin akıbetleri hakkında bilgi sahibi olmak amacıyla, kamplara gelen gönüllü savaşçıların tamamını içeren bir veri tabanı oluşturmaya başlamıştır. Zamanla ayrıntıların da eklenmesi ile sistematik bir yapı haline gelen işte bu veri tabanı El Kaide’nin temelini oluşturmuştur (El Kaide ve Usame Bin Laden: 2002).

2 Ağustos 1990 yılında patlak veren Körfez Savaşı esnasında muhtemel bir Irak saldırısından korkan Suudi Arabistan Kralı Fahd, 7 Ağustos’ta ülkesinin güvenliğini sağlamak için Amerika Birleşik Devletleri’nden askeri birlik talebinde bulunmuştur. Suudi Kraliyet Ailesi’nin bu girişimi dünyanın birçok yerindeki Müslümanlar tarafından büyük bir öfkeyle karşılanmış ve protesto gösterileri düzenlenmiştir. Bu duruma en çok öfkelenen kişilerden birisi de Afganistan’daki Sovyet işgaline karşı emrindeki binlerce Mücahit ile savaşan ve ülkesine yeni dönen Usame Bin Ladin’dir.

Ladin Suudi yetkililerle görüşerek “Kutsal Topraklara” gayrimüslimlerin girmesine izin verilmemesini, kendisine müsaade edilirse emrindeki binlerce Mücahit’le beraber Suudi Arabistan sınırlarının güvenliğini sağlayabileceğini bildirmiştir. Kraliyet Ailesi, Usame Bin Ladin gibi halk içinde popülaritesi ve saygınlığı zaten çok yüksek bir kişinin “kutsal toprakların hamisi” rolünü de üstlenerek daha da güçlenmesi ve kendisine rakip bir konuma gelmesindense, tüm varlıklarını borçlu oldukları Amerikan güçlerinin bu bölgelere yerleşmesini tercih etmişlerdir. Amerika’nın bu talebi olumlu karşılaması sonucu on binlerce Amerikan askeri içinde tüm Müslümanlarca kutsal kabul edilen bölgelerin de bulunduğu geniş bir coğrafyaya konuşlanmıştır.

Bu olay sonrasında Suudi Rejimi ile arasındaki bütün bağları koparmaya karar veren Ladin önce Pakistan’a, oradan Afganistan’a son

olarak ta Sudan'a yerleşerek, başta İsrail ve Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere tüm batılı ülkelere karşı açtığı savaşın hazırlıklarına başlamıştır.

Ağustos 1996'da Afganistan'a yerleşmesinden itibaren bazı üst düzey örgüt lideri ile yapılan toplantılarda; "İslam topraklarında bulunan yabancı güçlere karşı koymak amacıyla güç kullanılması", "Kurulacak bir Planlama Komitesi'nin söz konusu faaliyetin finansman, destek ve idaresinden sorumlu olması" ve "Daha üst seviyede oluşturulacak askeri bir komitenin, planın uygulanmasını kontrol etmesi" gibi kararlar alınmıştır. Sonrasında yayınlanan "Usame Bin Laden'den - Afganistan'daki Hindikuş dağlarından, dünyadaki ve özellikle de Arap Yarımadası'ndaki Müslüman Kardeşleri'ne Bir Mesaj" başlıklı bildiride İbni Teymiyye'ye, Ömer Abdurrahman'a ve Abdullah Azzam'a atıflar yaparak;

"Amerikalıları öldürmek için gayretlerin birleştirilmesi ve Amerikan düşmanına karşı başka kişilerin de cihat ya da kutsal savaşa katılmaya ikna edilmeleri gerektiği" ifade edilerek asıl düşmanın ABD olduğu açıklanmıştır. Bu bildiri ile Usame Bin Ladin, Amerika'ya karşı açıktan savaş başlatmıştır (El Kaide ve Usame Bin Laden: 2002; Çora, 2008: 127).

2.1. Usame Bin Ladin

El Kaide Terör Örgütü Suudi Arabistan'ın en varlıklı ailelerinden birisinin oğlu olan Usame Bin Ladin tarafından 1988 yılında kurulmuştur. El Kaide'nin kuruluşu ve izlediği politikalar örgütün lideri olan Bin Ladin'in hayatı ile doğrudan ilişkilidir (El Kaide ve Usame Bin Laden: 2002).

Usame Bin Ladin'in ideolojik yapısı okul sıralarında yakın çevresinde bulunan arkadaşları aracılığıyla oluşturmuştur. Kral Abdülaziz Üniversitesi'nde eğitim gördüğü yıllarda tanıştığı Müslüman Kardeşler örgütü

üyeleri Ladin'in bir terör örgütünde lider haline gelmesinde önemli bir katkı sağlamıştır (Özer, 2005: 30).

Usame Bin Ladin, İslami direnişi örgütlemek için 1979 yılında Sovyetler Birliği tarafından işgal edilen Afganistan'a gitti. Bin Ladin, ilk direniş hareketlerine gelecekte kuracağı El Kaide için de çok önemli bir ülke olan Pakistan'da başlamıştır. 1980 yılında Filistin Müslüman Gençlik Örgütü lideri Abdullah Azam ile birlikte Peşaver'de Afgan Direnişi'ne silah ve mali destek sağlamak amacıyla Mektebül Hidamat (Hizmet Bürosu)-MAK isimli kuruluşun temellerini atmıştır. MAK aralarında Amerika'nın da yer aldığı 50 ülkede temsilcilikler açarak Müslümanların Afganistan'da sürdürülen savaşa maddi ve manevi yardım sağlamıştır. Aynı dönemde kurulan Beytül Ensar isimli örgüt "cihad"a gelenleri karşılayıp, askeri eğitim kamplarına ve cephelere iletilmesi görevini üstlenerek MAK'ın faaliyetlerini tamamlamıştır (El Kaide ve Usame Bin Laden: 2002).

Her ne kadar başlangıçta Afganistan dağlarında Amerika ve Batılı ülkelerin büyük desteğini arkasına alarak Sovyet işgaline karşı mücadele etse de, zamanla hedefini değiştirerek Batı dünyasını bütünüyle karşısına almış ve "topyekun bir savaşa" girişmiştir (Özer, 2005: 28).

Usame Bin Ladin Körfez ülkelerinin varlıklı ailelerinden topladığı bağışlar ve kendisine ait büyük serveti kullanarak, Afganistan ve Pakistan'da açtığı askeri kampları finanse etmiştir. 1988 yılında yollarını ayırdığı önderi Abdullah Azzam bir yıl sonra iki oğlu ile birlikte bombalı bir suikast eylemi sonucunda ölünce MAK'a ait bütün mal varlığı ve elemanları Bin Ladin tarafından kurulan "El Kaide" örgütüne katılmıştır (El Kaide ve Usame Bin Laden: 2002).

Abdullah Azam, Türkiye'de ve dünyada dini motifli terör örgütlerinin ve cihadi yapıların başucu kitaplarından birisi olan ve Kuran'daki Tevbe

Suresi'nin tefsirin yaptığı "Cihad Dersleri" adlı kitabında, öğrencisi ve aynı zamanda arkadaşı Usame Bin Ladin'i şu şekilde anlatmaktadır;

"Yeryüzünde bu adam gibisini görmedim. Kendi evinde fakirlerin yaşantısı gibi bir hayat yaşamakta. Hac veya umre için Cidde'ye gittiğimde onun evine giderim. Evinde ne bir sandalye ne de bir masa var. Kendisi dört evli. Evlerinin hiçbirinde bir sandalye veya bir masa yok. Sıradan bir işçinin evi gibi. Bununla birlikte kendisinden Allah için bir yardımda bulunmasını istediğiniz zaman, çekini çıkarıp yazdığı en az miktar bir milyon riyal olur.

O, kız kardeşlerinden birisine giderek İbni Teymiyye'nin mal ile cihad konusundaki fetvasını okur. Kız kardeşi çekini çıkarır ve cihad için 8 milyon riyal bağışlar...

Kardeşimiz Ebu Abdullah Usame gelip yanınıza oturduğunda siz onu bir hizmetçi zannedersiniz. Son derece edepli ve aynı zamanda yiğittir. Vallahi ben onu yanımda şu şekilde tutabildim. Abdurrahman Sayyaf'a dedim ki: Sen bir karar çıkar, bu kardeşimizin buradan ayrılmasını yasakla. Çünkü bu devamlı cephede savaşmak istiyor. Tansiyonu düşük, cepleri tuzla dolu, matarasında su var. Yürüyemeyince tansiyonu yükselsin diye tuz yutup üzerine su içiyor. Benim evime geldiğinde de telefon çaldığında ben kalkmayayım diye hemen koşup onu bana getiriyor. Bu ne terbiye, bu ne edep, bu ne hayâ, bu ne yiğitlik. Allah bunu muhafaza eylesin inşallah. İslâm davasının bir takım yiğitlere ihtiyacı vardır. Yoksa sizler Cennete bir kuruşla mı girmek istiyorsunuz? Bir riyalle mi girmek istiyorsunuz? Cennete bir riyal karşılığında girilemez. Cennet kendi yolunda kurbanlar ister.

Kardeşimiz Abdullah ilk beni davet ettiğinde Ramazan ayı idi. Ben davetine icabet ettim. O, akşam ezanı okunurken bir tabak çorba getirdi. İçinde biraz kemik, bu kemiklerin üzerlerinde azca et bulunuyordu. Ayrıca iki üç çiğnem de et bulunuyordu. Hülâsa bu kardeşimiz tüm varlığına rağmen dünyadaki yaşantısı böyle mütevazı" (Azzam, 2007).

2.2. El Kaide'nin Kurulması

Usame Bin Laden Amerika'ya karşı açtığı savaş ilanından hemen sonra;

- *Mısır İslami Cemaat,*
- *Yemen Cihat Örgütü,*
- *Pakistan El Hadit Grubu,*
- *Lübnan Partizan Birliği,*
- *Libya Savaşan İslami Cemaat,*
- *Ürdün Beytül İmam Grubu ile,*

-Cezayir İslami Cemaati'nden oluşan Cihat Komitesi'nin liderliğine geçmiştir (El Kaide ve Usame Bin Laden: 2002).

23 Şubat 1998'de Londra'da Arapça yayınlanan 'El Kuds El Arabi' gazetesinde;

Şeyh Usame bin Muhammed Bin Ladin,
Mısır Cihat örgütü lideri Ayman el Zevahiri,
Mısır İslami Cihad Örgütü Lideri Ebu Yasir Rifa'i Ahmed Taha,
Pakistan Cemiyet-ül Ulema yöneticisi Şeyh Mir Hamza ve

Bangladeş Cihad Hareketi lideri Fazlul Rahman imzasıyla yayınlanan, 'Dünya İslam Cephesi' adına imzalanan ikinci bildiride;

"El Aksa Camii ve Mekke'yi işgalden kurtarmak ve ordularını İslam topraklarından söküp atmak için, -ister sivil, ister asker olsunlar- Amerikalıları ve onların müttefiklerini, hangi ülkede mümkünse orada öldürmek, her Müslüman için farzdır" deniyordu (El Kaide ve Usame Bin Laden: 2002)

El Kaide'nin ideoloğu ve Usame Bin Ladin'den sonra en önemli ikinci adamı olan ayman El Zevahiri "Peygamber sancağı Altındaki Savaşçılar" isimli eserinde;

"Batı'nın anlayacağı dilden, düşmana ağır kayıplar verdirecek saldırılara ihtiyaç var. Böyle operasyonların ne kadar emek ve ne kadar süre aldıkları önemli değil", diyerek Batılı güçler karşısında psikolojik hareketin önemini işaret etmektedir. Zevahiri "En az kayıp vererek, en etkili saldırılar bu yöntemle gerçekleştiriliyor" diyerek intihar saldırılarının devam etmesi

gerektiğini açıklamaktadır. El Kaide'nin beyni konumundaki Zevahiri "Saldırıların yıkıcılığı düşmanı saldırgan tutumundan vazgeçirecek çapta olmalıdır", "Savaşı düşmanın topraklarına taşıyın" diyerek örgütün temel stratejisini ortaya koymaktadır (Çora, 2008: 128).

Müslüman ülkelerindeki Batı güdümlü çürümüş yönetimlerdeki aksaklıkları sık sık dile getirerek, Hilafet fikrini sürekli gündemde tutan Usame Bin Ladin, bu ülkeleri güç kullanarak devirmeyi ve İslam ülkeleri arasındaki bütün sınırları kaldırarak bir İslam devleti kurma hayalini daima diri tutmaya çalışmaktadır. Aynı şekilde Hilafet fikrini diri tutarak farklı ülkelerde faaliyet gösteren çok sayıdaki radikal dini grup ve terör örgütünü ortak bir hedef doğrultusunda birleştirmeye ve uluslar arası terör eylemleri için uygun zemin hazırlamaya çalışmaktadır (Türkoğlu, 2006: 59).

El Kaide Terör Örgütü, belki farkında bile olmadan Amerikalı strateji uzmanlarının uzun yıllardır üzerinde çalıştıkları en modern savaş taktiklerini uygulamaktadırlar. Soğuk Savaş sonrası dönemde geliştirilen "Asimetrik Savaş" stratejisine göre, "eşit güç ve askeri teknolojiye sahip olmayan zayıf taraf, güçlü tarafı vur-kaç taktikleri, gerilla savaşı, siber savaş, bombalı saldırılar ve ekonomik hedefleri vurma yoluyla yıpratma ve zayıf düşürme" mücadelesidir. Klasik ordularla gerçekleştirilen bir savaşta gerilla savaşı belirli bir coğrafyada sürdürülürken asimetrik savaş doktrinine göre gerilla savaşı herhangi bir coğrafi sınır tanımaksızın ülkenin derinliklerindeki en kritik tesislerin gerilla taktikleri ile vurulmasını içermektedir (Çora, 2008: 128).

El Kaide gibi terör örgütlerini olduğundan çok daha tehlikeli kılan "asimetrik savaş" taktiklerinin en korkunç yüzü ise nükleer, biyolojik veya kimyasal silahların bu gibi güçlerin eline geçmesi halinde dünyanın karşılaşacağı büyük yıkımdır (Çora, 2008: 128).

2.3. El Kaide'nin İdeolojik Temelleri

Bütün dünyada dini motifli terör örgütleri ve radikal dini grupların varlıklarını sürdürebilmek için ihtiyaç duydukları en temel olgulardan birisi sağlam bir ideolojik altyapı ve dini referans kaynaklarıdır. Söz konusu El Kaide gibi dünyanın dört bir yanında sivillerin de arasında bulunduğu binlerce insanın hayatına mal olan eylemleri gerçekleştiren bir örgüt olduğunda, bu İslami referans kaynakları önemini daha da artırmaktadır. Usame Bin Ladin kendisi hiçbir dini eğitim almadığı için, El Kaide'nin ideolojik temellerini atarken başka din alimlerinden büyük oranda etkilenmiştir (El Kaide ve Usame Bin Laden: 2002). Suudi Arabistan'ın resmi ideolojisi olan Vahhabi anlayışı oldukça sert eleştiren ve değiştirilmesi gerektiğini düşünen Usame Bin Ladin, El Kaide'ye referans olarak gösterdiği başlıca görüşler İbni Teymiyye, onun öğrencisi İbni Kayyim El Cizviyye ve Abdullah Azzam'ınkiler olmuştur. İslam'da "felaket asrı" olarak bilinen 12. yüzyıl sonu ve 13. yüzyıl başında yaşayan ve içinde bulunduğu dönemin etkisiyle "keskin fetvaları" ile tanınan İbni Teymiyye'nin görüşleri ilgili bölümde ayrıntılı olarak açıklandığından burada sadece Abdullah Azzam'ın ideolojisi açıklanacaktır (Çora, 2008: 131).

Filistinli bir akademisyen olan Abdullah Azzam 1967 yılında Batı Şeria ve Mescidi Aksa'nın İsrail tarafından işgal edilmesi sonrasında İhvanı Müslimin-Müslüman Kardeşler örgütüne katılmış ve 1984 yılında Afganistan'a giderek Sovyet işgaline karşı bizzat savaşmış ve direnişi organize etmiş bir kişidir (El Kaide ve Usame Bin Laden: 2002).

1989 yılında bombalı bir suikast eylemi sonucunda öldürülen Abdullah Azzam'ın Türkçeye de çevrilmiş olan çok sayıdaki "cihad çağrısı" içerikli kitabı dünyanın dört bir yanındaki dini motifli terör örgütleri tarafından başucu kitabı olarak kabul edilmektedir. Azzam bu kitaplarında bazı zorlama yorumlarla, terör örgütlerinin yaptıkları eylemlerde istemeden de olsa masum insanların, kadınların, yaşlıların veya çocukların da öldürülmesi konusuna,

Kuran'dan ve Peygamberin hayatından örnekler vererek meşruiyet zemini kazandırmaya çalışmaktadır. Savaşılan düşmanın gücü gerekçe gösterilerek İslam tarihinde örneklerine rastlanmayan “Şehadet Operasyonu-İstişhadi Eylem” olarak adlandırılan intihar bombacılarının gerçekleştirdiği fedai türü eylemleri “zorunluluk” adı altında onaylamakta ve teşvik etmektedir.

Azzam, Emperyalist İşgallere Karşı Topraklarımızı Savunmak, Cihad Ahkamı, Cihad Kervanı ve Cihad Dersleri adlı kitaplarında;

“Savaşa iştirak etmedikleri müddetçe, güçsüz olduklarından dolayı ne kadınların ne çocukların ne de ruhbanların kastî olarak öldürülmelerine gerek vardır. Ancak müşriklere karışarlarsa öldürülürler, çünkü onları müşrik savaşçıların arasında tek tek ayırt etmek mümkün değildir, bundan dolayı zayıfları vurmak kast edilmeksizin müşriklere ateş açılır”

“Müşriklere yada müşriklerin dışındaki kafirlere faydası dokunan herkes –yaşlı da olsa, rahip de olsa veya savaşa katılmaya muktedir olmasa da öldürülür.”

“Cihadın maslahatı için Müslümanların faydasına veya kâfirlerin zararına olan her şey yapılır. Çünkü cihadın maslahatı her şeyden önce gelir.”

“Yeryüzünde ilahlık taslayan tağutlara sadece zürriyetlerinin öldürülmesi, ağaçların kesilmesi, binaların yıkılmasıyla ulaşabilmek mümkünse bunda beis yoktur, çünkü bizim için hedef olmayan ve istenmeyen bir şeye zorunlu bırakılmamızdır “

“Kem küm etmeden çok açık ve net konuşacağım. Bizler Müslümanlara karşı çok yumuşak ve zelil, Allah'ın düşmanlarına karşı birer teröristiz.”

“Bizim, Müslümanları savaşa çağırmamızın ve onları bu yolda teşvik etmemizin pek çok sebepleri vardır. Bunların en başta gelenleri ise şunlardır:

- 1-Kafirlerin Müslümanlara hakim olmalarını engellemek.*
- 2-Dava yolunda hakiki erlerin azlığı.*
- 3-Cehennem ateşinden korunmak.*
- 4-Bir farzı eda etmek ve Rabbani bir çağrıya icabet etmek.*
- 5-Selefi Salihin'e tabi olmak.*

6-İslami yaşantıyı ortaya koyan temel bir kaideyi sürekli ayakta tutmak.

7-Yeryüzündeki mazlumlara korumak.

8-Şahadeti arzuladığımız için.”

“(Savaşı kastederek) küçük cihattan büyük cihada (nefisle cihada) dönüyoruz” diye söylenen söze gelince. Bunu hadis diye söylerler. Oysa bu söz batıl ve uydurulmuştur. Hadis değildir. Aslı yoktur. Bu söz cihad konusunda gelmiş olan ayet ve hadislerle de muhaliftir”

gibi çok sayıda radikal yoruma yer vermektedir (El Kaide ve Usame Bin Laden: 2002).

Tarık Ali'ye göre “Her din gibi İslam’da yekpare değildir ve büyük çeşitli iç mücadelelerden geçtikten sonra günümüze gelmiştir. Şimdilerde Usame Bin Ladin’le ön plana çıkan İslam ise, Suudi Krallığının parasal katkılarıyla, Pakistan’ın lojistik desteği ve ABD’nin bilgi ve silah akışının sağlanmasıyla gelişen Vahhabi İslam’dır”(Salur, 2006: 152).

2.4. El Kaide’nin Eylem Stratejisi

El Kaide’nin nihai amacı “bütün Müslümanları birleştirerek Halifelik yönetiminde Ortadoğu’da bir İslam devleti kurmak” ve Afganistan, Bosna, Çeçenistan, Azerbaycan ve Irak gibi ülkelerde yaşanan savaşlarda görev almış “tüm dünyadaki mücahitleri bir araya getirip, onları tek bir İslam devleti yaratmayı hedefleyen uluslararası savaşa yöneltmektir”. Bu hedefi Usame Bin Ladin;

“Halifeliğin ilan edilmesinin tek yolunun güç kullanılmasından geçtiği, bu nedenle El Kaide’nin amacının; çürümüş ve batının güdümünde hareket eden Müslüman devletlerdeki yönetimleri devirerek sınırları kaldırmak suretiyle, bir İslam devleti kurmak olduğu” şeklinde açıklamaktadır (El Kaide ve Usame Bin Laden: 2002).

Faik Bulut’un Amerikan Rand Corporation tarafından yapılan bir araştırmaya dayanarak verdiği bilgiye göre, El Kaide Terör Örgütü’nün Kuzey

Afrika'dan Ortadoğu'ya kadar uzanacak devasa bir coğrafyada mevcut bütün rejimleri yıkarak tek ve birleşik bir İslam Devleti kurma hedefi, örgütün mevcut imkan ve kabiliyeti göz önüne alındığında yalnızca bir hayalden öteye geçemeyecektir. Ancak yine aynı araştırmanın vardığı diğer bir sonuç ta Amerika'nın bütün çabalarına rağmen El Kaide'nin askeri yollarla bölgeden temizlenmesinin imkansız olduğu gerçeğidir (Bulut, 2008: 9,10).

El Kaide Terör Örgütü de diğer radikal dini gruplar gibi, bütün dünya Müslümanlarını tek bir bayrak altında toplayarak kurmak istedikleri Hilafet Devleti'ne;

1.Tebliğ,

2.Cemaat,

3.Cihat

şeklinde üç aşamalı bir strateji ile ulaşmayı hedeflemiştir. Ancak Usame Bin ladin İman, Hicret ve Cihat kavramlarını en temel kavramlar olarak öne çıkarmaktadır (El Kaide ve Usame Bin Laden: 2002).

Ladin'in liderliğinde gerçekleştirilen eylemler örgütün yapısını ve stratejisini ortaya koyan en önemli verilerdir. Afganistan, Pakistan, Sudan ve Yemen'de bulunan El Kaide kamplarında askeri ve ideolojik eğitimden geçirilen militanlar, gerekli eğitimi aldıktan sonra buradan dünyanın dört bir yanında bulunan ülkelere dağılmaktadırlar (El Kaide ve Usame Bin Laden: 2002).

Gittikleri ülkelerde birbirinden bağımsız küçük "hücreler" şeklinde örgütlenen bu birimler, genellikle kendi başlarına eylem yapabilecek bilgi birikimine ve tecrübeye erişmiş kişilerden oluşmaktadır. Her bir El Kaide Hücresi bulunduğu yerde normal insanlar gibi hayatını sürdürürken bu kişiler bir yandan da örgüt liderlerinden direktifi ile sansasyonel bir eylem yapmak

için uygun bir hedef arayışına girerler. El Kaide'nin üst yapısı “uyuyan hücre” tabir edilen bu alt birimleri sürekli olarak kontrol etmemekte, her biri kendi bağımsız ya da yarı bağımlı gündemini takip edebilmektedir (El Kaide ve Usame Bin Laden: 2002).

El Kaide birbirinden bağımsız onlarca küçük eylem yaparak Amerika ve İsrail liderliğindeki düşmanlarını zor duruma düşürmekten ziyade, bu ülkelerin prestij ve gücünü sarsacak ve nihai olarak Orta Doğu'dan çıkmaları ile sonuçlanacak büyük sansasyonel eylemler gerçekleştirmeyi planlamaktadır.

Örgütlerin örgütü olarak bilinen El Kaide Terör Örgütü üst şura ve yarı bağımsız hücrelerden oluşan yapısı birbirinin içine geçmiş üç daireden oluşmaktadır. Bu birimler;

- Çok uluslu Hücreler
- Mücahitler-Mücahit Gruplar
- Bölgesel - Yerel örgütlenmeler şeklindedir.

Batılı hedeflere yönelik terör eylemlerini organize eden yapı genellikle; Cihat bölgelerine gidip dönen kişiler veya bu kişilerin etrafında odaklanan gruplar, özellikle radikal Selefi-Vahhabi ideolojiyi benimseyen oluşumlar ve El Kaide'nin kamplarında eğitim gördükten sonra terörist eylemleri organize etmesi için Batılı ülkelere sızdırılmış yabancı uyruklu şahıslardan oluşmaktadır (El Kaide Türkiye Grubu: 2004).

El Kaide'nin birinci öncelikli hedefini Amerika ve İsrail ve bu ülkelerin müttefiki olan ülkelerdir. Bu ülkelerin ekonomik ve psikolojik olarak yıpratılmasına yönelik sansasyonel bir eylem yapmak için uzun süre hazırlık yapılmakta ve oldukça ağır maliyetler göze alınabilmektedir. Bu tür terör

projeleri için yerel örgütlenmelere ekonomik ve yetişmiş insan gücü temin edilebilmekte, hedeflerde veya eylemin yapılış biçiminde değişiklikler teklif edilebilmektedir. Ancak ses getirici, önemli bir eylem yapılmadan önce genellikle Usame Bin Ladin tarafından tehdit içerikli bir video veya ses kaseti yayınlanarak yapılacak terör eyleminin psikolojik etkisi artırılmaya çalışılmaktadır.

El Kaide Terör Örgütü'nün Türkiye grubu içerisinde yer alan ve İstanbul Bombalamaları eyleminin sanıklarından Fevzi YİTİZ El Kaide'nin stratejisi konusunda;

“Örgütün stratejisini; bu hedeflere karşı yapılacak silahlı eylemlerde kullanılacak şahısları kamplarında yetiştirerek, askeri ve siyasi eğitim vermek, örgütün propagandasını yaparak tüm Dünyaya bu amacını açıklamak, bu sayede Amerika ve İsrail hedeflerine karşı eylemlerde bulunarak, onların İslam ülkeleri üzerindeki hakimiyetini kırmaktır”²³ şeklinde açıklamıştır (El Kaide Türkiye Grubu: 2004).

2.5.11 Eylül Saldırıları

11 Eylül Saldırıları Amerika Birleşik Devleti'nin tarihinde kendisini ilk kez bu kadar aciz ve savunmasız hissettiği ve etkisini yıllarca sürdürecektir bir kabustur. İlk kez kendi evinde ve kendi yarattığı kişiler tarafından vurulan ABD, dünya kapitalizminin merkezi olan İkiz Kuleler'de 3500 kişi hayatını kaybetmiştir (Gölbaşı ve Dever, 2007: 62).

Bu saldırıların yapılış şekli ve dünya siyaseti üzerindeki etkileri tartışılmaya devam ede dursun, 11 Eylül konusunda Amerika Birleşik Devletleri'nin resmi söylemi daha ilk günden itibaren başta Müslüman ülke halkları olmak üzere bütün dünya kamuoyunda şüpheyle karşılanmıştır.

²³ İstanbul Patlamaları eyleminin faillerinden Fevzi YİTİZ'in ifadesi.

Maryland Üniversitesi (ABD) adına, World Public Opinion adlı kuruluş tarafından, 17 ayrı ülkede 15 binden fazla kişiye uygulanan bir ankete göre 11 Eylül Saldırıları'nı El Kaide'nin yaptığına inananların oranı yalnızca yüzde 46'dır. Bu saldırıları Amerika'nın yaptırdığına inananların oranı ise yüzde 15'dir. Katılımcıların yüzde 7'si ise bu saldırıların arkasında İsrail'in parmağının olduğunu düşünmektedir (Bulut, 2008: 12).

Gerçek failin El Kaide olduğunu savunanlar Almanya'da yüzde 64, Fransa'da yüzde 63, İngiltere ve İtalya'da yüzde 56 iken doğuya gidildikçe durum değişmekte 11 Eylül'ü bir ABD ve İsrail komplosu olarak görenlerin oranı yüzde 50'leri bulmaktadır (Bulut, 2008: 12).

Bütün spekülasyon ve komplo teorilerine rağmen tartışmasız olan gerçek şudur ki; kendi ülkesinden kalkan ve yine kendi ülkesinin vatandaşlarını taşıyan yolcu uçakları birden kontrolden çıkarak dev gökdelenlere çarpmış ve tartışmasız dünyanın en büyük ordusu olan Amerikan ordusu ve tarihin en büyük süpergücü bu olanları sadece seyretmekle kalmıştır. Birbiri ardına ülkenin en stratejik noktalarına pike yapan içleri masum yolcularla dolu bu uçaklar, kendisini dünyanın imparatoru olarak tanıtan bir ülkenin, teknoloji harikası süpersonik savaş jetlerini kullanan yine dünyanın en iyi eğitilmiş pilotlarını çaresizlik içinde bırakmıştır.

The Washington Post'a göre de 11 Eylül Saldırıları Müslüman kitleler tarafından neredeyse bir bütün halinde sevinçle karşılanmıştır; bir Suudlu Usume Bin Ladin'in "çok ama çok iyi bir Müslüman" olduğunu, Kenyalı bir Müslüman'ın "her Müslüman bir Usume bin Ladindir", Keşmirli bir Müslüman'ın "Usume bir kişinin adı değil kutsal savaşın adıdır". Kişisel bazı söylemleri sütunlarına taşıyan ve bunu bütün Müslümanların teröre olan desteği olarak yorumlayan bazı Batılı düşünür ve yazarlar, zannedilenin aksine Usume Bin Ladin'in temsil ettiği varsayılan kitleden çok daha geniş bir toplumsal tabanının olduğunu iddia etmişlerdir (Seydi, 2003: 2).

Süleyman Doğan'a göre başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere Batı'nın Ortadoğu'daki İsrail yanlısı tavrı sürdüğü müddete El Kaide'nin sempatizan kitlesi her geçen gün daha da artacaktır. Batı karşısında sürekli aşağılandığını ve onurunun incindiğini düşünen Müslümanlar, Usame Bin Ladin'i "zalime başkaldıran, mazlumu koruyan bir İslam kahramanı" olarak görmeye devam edeceği yadsınamaz bir gerçektir. Üstelik eskiden Batı karşısında silahlı mücadele veren çok sayıdaki küçük radikal grup artık El Kaide çatısı altında birleşerek ve Usame Bin Ladin liderliğinde çok daha sofistike saldırılar gerçekleştirebilme potansiyeline kavuşmuştur. Çok kısa bir süre önce hayal dahi edilemeyen, Kitle İmha Silahları'nın terör saldırılarında kullanılması gibi bazı tehlikeler El Kaide'nin ulaştığı çok uluslu güç karşısında artık Batı'nın en büyük korkusu haline gelmiştir (Doğan, 2003: 15-16).

Her ne kadar kabul edilmek istenmese de 11 Eylül Saldırıları başta Filistin, Pakistan, Afganistan ve Arap ülkeleri olmak üzere Müslüman ülkelerin halklarının tamamına yakını tarafından sevinçle, en azından kaygısızlıkla izlenmiştir. Hatta Filistin halkı bu saldırıları izleyen dönemde Usame Bin Ladin'in popülaritesi Yaser Arafat'inkini geçmiştir. Ancak bu sevincin asıl kaynağı yapılan eylemin onaylamasının bir sonucumu, yoksa Amerika ve Batılı ülkelere yönelik nefret ve çaresizlik karşısında bir tepki mi olduğu konusu açık değildir (Seydi, 2003: 2).

Soğuk Savaş döneminde Afganistan'ı işgal eden Sovyetler Birliği'ne karşı bizzat Amerika tarafından oluşturulan ve desteklenen bir hareketin, evrimleşerek Amerika'yı kendisine düşman seçmesi ve çok etkili bir biçimde Amerika'nın dünyanın dört bir yanındaki hedeflerini vurması Amerika'yı derinden etkilemiştir (Gölbaşı ve Dever, 2007: 62).

11 Eylül'den sonraki dönemde de El Kaide'ye yakınlığıyla biline bazı basın yayın organlarına ve internet sitelerine gönderdiği ses ve görüntü kasetleri aracılığıyla kendi sempatizanlarına ve düşman gördüğü Batılı hükümetlere seslenen Usame Bin Ladin, hayatta olduğunu ve öncekilerden

daha fazla ses getirecek yeni eylemler arayışında olduğunu hatırlatmak istemiştir.

Gevşek bir yapı içinde birbirini tanımayan insanlardan oluşan El Kaide Terör Örgütü, güçlü bir ordunun iyi bir strateji çerçevesinde uyguladığı bir dizi saldırı ile tamamen ortadan kaldırılabilir tekil bir yapıda değildir. Aksine, Cihat yanlısı binlerce kişinin dünyanın dört bir yanında ortak bir düşman karşısında birleşmiş küçük hücrelerden oluşan, 55 ülkede 70 bin militanı olduğu tahmin edilen bir şemsiye örgüttür. Bu yapının kurucusu ve beyni her ne kadar Usame Bin Ladin ise de her bir yerel hücre Ladin olmaksızın da eylem potansiyelini koruyacaktır (Özer, 2005: 32).

Sivillerin hedef alındığı bu saldırılar sonucunda Batılı toplumlarda bu günlerde adına “İslamofobia” denen bir İslam ve Müslüman karşıtlığı, hatta düşmanlığı ortaya çıkmıştır. Bu konuda yapılan araştırmalar, batıların Müslümanlara karşı eskisine oranla daha ciddi bir biçimde önyargılı olduğunu ortaya koymaktadır. The American Enterprise dergisinin editörü Karina Roolins

“Tek tek Müslümanların veya Müslüman toplulukların ve devletlerin masum olduğunu, olaylardan sorumlu tutulmayacaklarını düşünmek vahim hata olur. İslam kültürünün doğasında Batı düşmanlığı ve nefret vardır. Amerika’da yaşayan Müslümanların aslında vatansever olduklarına dair elimizde hiçbir veri yok”

diyerek, 11 Eylül Saldırıları’ndan bütün Müslümanların sorumlu olduğunu söylemektedir. Üstelik Roolins bu fikrinde yalnız da değildir (Gölbaşı ve Dever, 2007: 64).

Bütün bu eleştiriler karşısında, Usame Bin Ladin niçin sivilleri hedef aldığı yönündeki sorulara

“İsrailliler Filistin’de küçük çocukları öldürüyorsa, bu, Amerikan halkının bizimle savaştığı ve bizim de onları hedef göstermeye hakkımız olduğu anlamına gelir” “Amerika’da vergi veren herkesin, Amerikan savaş makinesinin Müslüman ulusu aleyhinde islemesine yardım ettiği için hedef olduğunu.”

“Kutsal topraklarımız İsraili ve Amerikalı güçlerce işgal edildi. Kendimizi savunmak ve kutsal topraklarımızı özgürlüğe kavuşturmak bizim hakkımız. Müslümanların savunması için silah almak dini bir görevdir. Bu silahları almaya çalışıyorsam eğer, bir görevi yerine getiriyorum demektir. Kâfirlerin, Müslümanlara zarar vermesini sağlayan silahlara sahip olmaya çalışmayan Müslümanlar günah işlemiş sayılırlar”

şeklinde cevap vermektedir (Seydi, 2003: 4).

2.6. 15-20 Kasım İstanbul Patlamaları

Etnik grupların veya sol ideolojiye sahip grupların aksine El Kaide'nin ideolojik temeli dine dayanması nedeniyle, bu örgütün eylem stratejisi ya da üyelerine telkin ettiği yaşam tarzı politik sözlerle yetinmemektedir. Farklı ülkelerde çok sayıda örgüt üyesi tutuklansa ve deşifre edilse de örgüt amaçladığı bir eylem için yeni yerel gruplar bulmakta zorlanmamaktadır. El Kaide'nin öncelikli hedefi başta olarak Amerika ve İsrail hedefleri olmak üzere bütün Batılı ülkelerdir. 11 Eylül Saldırıları'nın ardından İspanya ve İngiltere'de de bombalı saldırılar düzenlenmiştir (Demirel, 2005: 94).

Her ne kadar örgüt bunu çok defa reddetse de, El Kaide'nin muhtemel hedefleri arasında Selefi-Vahhabi İslam anlayışını benimsemeyen Müslüman ülke vatandaşları da bulunmaktadır. Batılı ülkelerde terör eylemlerine karşı alınan olağanüstü tedbirlerin de etkisiyle, El Kaide Terör Örgütü eylemlerini güvenlik tedbirlerinin nispeten zayıf olduğu Asya, Afrika ve Ortadoğu ülkelerine kaydırmak zorunda kalmıştır. Türkiye de 11 Eylül sonrasında Amerika Birleşik Devletleri liderliğindeki koalisyon güçlerine verdiği askeri destek ve İsrail ile geliştirdiği iyi ilişkiler sebebiyle örgütün hedefleri arasında yer almıştır. Türkiye'deki eylemlerin emrini veren kişi ise Usame Bin Ladin'in sağ kolu olan Ebu Hafs El Masri olmuştur (Demirel, 2005: 95).

El Kaide Terör Örgütü Türkiye yapılanması tarafından gerçekleştirilen İstanbul Saldırıları; kin ve nefretle dolu birkaç kişinin, fırsatını buldukları bir anda gelişigüzel bir biçimde yaptıkları sıradan bir eylem değildir. Aksine oldukça profesyonel bir kadro tarafından yıllar öncesine dayanan planlı bir hazırlık sürecini izleyen her anı düşünülmüş ve her olasılık gözden geçirilerek kusursuzca hazırlanmıştır.

2.6.1. Afganistan’da Türk Kampının Oluşturulması

Bilindiği gibi 11 Eylül 2001’de gerçekleştirilen saldırılar yapılış tarzı, seçilen hedefler ve dünya üzerindeki etkileriyle terör eylemlerinin ulaştığı zirvedir. Bu eylemin etkileri dünyanın her yerinde görülmüştür. O güne kadar kendisini ABD ve Batı Dünyası karşısında yenik, ezik ve çaresiz hisseden binlerce kişi bu eylemden sonra kendilerini El Kaide’nin doğal bir üyesi olarak görmeye başlamış ve bu uğurda hayatlarından vazgeçmeyi temel bir İslami görev kabul etmişlerdir.

Aynı duygu ve düşünceyi paylaşan küçük gruplar çeşitli vesilelerle bir araya gelerek örgütsel bağlar oluşturmuşlardır. 2001 yılında İstanbul Saldırıları’nı gerçekleştiren Habip Akdaş, Baki Yiğit, Adnan Ersöz ve Harun İlhan isimli kişiler El Kaide’nin temel stratejisi çerçevesinde eylemlerde kullanılacak elemanların temini ve eğitilmeleri maksadıyla Türkiye’den Afganistan’daki kamplara eğitim amacıyla gitmiş kişileri bir çatı altında toplamaya yönelik karar almışlardır (El Kaide Türkiye Grubu: 2004).

Bu amaca yönelik olarak bir görev paylaşımı yapılmış, Harun İlhan Türkiye’den kampa gidecek kişileri organize ederken, Adnan Ersöz Pakistan’da bulunarak Afganistan’a gönderilecek kişileri burada karşılayarak kamplara yönlendireceği, Habip Akdaş ve Baki Yiğit’in ise Afganistan’daki kamplarda eğitimci olarak bulunmaları kararlaştırılmıştır (El Kaide Türkiye Grubu: 2004).

Bu doğrultuda Habip Akdaş; Taliban'ın Afganistan-Halden Kampı komutanı İbni Şeyh ile Host-Halden kampında görüşerek buraya Türkiye'den gelecek militanlar için yer ayarlamış ancak Taliban'ın El Kaide dışındaki bütün gruplara ait kampları kapatma kararı sonrasında Halden Kampı da kapanarak ilk planları başarısız olmuştur. Habip Akdaş daha sonra El Kaide'nin en önemli liderlerinden birisi olan Askeri Kanat sorumlusu Ebu Hafs El Masri (K) Muhammed Atef ile görüşerek Muasker Faruk kampından faydalanmak istemiştir. El Masri ise El Kaide'ye tam olarak biat etmelerini aksi taktirde örgütün imkanlarından tam olarak faydalanamayacaklarını söyleyerek kendi imkanları dahilinde savaşmalarının gerekeceğini söylemiştir. Akdaş ikinci teklifi kabul etmiş ve Kandahar-Muasker Faruk kampında Türkler için ayrı bir kamp yeri temin edilmesini sağlamıştır. Bu kampa 2001 yılı Temmuz ayından itibaren Harun İlhan ve Gürcan Bağ organizesinde bazı şahıslar gönderilmeye başlanmıştır. Bu şahısların tamamı eğitimi tamamlamamış, bazıları askeri eğitimi yarıda bırakarak Türkiye'ye geri dönmüştür (El Kaide Türkiye Grubu: 2004).

2.6.2. İlk Hedef TÛSİAD

Baki Yiğit İstanbul Emniyetinde verdiği ayrıntılı ifadesinde örgütün ilk hedefinin fidye elde etmek maksadıyla TÛSİAD'a baskın yaparak, 15 kadar yöneticinin rehin alınması ve bir uçakla Afganistan'a gitmeyi planladıklarını açıklamıştır. Eylemin başarısız olması halinde bütün rehinelerin öldürülmesi planlanmıştır.

Bu konuda Baki Yiğit *"TÛSİAD toplantısı 10-15 kişi ile basılacak ve bütün üyelerinden fidye istenecekti. Tahminen bir milyar dolar para alınarak rehin olayı sonucunda uçak temin edilerek Afganistan'a dönülecekti. Herhangi bir olumsuzluk durumunda olayı gerçekleştirecek arkadaşlar şehid olacak ama bütün TÛSİAD üyeleri öldürülecekti. Bu eylem fikri olumlu karşılanınca gerekli çalışmalar için maddi kaynak sağlayabilmek amacıyla konuyu Ebu Hafs El Masri'ye açmaya karar verdik"* (Faraç, 2004: 174).

"...Masri Türkiye'de bir eylem yapılmasını düşündüklerini, bu konuda kendilerine yardım edip

edemeyeceğimizi sordu. Biz de bunun prensipte mümkün olduğunu, kendilerine yardım yapabileceğimizi, ayrıca bu eylemi kendimizin de yapabileceğini söyledik. Hatta, Türkiye’de içinde birçok Yahudi patronun da bulunduğu TÜSİAD adı altında faaliyet yürüten patronlar kulübünün olduğunu, 10-15 kişilik bir grupta bunların toplantılarının basılarak bir milyar dolar civarında fidye alınabileceğini ve yine Yahudi patronların rehin alınarak uçakla Afganistan’a dönelebileceğini veya hepsinin öldürülebileceğini anlattık. Kendisi fidye olayına hoş bakmadıklarını, TÜSİAD üyelerinin öldürülmesi için şehid olacak 10-15 kişinin çok fazla olduğunu söyleyerek kendi teklif ettiği eylem üzerinde çalışmamızı söyledi” demektedir (Faraç, 2004: 174).

Ebu Hafs El Masri’nin “Türkiye’de Amerikan, İsrail ve bu devletlerin yandaşlarına ait hedeflere yönelik bir eylemin yapılıp yapılamayacağı veya kendilerinin yapmaları noktasında bir şey yapılıp yapılamayacağını, Adana/İncirlik Üssü ve Mersin iline gidip gelen İsrail yolcu gemisine yönelik bir eylemin gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceği”

şeklindeki önerisi karşısında “anılan eylemlerin alt yapısı var, bir de finans konusu var. Önce araştırma yapıp, alt yapı oluşturmak lazım” şeklinde cevap verilmiştir (El Kaide Türkiye Grubu: 2004).

Kendi aralarında bunu tartışarak, kararlarını vereceklerini belirtip tekrar buluşmak üzere görüşmeye son vermişlerdir. El Masri’nin gerçekleştirilecek eylemin ilk hazırlıkların yapılabilmesi için gerekli paranın belirlenmesi isteği karşısında, bir sonraki gün gerçekleştirilen ikinci buluşmada 8900 dolar talep edilmiş ve bu para Habip Akdaş’a verilmiştir (El Kaide Türkiye Grubu: 2004).

2.6.3. Usame Bin Ladin’le Görüşme

Örgütün Türkiye Emiri konumunda bulunan Habip Akdaş, onun yardımcısı Baki Yiğit ve Pakistan’da bulunarak El Kaide ile Habip Akdaş arasında köprü görevi yapan Adnan Ersöz örgütün Türkiye Şurasını oluşturuyordu. El Masri bu üç militanı Afganistan’ın Kandahar şehrinde Usame Bin Ladin ile buluşturarak bir sabah kahvaltısı yapmalarını sağlamıştı. Ladin yaklaşık bir saat süren bu görüşmede Türkiye’de gerçekleştirilecek bir

eylem konusunda konuşmamış, babaannesinin Türk olduğundan bahsettikten sonra, genel olarak ABD ve İsrail'e olan bakış açısını ve dünyadaki Müslümanların durumunu anlatmıştır. Türkiye'de kanlı bir eylem planı içine giren bu üç kişiden Baki Yiğit örgüt içi anlaşmazlık nedeniyle bu gruptan ayrılmış ve onun yerine kayınbiraderi olan Harun İlhan geçmiştir. Daha sonra bu üç kişiye Gürcan Baç'ta katılmıştır (Demirel, 2005: 99).

2.6.4. Eylem Şeklinin Tespit Edilmesi

7 Ekim 2001'de Amerika'nın Afganistan'a müdahalesi sonrasında bu ülkedeki El Kaide kampları dağıtılmış ve bölgede bulunan birçok Türk'te ülkelerine geri dönmeye başlamışlardır. Habip Akdaş, Gürcan Baç ve Harun İlhan Türkiye'ye döner dönmez bir görüşme yapmışlar ve El Kaide adına Türkiye'de bir eylem arayışına girişmiş ve ilk planlarını yapmışlardır. Bu ilk toplantılarında, eylemlerin bomba yüklü kamyonetlerle intihar eylemi şeklinde Adana-İncirlik Üssü, bir İsrail gemisi, İstanbul'daki ABD ve İsrail Konsoloslukları ya da sinagoglara yönelik olabileceği şeklinde karar almışlardır (El Kaide Türkiye Grubu: 2004; Demirel, 2005: 97).

Eylemin en önemli basamaklarından birisini oluşturan finansman konusunda Adnan Ersöz'ün El Kaide ile kurulacak diyalog konusunda yetersiz kalması üzerine Habip Akdaş kendisi alternatif kaynaklar üzerinde çalışmaya başlamıştır. Eylem için gerekli paranın 50 Bin dolarlık bölümünü, El Kaide'nin Türkiye, Avrupa, İran, Irak, Suriye ve Ürdün ülkelerini kapsayan bölgenin sorumlusu olan ve üç yıl sonra bir eylem öncesi Antalya'da yakalanan Alaaddin-Ala (K) Lu'ay Ben Mohammed Sakka isimli şahıstan, 100 Bin dolarını ise İran'da bulunan El Kaide Örgüt mensuplarından sağlamıştır (Faraç, 2004: 184).

Eylemci grubun üç önemli liderinden birisi olan Harun İlhan emniyetteki ifadesinde intihar saldırısı eylemine 2002 yılı Mayıs ayında karar verdiklerini, başlangıçta eylemleri kamyonlara doldurulan dinamit ve başka

patlayıcılar kullanarak gerçekleştirmeyi planladıkları anlaşılmıştır. Ancak bu kadar yüklü miktarda dinamit bulmanın çok zor olacağı ve dikkat çekeceği düşünüldüğünden bu fikirden vazgeçtikleri anlaşılmıştır (Faraç, 2004: 186).

Habip Akdaş Afganistan'da almış olduğu derslerden dolayı bomba yapımında uzman olduğundan patlayıcıları kendisi imal etmeye karar vermiştir. Hazırlanacak olan patlayıcı için gerekli kimyasal maddeleri ilgi çekmeden temin edebilmek için deterjan firması açmaya karar verilmiş, faaliyetlerini maskeleyerek için de kendi adları yerine Fevzi Yitiz adına açmayı uygun bulmuşlardır (El Kaide Türkiye Grubu: 2004).

2.6.5. İstanbul Patlamaları

Bu planların ve hazırlıkların tamamlanması ve eylemin gerçekleştirilebilmesi için tam bir buçuk yıl beklenmiş, 15-20 Kasım 2003 tarihlerinde İstanbul ülke tarihinin en kanlı terör eylemi ile sarsılmıştır.

Eylemin gerçekleştirildiği tonlarca patlayıcı madde habip Akdaş ve Gürcan Bağ tarafından yapılmıştır. Patlayıcıların yapılmasından Habip Akdaş sorumlu iken patlayıcıların kamyonlara monte edilmesi ve elektrik düzeneğinin yapılmasından Gürcan Bağ sorumlu idi. Fevzi Yitiz ve Burhan Kuş ise bu kişilere yardım etmişlerdir. Tam bir buçuk ay süren patlayıcıların imalat aşamasından sonra 4-5 Kasım 2003 tarihlerinde bu patlayıcılar 4 kamyonu yüklenerek eylem emrinin gelmesini beklemeye koyulmuşlardır (Faraç, 2004: 192).

Eylemci grubun lideri olan Habip Akdaş, Beyoğlu'ndaki Neva Şalom Sinagogu'na yönelik intihar saldırısı eylemi için Gökhan Elaltuntaş'ı, Şişli'de bulunan Beth İsrail Sinagogu'na yönelik saldırı için Mesut Çabuk'u Beyoğlu'ndaki İngiliz Başkonsolosluğu'na düzenlenecek eylem için Feridun Uğurlu'yu son olarak ta Beşiktaş'taki HSBC Bankası Genel Müdürlüğü'ne

yönelik intihar eylemi için ise İlyas Kucak'ı görevlendirmiştir (Faraç, 2004: 194).

Patlayıcıların yapılıp araçlara monte edilmesinden sonra eylemlerin icrasında görev almayacak örgüt üyeleri yurt dışına çıkış yapmışlar ve daha önce kiralanmış olan bir bankadaki kiralık kasa iade edilmiş ve kasım ayı başında eylem hazırlıkları sona ermiştir. Habip Akdaş tarafından Harun İlhan'a da yurt dışına çıkma talimatı vermesine karşın, Harun İlhan pasaportunun olmaması ve yurtdışında yaşamak istememesi gibi bazı sebepler ile sürerek bu talimata uymamıştır (El Kaide Türkiye Grubu: 2004).

Nihai olarak 15 Kasım 2003 Cumartesi günü sabah saat 9:30'da henüz 22 yaşında olan Gökhan Elaltuntaş'ın, kullandığı 3.5 ton patlayıcı yüklü kamyoneti Beyoğlu'ndaki Neva Şalom Sinagogu önünde infilak ettirmesi sonucunda, 13 vatandaşımızın hayatını kaybetmiş, 107 vatandaşımızın ise yaralanmıştır. Çevrede bulunan 157 işyeri ve 16 araçta büyük maddi hasar meydana gelmiştir (El Kaide Türkiye Grubu: 2004).

Bu patlamadan sadece beş dakika sonra ise Şişli'deki Beth İsrail Sinagogu'nun arka kapısında meydana gelen patlamanın, ilk patlama olayı ile paralellik arz eder şekilde intihar eylemi şeklinde meydana geldiği anlaşılmıştır. Bu patlamada da birisi intihar eylemini gerçekleştiren şahıs olan Mesut Çabuk, diğeri de koruma polisi olmak üzere toplam 14 vatandaşımız hayatını kaybetmiş, 213 kişi yaralanmış, 127 ev, 114 işyeri ve 31 araçta maddi hasar meydana gelmiştir (El Kaide Türkiye Grubu: 2004).

Bu saldırıların üzerinden henüz beş gün geçmişken 20 Kasım 2003 günü İstanbul'da iki ayrı bombalı araçla intihar saldırısı daha düzenlenmiştir. Bu saldırıların ilki Levent'te bulunan HSBC Bank'ın Genel Müdürlük Binası önünde 20.11.2003 Perşembe günü saat 10:55 sıralarında meydana gelmiştir. Saldırı sonucunda birisi intihar eylemcisi İlyas Kuncak olmak üzere toplam 15 vatandaşımız hayatını kaybetmiş, 192 kişi yaralanmış, çok sayıda

araç ve işyerinde maddi hasar meydana gelmiştir (El Kaide Türkiye Grubu: 2004).

20 Kasım 2003 günü Beşiktaş'ta meydana gelen ilk patlamadan hemen sonra saat 11.00 sıralarında Beyoğlu'nda bulunan İngiltere Başkonsolosluğu binası giriş kapısı önünde meydana gelen patlama neticesinde, konsolosluk binası önünde büyük bir çukur oluşmuş, ayrıca bina çevresindeki koruma duvarının önemli bir bölümü çökmüştür. Olayda intihar eylemcisi Feridun Uğurlu, İngiltere Başkonsolosu Roger Short ve iki görevli polis memuru olmak üzere toplam 19 kişi hayatını kaybetmiş, 258 kişi yaralanmıştır. Ayrıca çevrede bulunan birçok ev işyeri ve 48 araçta maddi hasar meydana gelmiştir (El Kaide Türkiye Grubu: 2004).

Türkiye Cumhuriyeti tarihinin bu en kanlı ve en korkunç eylemlerinin sonucunda dördü intihar eylemcisi olmak üzere toplam 61 vatandaşımız hayatını kaybetmiş, yaklaşık 750-800 kişi ise patlamalardan dolayı yaralanmıştır. Yüzlerce ev, işyeri ve araçta patlamalardan dolayı büyük maddi hasar görmüştür. Eylemi ilk başta İBDA-C Terör Örgütü üstlenmekle birlikte, ilerleyen günlerde eylemin bu örgütle hiçbir bağlantısı olmayan kişilerce işlendiği anlaşılmıştır.

Kanlı eylemleri takip eden süreçte güvenlik güçlerince gerçekleştirilen operasyonlarda İstanbul, Ankara, Sakarya, Van, Mardin, Konya, Antalya, Bingöl, Hakkari, Kocaeli ve Ağrı'da toplam 245 kişi, bol miktarda silah, mühimmat, bazı kimyasal malzemeler ile birlikte yakalanarak gözaltına alınmıştır. Bunlardan 62'si sevk edildikleri adli makamlarca tutuklanmıştır. Yakalanan kişilerin ifadeleri ve istihbarat çalışmaları sonucunda bu eylemlerin liderliğini Habip Akdaş'ın yaptığı El Kaide terör Örgütü Türkiye yapılanması tarafından gerçekleştirildiği anlaşılmıştır (El Kaide Türkiye Grubu: 2004).

SONUÇ

Şiddet ve terör eylemleri sosyal bazı hastalıkların dışı vurumu olup kesinlikle belli bir dinin mensuplarına özgü bir davranış biçimi olmadığı açıktır. Terör eylemlerini gerçekleştiren insanların mensup oldukları din ve felsefi dünya görüşünün uygulanan şiddeti tasvip ettiği anlamı çıkarılamaz. Nasıl ki bir Hristiyan veya Musevi'nin işlediği bir suç o dinin bütün inananlarına maledilemiyorsa aynı şekilde bir Müslüman'ın gerçekleştirdiği bir fiil de diğer bütün Müslümanlara maledilmemelidir. Semavi dinlerin genel kabul görmüş ana çizgileri ile sonradan ortaya çıkan mezhep, tarikat ve marjinal gruplar birbirinden ayrı değerlendirilmelidir.

Dini motifli terör örgütleri ve radikal dini gruplar, asırlardan beri uygulanagelmiş barış ve hoşgörü merkezli anlayışı sanki hiç yaşanmamış gibi bir kenara koyarak, dinin ortaya koyduğu topyekun bir inanç sistemi içinden kendi örgütsel hedeflerine uygun olarak adeta cımbızla seçtikleri bazı slogan ve marjinal uygulamaları dinin özü gibi sunmaktadırlar.

İslam'ın temel kaynakları ve ana akımı temsil eden düşünürlerin diğer din mensuplarıyla bir arada yaşamak, savaş ve barış hukuku, İslam'a davet, aşırılık ve şiddet konularında yazılmış eserlerdeki temel ilkeler incelendiğinde masum insanların hayatlarını tehlikeye düşürecek eylem ve hareketlerin kesinlikle meşru görülmediği anlaşılmaktadır. İslam'a göre uluslar arası ilişkilerde normal durum barıştır. Savaş ancak bir saldırı karşısında kendini savunmak için meşrudur. Savaşta; saldırıyı bertaraf etmek ve düşmanın mukavemetini kırmak dışında savaşa bizzat katılmayanların, masumların hedef alınması, zorunlu olandan fazla düşman dahi olsa insanlara zarar verilmesi, sömürü gibi insanlık dışı amaçların güdülmesi İslam'a göre meşru değildir (Özer, 2007: 111,112).

Ancak Kuran'ı ve Peygamber'in hadislerini dar ve yalnızca sözlükteki anlamıyla (lafzi) okuyan, İslamiyet'in doğru yorumunun yalnızca kendi

yorumu olduğunu, diğer yorumların İslami olmadığını savunan hoşgörüsüz, dışlayıcı ve sürekli yeni düşmanlar üreten marjinal bir grup da mevcuttur. Asırlardır halk arasında yaşanan geleneksel İslam'dan büyük bir kopuşu temsil eden bu anlayış İslam'daki yenilenmeyi ve değişimi "öze dönüş" bağlamında değerlendirerek, gelişmelere ve ilerlemeye kapalı bir sistem oluşturmayı amaçlamaktadır (Fuller, 2004: 22, 23).

Aslında siyasal yelpazenin çok küçük bir bölümünü oluşturan radikal İslamcı yapı bünyesinde militan kadrolar ve gerekli gördükleri halde terörist saldırıları da içeren şiddet eylemlerini meşru kabul eden bir anlayışı benimsemişlerdir. Bu nedenle toplum içerisinde var olan etkinliklerinden çok daha büyük bir önem taşımaktadırlar ve gerek içinde yaşadıkları devletler gerekse de uluslar arası kamuoyunda, temsil ettikleri kitleye oranla çok daha büyük bir ilgi görmektedirler (Fuller, 2004: 111).

Ancak ilginin yoğunluğu oranında doğru bilgilendirme sağlanamamaktadır. Ortadoğu'da ve diğer Müslüman ülkelerde yaşanan şiddet ve terör eylemleri genellikle Batılı kitle iletişim araçları vasıtasıyla dar ve taraflı bir bakış açısı ile aktarıldığından, sıradan insanların kolayca anlaması mümkün olmamaktadır. Yazılı ve görsel basın organları ve olayları analiz eden bilim adamları ve uzmanlar kendi hükümetlerinin menfaatleri doğrultusunda, işlerine geldiği şekliyle olayları analiz etmektedirler (Hüseyin, 2004: 8).

Terörist eylemlerin bir hastalığın sonucu olduğu gerçeği dillendirilmeden ve gerçek anlamda sorunların kökeni incelenmeden, açıkça veya gizli imalar yolu ile Batılı kitle iletişim araçlarında İslamiyet uluslar arası terörün kaynağı olarak gösterilmektedir. Batılı ülkelerin menfaatleri doğrultusunda üretilmiş ve çarpıtılmış bilgi kırıntılarının tartışılmaz mutlak doğrularmış gibi sunulduğu analizler, aslında birer varsayımdan öte anlam taşımamaktadırlar ve çok ciddi bir revizyondan geçirilmeye ihtiyaç duymaktadır.

Örneğin, her gün basında kana susamış cani katiller olarak gösterilen Afganlılar, bundan çok kısa bir süre öncesine kadar, Sovyetler'e karşı ülkelerini kahramanca savunan özgürlük savaşçısı ve mücahitler olarak isimlendirilmekteydiler. Önceleri silah ve para yardımı yapılarak desteklenen örgütlerin bu gün dünyanın en kanlı terör örgütü olarak lanse edilmesi ve batılı kamuoyunda bu çifte standardın hiçbir eleştiri görmemesi yapılan eylemleri kesinlikle meşru göstermemekle birlikte Batı'nın tutumunu da en az "teröristlerin" ki kadar tartışmalı hale getirmektedir.

Bu çerçeveden bakıldığında terörizm kadar, uluslar arası kamuoyunun sömürgeleştirme ve işgal politikalarını kamufle etmek için kullandıkları "medeniyet götürme ve özgürleştirme" adı altında işledikleri affedilemez "insanlık suçları" da ayrı bir inceleme konusu olmalıdır. Bu çalışmada teröre kaynaklık eden siyasal, sosyal ve uluslar arası sorunlar bir kenara bırakılarak İslam Diniyle kanlı terör eylemleri arasında bağ kurulmasına hatta İslam'ı terörün bir kaynağı olarak gösterilmesine neden olan fikir akımları ve ideologların düşünce yapıları incelenmiştir.

Günümüzde İslam'ı şiddet ve yıldırma eylemlerinin odağına çekmeye çalışan ve İslam'ı günlük siyasetin bir parçası olarak kullanmaya çalışan ideolojinin ilk önderi İbni Teymiyye'dir. Dini kurallara göre yönetilmeyen bütün sistemlerle mücadele ederek, İslami bir yönetim kurulmasını bütün Müslümanların en öncelikli hedefi olduğunu ortaya koyan ilk kişidir. Üzerinden yedi asır geçmesine rağmen İbni Teymiyye'nin eserleri halen radikal dini grup ve dini motifli terör örgütlerinin temel referans kaynağı olmaya devam etmektedir.

İbni Teymiyye'den yaklaşık beş asır sonra gelen Muhammed Bin Abdulvahhab, Orta Arabistan'ın Necd Çölü'nde bir Arap-İslam devletini kuran Muhammed Bin Suud ile gücünü birleştirerek Vahhabilik Mezhebinin burada kökleşmesini sağlamıştır. İbni Teymiyye'nin katı İslam yorumunu basitleştirerek çağına uygulayan Abdulvahhab, dini motifli terör örgütlerinin

temel referans kaynağı olan Selefi ideolojiyi yeniden canlandırmış ve Vahhabilik mezhebinin günümüze kadar radikalleşerek gelmesini sağlamıştır.

Mısır'ın ve İslam ülkelerinin en büyük İslami hareketlerinin başında gelen Müslüman Kardeşler (İhvanı Müslimin) Örgütü'nün kurucusu olan Hasan El Benna, Batı Medeniyeti'nin artık ömrünü doldurduğunu ve çöküşünün başladığını, bunun yerini ise İslam'ın dolduracağına inanmıştır. Dünyanın dizginlerini tekrar eline alacağını düşündüğü "Müslüman Ümmeti"nin askeri bir mücadeleye başlamadan önce "cihad" fikri doğrultusunda toplumsal bir dönüşüm geçirmesi gerektiğini savunmuştur. Hasan El Benna'ya göre dini eğitim, uyanış ve örgütlülük olarak belirlediği üç basamaklı bir toplumsal örgütlenme mekanizması, "Altın Nesil"i yetiştirecek ve "İslam Ümmeti"ni kuracaktır. Halen dini motifli terör örgütlerinin en temel düşünce kalıplarını oluşturan bu fikirler Hasan El Benna'nın ne kadar etkili bir ideolog olduğunu ortaya koymaktadır. "İslam Türkiye'den yükselecek" diyerek Türkiye'ye özel bir önem atfeden Benna, Türkiye'deki radikal unsurların fikir yapısının oluşmasında, örgütlenme biçiminde, hedeflerin ve izlenecek yöntemin belirlenmesinde son derece etkili olmuştur.

Seyyid Kutub, Hasan El Benna'nın vefat etmesi üzerine Müslüman Kardeşler'in en etkili önderlerinden birisi haline gelmiş, hareketi fikren diriltmiş ve aynı zamanda da radikalleştirmiştir. Geçmişten beri kullanılan birçok İslami terime yeni ve son derece keskin, katı anlamlar yüklemiştir. İbni Teymiyye'nin yaptığı gibi, günümüz Müslüman toplumlarını tanımlarken İslam öncesi putperest toplumları nitelemek için kullanılan "cahiliye" terimini kullanmıştır. Müslüman ülkelerdeki mevcut yöneticileri "kafir" olarak nitelemiştir. İslam'a karşı mücadele eden düşman ülkeleri tanımlamak için kullanılan "darul harb" kavramına Müslümanların yaşadığı ülkeleri de dahil etmiştir. "Tağut rejimi" olarak tarif ettiği mevcut bütün yönetimlere karşı, silahlı mücadele de dahil olmak üzere eldeki bütün imkanlar kullanılarak "cihad" edilmesi gerektiğini savunan Seyyid Kutub, ülkemizdeki dini motifli terör örgütlerine esin kaynağı olmuştur.

Yeryüzündeki bütün problemlerin tek bir çözüm yolunun bulunduğunu, bunun da İslami kuralların egemen olduğu bir devlet düzeni olduğunu savunan ve bütün ömrünü bu amacına ulaşmaya harcayan Mevdudi, 1941 yılında en eski siyasal İslamcı hareketlerden birisi olan Cemaati İslami'yi kurmuştur. Çağdaşı olan Hasan El Benna'nın aksine tasavvufun tamamen ortadan kaldırılması yerine yeniden yorumlanması gerektiğini savunmuştur. Toplumun ve devletin aşamalı bir plan dahilinde tamamen İslamileştirilmesi gerektiğini savunan Mevdudi, bu amaca ulaşmak için silahlı bir mücadelenin gereksiz olduğunu düşünmüştür. Bütün toplumları "hak ve batıl" olarak ikiye ayırıp, bunun dışında üçüncü bir kategorinin olamayacağını savunan Mevdudi'nin siyasal İslamcı söylemi Vahhabiliğin sosyal ve kültürel muhafazakârlığıyla birleştiğinde şiddeti içselleştiren militan bir kitleler ortaya çıkmıştır.

Dünyanın dört bir yanında mevcut rejimlere karşı girişilen İslami mücadele ve direnişin liderlerinden, Humeyni dışındakilerin tamamı hedeflerine ulaşmadan hayatlarını kaybetmişlerdir. 1979 yılında İran'da gerçekleştirilen İslam Devrimi ile iktidarı ele geçiren Humeyni, Batıya karşı tavizsiz bir duruş sergilemiştir. Her ne kadar Müslümanlar arasında küçük bir azınlığa sahip Şia Mezhebi'ne mensup olsa da Humeyni, liderliğini yaptığı bu halk hareketi ile bütün Müslüman dünyasında kendisinden önceki bütün İslami düşünür ve ideologdan çok daha etkili olmuştur. O güne kadar İslami bir hareketin iktidara gelebilmesi sadece bir hayalden ibaret iken, İslam Devrimi bu hayalin o kadar da erişilemez olmadığını ortaya koymuştur. İslam Devrimi, bütün radikal dini grup ve İslami hareketlere müthiş bir heyecan ve enerji kazandırmıştır. Humeyni önderliğindeki İran İslami rejimlerini başka Müslüman ülkelere de yaymak için komşu ülkelerden başlamak üzere, "rejim ihraç politikası" takip etmiş, çok sayıdaki radikal dini grup ve dini motifli terör örgütüne başta silah, para ve eğitim olmak üzere yoğun destek vermiştir.

Batılı bir eğitim sisteminden geçmiş olan Ali Şeriatî, İslamcı öğretisi ile Batı felsefesi ve sosyolojisinin karışımı bir ideoloji ile eğitilmiş kitleler üzerinde

son derece etkili olmuştur. “İslamiyet için can verecek savaşçılara ihtiyacımız var. Ruhani liderlere ihtiyacımız yok” diyen Şeriatî, Müslüman aydınların Batı’ninkinden çok daha zengin, köklü ve insancıl olan kendi toplumlarının değerlerini iyi tanımadıklarını ve Avrupalı bir bakış açısıyla kendi toplumlarını yorumladıklarını düşünmektedir. Şeriatî Humeyni’den farklı olarak, İslam’ın “son ve tek çare” olduğu fikrini toplumun eğitilmiş ve entelektüel tabakasına ulaştırmayı başaramamıştır. Bu çabasıyla Ali Şeriatî, İslam Devrimi’nin ve radikal İslam’ın eğitilmiş kitleler içinde kökleşmesinde oldukça etkili olmuştur.

Çalışmamızda incelediğimiz Hizbullah ve El Kaide Terör Örgütleri Mısır, Suudi Arabistan ve Pakistan merkezli radikal dini fikir akımlarında büyük oranda etkilendikleri anlaşılmaktadır. Hizbullah İran merkezli fikir akımlarından daha fazla etkilenirken, El Kaide Suudi Arabistan merkezli Selefi-Vahhabi görüşleri benimsediği görülmektedir.

Hizbullah Terör Örgütü 2000 yılında yapılan çok etkili ve başarılı operasyonlar neticesinde eski silahlı gücünü ve etkinliğini büyük oranda kaybetmiştir. Mevcut lider kadrosunun tamamına yakını öldürülmüş veya tutuklanarak tasfiye edilmiştir. Ortaya çıkan “mezar evler” ve “ışkenceli sorgu kasetleri” geniş halk kitleleri nezdinde örgüte çok büyük bir nefret beslenmesine neden olmuş, örgüt ortaya çıkan bu durum karşısında kendi üye ve sempatizanlarına karşı bile kendisini savunamayacak duruma gelmiştir. Bu operasyonlardan sonra uzun bir süre suskunluğunu koruyan Hizbullah geçmişte çağrıştıracak her türlü eylem ve söylemden uzak durmaya karar vermiş, geniş halk kitlelerine propagandasını yapabilmek için gazete, dergi çıkarmak, dernekler çatısı altında örgütlenmek gibi yeni yöntemler denemeye başlamıştır. Günümüzde her fırsatta legal bir sivil toplum kuruluşu olduğunu dile getirerek kendisini illegal yapılanmaların dışında tutmaya çalıştığı izlenimi vermeye çalışmaktadır.

Hizbullah özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da geçmişte olduğu gibi mahalle, köy, cami, okul teşkilatı şeklinde örgütlenmektedir. Hizbullah

aktif olarak silahlı mücadele gerçekleştirdiği yıllarda yapılacak eylemler için legal alandan seçilen kişiler askeri kanada alınmış bu kişileri hücre yapılanması şeklinde örgütlenerek eylemlere yönlendirilmiştir. Günümüzde bu tür bir yapılanması tespit edilememektedir.

2000’li yıllarda gerçekleştirilen operasyonlar neticesinde yönetici düzeydeki kadrolarının büyük bölümü tutuklanan Hizbullah Terör Örgütü, hapiste bulunan üyeleri ve onların aileleriyle bağlantısını hiç koparmamış, maddi manevi desteğini sürdürmüştür. On yılı bulan bu süreçte yavaş yavaş örgütün lider kadrolarının cezalarını tamamlayarak hapisten çıkmaya başlamıştır. Tahliye olan bu kişilerin sayılarının artması ile birlikte Hizbullah’ın tekrar bir canlanma yaşaması, illegaliteye ve aktif eylemlilik sürecine girmesi fazla şaşırtıcı olmayacaktır.

Buna karşın El Kaide Terör Örgütü, Selefi-Vahhabi görüşlere sahip küçük “ders halkaları” ve “yerel gruplar” halinde örgütlenmekte, bu gruplara “Cihad Bölgesi” olarak tabir edilen Afganistan ve Pakistan’da El Kaide adına geçmişte savaşmış ve ülkeye dönmüş kişiler liderlik etmektedir. “Uyuyan Hücre” tabir edilen bu gruplar herhangi bir eyleme karışmadan sadece El Kaide’ye yardım toplama faaliyeti yürütebildikleri gibi, yaptıkları propaganda sayesinde örgüte kazandıkları üyeleri askeri ve siyasi eğitim almak üzere “cihad bölgelerine” de gönderebilmektedirler. Aynı şekilde ülkede bir eylem yapılmaya karar verildiğinde yine bu “uyuyan hücreler”den bazıları bu eylemleri gerçekleştirmektedirler.

Hizbullah kurduğu mahalli teşkilatlar, okuma salonları ve dernekler aracılığıyla yüz yüze propaganda yöntemini benimserken, El Kaide Terör Örgütü propagandasını ve örgüt içi haberleşmesini büyük oranda internet üzerinden yürütmektedir. Hizbullah eylemlerini asla üstlenmediği gibi, geçmişte gerçekleştirdiği bazı kanlı saldırıları da kendisini korumak için mecburen yapmak zorunda kaldığını, silahlı mücadeleyi tasvip etmediğini, yasalara uyduklarını ve gelecekte de uyacaklarını dile getirerek kendisini

legal alanda faaliyet yürüten dini bir cemaat olarak tanımlarken, El Kaide bunun tam tersi olarak bütün eylemlerini üstlenmekte ve her fırsatta yeni eylem tehditlerinde bulunmaktadır.

Güvenlik güçlerinin elinde, Hizbullah'ın İran ile yakın bir ilişki içinde olduğuna geçmişte İran'da askeri ve dini eğitim alan örgüt mensuplarının bulunduğu bazı veriler bulunmasına karşın, Hizbullah bunu asla kabul etmemekte ve tamamen yerel bir yapılanmaya sahip olduğunu ısrarla vurgulamaktadır. Buna karşın El Kaide her fırsatta Usame Bin Ladin'e ve uluslar arası El Kaide yapılanmasına sahip çıkmakta bunu bir marka olarak kabul etmektedir.

Her iki örgütte şehirlerde örgütlenmektedir. Hizbullah genellikle toplumun alt gelir düzeyinden ekonomik durumu kötü olan kişiler arasından üye ve sempatizan kazanırken, El Kaide genellikle orta sınıftan ve eğitim düzeyi oldukça yüksek vatandaşlar arasında yaygındır. Hizbullah kitle iletişim araçlarını ve teknolojik gelişmeleri kullanmakta çok yavaş davranırken, El Kaide en son teknoloji ve iletişim araçlarını kullanmaktadır.

Hizbullah on binlerce üye ve yüz binlerce sempatizanı ile dernekler kurmakta, gazete ve dergi çıkartarak kitleleri etkilemeye ve dönüştürmeye çalışmakta, bir parti kurarak siyasal sistemde temsil edilmek gibi, cılız da olsa bir arzu içinde olmasına karşın, El Kaide birbirinden bağımsız çok az bir sempatizan kitleyle mevcut parlamenter demokratik sistemi tamamen gayrimeşru görmekte, devleti bütün kurumları ile birlikte reddetmekte, devlet adına askerlik yapmayı, memurluk yapmayı hatta seçimlerde oy kullanmayı "küfür" sayarak hiçbir biçimde mevcut siyasal sistemle uzlaşmaya yanaşmamaktadır.

Her iki terör örgütü de en azından ülke içinde belli bir güce erişinceye kadar güvenlik güçlerini hedef almamaya özen göstermektedir. Hizbullah geçmişte kendisine düşman olarak PKK Terör Örgütü'nü görürken, El Kaide

İsrail ve Batılı ülkelerin temsilciliklerine yönelik eylemler yapmaya çalışmaktadır.

Şiddeti kutsayan ideolojilerin ve terör örgütlerinin en fazla kök saldığı ve mevcut siyasal rejimlerin temellerini sarstığı ülkelere baktığımızda ortak bazı özellikler göze çarpmaktadır. Başta Orta Doğu'daki Arap ülkeleri olmak üzere Pakistan ve Afganistan gibi bir çok ülkenin rejimleri, genellikle otoriter ve anti-demokratik yapıları nedeniyle, mevcut sosyal adaletsizlikler ve ekonomik çöküntü karşısında, muhalefetlere geleneksel İslam'ın dışında toplumları siyasal hedeflere yönlendirmede kullanılacak başkaca bir ideoloji ve siyasal harekete imkan tanımamaktadır. Bu alternatifsizlik şiddete ve doğrudan dini motifli terör örgütlerine yönelmeyle sonuçlanmaktadır. Dolayısıyla, dünyanın birçok bölgesinde görülen dini motifli terör, aslında sosyal bazı sorunların dile getirilmesi ve kitlelerin mobilize edilmesi için meşru bir zeminin mevcut olmaması nedeniyle, dışsal bazı etkilerinden de katkısıyla zoraki olarak başvurulmuş dini bir boya, renk, desen ve motiftir (Bodur, 2004, 68).

Batı'da geçmişten beri zaten var olan İslam ve Müslüman'a karşı çifte standart, 11 Eylül Terör Saldırıları ve bu saldırının akabinde gelen El Kaide'nin Londra, Madrid ve İstanbul'daki gibi başka terör eylemleri sonucunda, yerini giderek tedirginlik ve korku haline bırakmıştır. İslam her geçen gün biraz daha fazla şiddetle özdeşleştirilmektedir. İslam'ın demokrasiyle uyuşup uyuşmadığı, İslam'da kadının rolü, insan hakları gibi konular daha fazla tartışılmaya aşırılıklar törpülenmeye çalışılmaktadır. Ancak bütün olumsuzluklara rağmen Batı'da İslam tarihte belki de ilk kez anlaşılmaya çalışılmakta, Müslümanların sorunları dikkate alınmaya başlanmıştır.

Dini motifli terörle mücadele edilirken, her şeyden önce toplumun bilinçlendirilmesine ve sağlıklı bir eğitim sürecinden geçirilmesine ihtiyaç vardır. Olaylara yalnızca güvenlik ve asayiş açısından bakılmamakla birlikte

şiddete asla tolerans gösterilmemelidir. İnsanların demokrasiye olan inançlarını pekiştirmek ve devlete ve hukuka olan saygılarını kökleştirmek için insan haklarından ödün verilmemelidir. Halkın dini duyguları rencide edilmemeli, seçilen yöntem ve kullanılan terminolojide genellemelerden sakınılarak samimi dindarla siyasi amaçlarına ulaşmak için şiddeti bir vasıta olarak kullananlar birbirinden mutlak suretle ayrılmalıdır. Toplum içerisinde farklı inanç ve kültürel gruplar arasında en azından birbirlerini tanımalarına yetecek kadar uygun ortamlar yaratılmalı, kin ve nefreti körükleyici söylem ve eylemlere taviz verilmemelidir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

AKBULUT, Ahmet. **Sahabe Dönemi İktidar Kavgası**, Ankara: Pozitif Matbaacılık, 2001.

AKYOL, Taha. **Hariciler ve Hizbullah: İslam Topluluklarında Terörizmin Sosyal Kökleri**, İstanbul: Doğan Kitapçılık, 2. Baskı, 2000.

AKYOL, Taha. **Osmanlı'da ve İran'da Mezhep ve Devlet**, İstanbul: Doğan Kitapları, 1999.

ARİBOĞAN, Deniz Ülke. **Terör: Korku Hali, Tarihin Sonundan Barışın Sonuna**, İstanbul: Profil Yayıncılık, 3. Baskı, 2007.

AVCI, Gültekin. **Seçilmiş Terör: Derin Devlet Provokasyonları ve Siyasi Cinayetlerin Perde Arkası**, İstanbul: Birey Yayıncılık, 2007.

AZZAM, Abdullah. **Tövbe Suresinin Gölgesinde Cihad Dersleri**, İstanbul: Buruç Yayınları, 2007.

BAYRAKDAR, Mehmed. **İslam'da Düşünce Özgürlüğü**, Ankara: Türk Demokrasi Vakfı Yayınları, 1995.

BERK, Osman Tunahan. **İran'ın Güvenlik Politikaları**, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Akademisi Güvenlik Bilimleri Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: 2006.

BİLMEN, Ömer Nasuhi. **Hukuk-u İslamiye ve Istılahat-ı Fıkhiyye Kamusu**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Matbaası, 1949.

BULUT, Faik. **İslamcı Örgütler**, İstanbul: Tümzamanlar Yayıncılık, 1994.

BULUT, Faik. **Cihat Yolcuları: El Kaide'nin Sırları**, İstanbul: Cumhuriyet Yayınları, 2008.

BULUT Faik, FARAÇ Mehmet; **Kod Adı: Hizbullah / Türkiye Hizbullah'ının Anatomisi**, İstanbul: Ozan Yayıncılık, 2. Baskı, 1999.

BURKE, Jason. **El Kaide: Terörün Gölgesi**, Çev.: Ebru Kılıç, İstanbul: Everest Yayınları, 2004.

BÜYÜKKARA, Mehmet Ali. **İhvan'dan Cüheyman'a Suudi Arabistan ve Vahhabilik**, İstanbul: Rağbet Yayınları, 2004.

BYMAN, Daniel L., S. CHUBİN, A. EHTESHAMİ ve J. GREEN. **Iran's Security Policy in the Post-Revolutionary Era**, Santa Monica: RAND Co., 2001.

CANSEVER, Tuğba. **Radikal İslamî Söylemlerde Kullanılan Kavramların Kuran'da İfade Ettiği Anlamlar**, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi (KSÜ) Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş: 2007.

CHOMSKY, Noam., HERMAN, Edward S., O'SULLIVAN, Gerry ve ALEXANDER George. **Terörizm Efsanesi**, Çev.: Bahadır Sina Şener, Ankara: Ayraç Yayınları, 1999.

CİRHİNLİOĞLU, Zafer. **Terör ve Toplum**, İstanbul: Gündoğan Yayınları, 2004.

ÇAKICIOĞLU, Ali. **Din-Terör İlişkisi ve Dini Değişme**, KSÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş, 2007.

ÇAKIR, Muhammet. **İslam Hukuku Açısından Şiddet ve Terör Olgusu**, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana: 2007.

ÇAKIR, Ruşen. **Derin Hizbullah, İslamcı Şiddetin Geleceği**, İstanbul: Metis Yayınları, 2001.

ÇEŞME, Ahmet. **Psikolojik Hareket ve PKK**, İstanbul: IQ Kültür-Sanat Yayıncılık, 2005.

ÇORA, Nazmi. **İrtica ve Terör**, İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları, 2008.

DEMİREL, Emin. **Terör**, İstanbul: IQ Kültür Sanat-Yayıncılık, 7. Basım, 2002.

DEMİREL, Emin. **Türkiye’de El Kaide Unsurları**, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayınları, 2. Baskı, 2005.

EBÛ ZEHRA, MUHAMMED. **İbni Teymiyye: Yaşadığı Asır ve Hayatı**, Çev.: Heyet, İstanbul: 1988.

_____ **El Kaide Türkiye Grubu**, Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Daire Başkanlığı Yayınları, 2004.

_____ **El Kaide ve Usame Bin Laden**, Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Daire Başkanlığı Yayınları, 2002.

EL-ESERİ, Abdullah Bin Abdulhamid. **Selefi Salihin Akidesi: Ehli Sünnet Vel Cemaat**, İstanbul: Guraba Yayınları, 2001.

ESPOSITO, John L. **Kutsal Olmayan Savaş; İslamcı Terör**, Çev.: Nuray Yılmaz, Ertan Yılmaz, İstanbul: Oğlak Yayınları, 2003.

FARAÇ, Mehmet. **Batman'dan Beykoz'a Hizbullah'ın Kanlı Yolculuğu**, İstanbul: Günizi Yayıncılık, 2001.

FARAÇ, Mehmet. **İkiz Kulelerden Galata'ya El Kaide Turka**, İstanbul: Günizi Yayıncılık, 2. Baskı, 2004.

FULLER, Graham E. **Siyasal İslâm'ın Geleceği**, Çev.: M. Acar, İstanbul: Timaş Yayınları, 2004.

HASAN, Münir. **Kuran'da Savaş Olgusu**. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimleri Anabilim dalı Tefsir Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: 2008.

_____ **Hizbullah-3**, Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Daire Başkanlığı Yayınları, 2008

HUMEYNİ, Ayetullah. **Konuşmalar: 11 Şubat 1982- 6 Kasım 1983**, Ankara: Kadioğlu Matbaası, 1984.

HUTINGTON, Samuel P. "İslam Bütünleşebilmiş Değil", Der.: Mehmet Ali Civelek, **Küreselleşme ve Terör II; Terörizm Saldırganlık ve Savaş**, Ankara: Ütopya Yayınları, 2001.

HÜSEYİN, Asaf. **Ortadoğu'da Devlet ve Terör**, Çev.: Taha Cevdet, İstanbul: Pınar Yayınları, 2004.

IŞIK, Mehmet. **Terör Örgütlerinin Söylem Stratejileri ve Eylemlerini Meşrulaştırma Yöntemleri**, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Akademisi Güvenlik Bilimleri Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: 2006.

İLDEŞ, Mehmet Fatih. **Kur'anı Kerim'in Cihad ve Teröre Bakışı**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri (Tefsir) Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: 2008.

İLHAN, Suat. **Terör: Neden Türkiye**, İstanbul: Alfa Yayınları, 3. Baskı, 2008.

KALKAN, Ahmet. **Müslüman'ın Akaidi (İnanç Esasları)**, İstanbul: Rağbet Yayınları, 4. Baskı, 2005.

KAYNAK, Mahir. **İstihbarat ve Terör Oyunları**, İstanbul: Selis Yayınları, 2. Baskı, 2006.

KILIÇ, Zafer. **Küreselleşme ile İvme Kazanan Uluslararası Terörizm ve Buna Karşı Alınan Tedbirler**, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta: 2007.

KONGAR, Emre. **Küresel Terör ve Türkiye**, İstanbul: Remzi Kitapevi, 2002.

KUTUB, Seyyid. **Yoldaki İşaretler**, Çev.: Salih Karataş, İstanbul: Dünya Yayıncılık, 3. Baskı, 1997.

LAQUER, Walter. **Terrorism**, Boston: Little Brown and Company, 1977.

MANAZ, Abdullah. **Dünyada ve Türkiye'de Siyasal İslamcılık**, İzmir: Ulusal Birlik İçin Düşünce-Eylem Vakfı Yayınları, 1998.

MEVDUDİ, Ebul Ala. **İslâm'da Savaş Hukuku-Cihat**, Çev: M. Beşir Ersoy, İstanbul: 1992.

MEVDUDİ, Ebul-Ala. **Kuran'ı Nasıl Anlayalım**, İstanbul: Bir Yayıncılık, 1983.

ÖZEL, Ahmet. **İslam ve Terör: Fıkhi Bir Yaklaşım**, İstanbul: Küre Yayınları, 2007.

ÖZER, Turgay. **11 Eylül Eylemlerinin Zaman Gazetesi Köşe Yazarlarınca Değerlendirilmesi**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: 2005.

ÖZTÜRK, Ömer. **El Kaide'nin Düşünsel Artyöresi ve Öznenin Radikal Söylem İçerisinde Sabitletme Süreci**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: 2008.

SALUR, Hüseyin. **Küreselleşme Bağlamında Din Ve Terörizm**, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana: 2006.

SELUMİ, Muhammed Bin Abdullah. **El Kıtâu'l-Hayri ve Deavi'il İrhab**, Riyad: 2003.

_____**Sorularla İslamiyet Araştırma Grubu: Cihad ve Terör**, İstanbul: Zafer Yayınları, 2004.

ŞERİATİ, Ali. **İslam Sosyolojisi Üzerine**, Çev.: Kamil Can, İstanbul: Düşünce Yayınları, 2. Baskı, 1980.

ŞERİATİ, Ali. **Dine karşı Din**, Çev.: Hüseyin Hatemi, İstanbul: İşaret Yayınları, 1987.

ŞERİATİ, Ali. **Ne Yapmalı**, Çev.: Muhammed Hizbullah, İstanbul: Düşünce Yayınları, 1981.

TASLAMAN, Caner ve KAPITAN, Tomis. **“Terör”ün ve “Cihad”ın Retoriği: Felsefi ve Teolojik Bir Değerlendirme**, İstanbul: İstanbul Yayınevi, 2007.

TURAN, Davut. **Mezhepleşmiş Milliyetçilik: Şiilik ve Farslık ile Özdeşleşen İranlılık**, Türkasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, 2005.

TÜRKOĞLU, Mehmet Emin. **Türkiye’de Dini Motifli Terörün Arka Planındaki Nedenler**, KSÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş: 2006.

WHELAN R. El **Kaidecilik İslam’a Tehdit, Dünya’ya Tehdit**, Çev.: H.Bağcı, B.Sinkaya, P.Arıkan, Ankara: 2006.

YENİÇERİ, Zuhale. **Terör Ve Terörist Algısı: Silahı Kimin Tuttuğu Ne Kadar Etkili?**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (Sosyal Psikoloji) Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: 2006.

YILMAZ, Aytekin. **İkinci Küreselleşme Dalgası**, Ankara: Vadi Yayınları, 2004.

MAKALELER

ACAR, Mustafa. “Radikal Selefi Zihniyete Bir Reddiye”, **Muhafazakâr Düşünce**, Yıl:2, Sayı 6, Güz 2005, 163-196.

ADAMS, Charles J. “Ebul-Ala Mevdudi’nin Tefhimul Kuranı”, **Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi**, Çev.:Ömer Başkan, Cilt: VII, Sayı:3, 2007.

AKBULUT, Ahmet. “Hariciliğin Siyâsi Görüşlerinin İtikadileşmesi”, **A.Ü.İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt:XXXI. Ankara:1989, 331-348.

AKDEVELİOĞLU, Atay. “İran’ın Orta Asya, Afganistan ve Azerbaycan Politikası”, **Stradigma Dergisi**, Sayı: 10, 2003.

AKOĞLU, Muharrem. Kebire Ve İman Bağlamında Haricilik-Mutezile İlişkisi, **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 23 Yıl : 2007/2 , 317-339.

ALKAN, Necati. “Türkiye’nin Terörizmle Mücadelesi”, **Stradigma Dergisi**, Sayı: 9, Ekim 2003.

AYDIN, Hüseyin. “İbn Teymiye’ye Göre Kelâm Ve Kelâmcılar” **Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt: VII / 1, Sivas: 2003, 211-233.

AYHAN, Veysel. “ Hamas: Filistin Direnişinde Politik İslam”, **Ortadoğu Etütleri**, Cilt:1, Sayı:1, Temmuz 2009, 99-134.

BENNETT, C. “The Concept of Violence, War and Jihad in Islam”, **Dialogue and Alliance**, 18 (1), Spring/Summer 2004.

BİLGİÇ, M. Sadi. **Terör Ve Terörle Mücadele**, BİLGESAM: Bilge Adamlar Stratejik Araştırma Merkezi, Rapor No:17, 2009.

BİLİCİ, Muhammed Veysel. "Kavramların Soysuzlaştırılması: Anti-terör Söyleminde Radikal İslam Karşısında Sufi İslam" **Gündem Analiz Dergisi**, Sayı: 21, Ocak 2008, 4-12.

BODUR, H. Ezber. "Dini Motifli Terör Fenomeni Ve İslam'ın Siyasal İstismarı", **Konya Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 2005, 65-88.

CAMPBELL, W.R. ve DARVİCH, D. "Global Implications of the Islamic Revolution for the Status Quo in the Persian Gulf" **Journal of South Asian and Middle Eastern Studies**, Fall 1981.

CHUBIN, Shahram. "Iran's Strategic Aims and Constraints", P. CLAWSON (Ed.), **Iran's Strategic Intentions and Capabilities**, Institute for National Strategic Studies National Defense University, Washington Dc.: 1994, 65-93.

ÇAĞLAR, Ali. "Terör ve Örgütlenme", **Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Dergisi**, Sayı:3, 1997.

DAĞI, İhsan. "İslam Devleti Meşruiyet Krizinde", **Milliyet Gazetesi**, 11 Şubat 1999.

DOĞAN, Süleyman. "Terör Dosyası". **Tempo Dergisi**, İstanbul. 49/834. 2003.

EISENSTADT, Michael. "The Armed Forces of the Islamic Republic of Iran: An Assessment", **The Middle East Review of International Affairs Journal**, Volume 5, No. 1 - March 2001.

FALK, Richard. "Son Dönem ABD Dış Politikasının Terörist Temelleri", Haz.: Cemal Güzel, **Silinen Yüzler Karşısında Terör**, Ankara: Ayraç Yayınevi. 2002.

GÖLBAŞI, Haydar ve DEVER Ayhan. "Medeniyetler Çatışması Teorisi ve Dinler Çatışması: Kendini Gerçekleştiren Kehanet", **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt:8, Sayı:1, 2007.

GÜN, Ö. Rengin. "Uluslararası Terörizm: Dünya Savaşının Yeni Boyutu", **Stratejik Analiz Dergisi**, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:2, Sayı:4, 2000.

HUNTER, Shireen T. "İran Perestroikası Köklü Değişim Olmaksızın Mümkün mü?", **Avrasya Dosyası**, Cilt:5 Sayı:3, Ankara: 1999, 64-84.

Kıbaroğlu, M. "Kitle İmha Silahları ile Terör: Kıyametin Yeni Eşiği mi?", **Avrasya Dosyası**, Cilt 12, Sayı: 3, 2006, 119-139.

KODAMAN, Bayram. "Terör ve Otorite". **Teröristlerin Rehabilitasyonu Sempozyumu**, İstanbul, 1985.

LONG, David E. "Terörist Davranışı Anlamak", **Silinen Yüzler Karşısında Terör**, Haz.: Cemal Güzel, Ankara: Ayraç Yayınevi, 2002.

MOHAMMAD□, Noor. "Cihad Öğretisi", **Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi**, Çev.: Celal EMANET, Cilt: VIII sayı: 4, 2008.

NESİBLİ, Nesib. "İran'ın Kafkasya Politikası Çerçevesinde İran-Azerbaycan İlişkilerinin Son On Yılı", **Kafkasya'nın Jeopolitik Sorunları Hazar Üniversitesi, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi 27-28 Eylül 2001 Bakü Konferansı**, Ankara: ASAM Yayınları:53, 2003.

ÖZDEMİR, Atasay. “HAMAS (Hareket-ül Mukavemet-ül İslamiyye): Üzerine Bir Değerlendirme” **Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Güvenlik Stratejileri Dergisi**, Yıl: 1 Sayı: 2, Aralık 2005.

ÖZÖREN, Süleyman. “Turkish Hizballah: A Case Study of Radical Terrorism”, **The Journal of Turkish Weekly**, 13 Dec. 2004.

RUBIN, Barry. “İslam’ın Ruhu İçin Savaş”, **Radikal İslam**, Çev.: Rengin Gün, Ankara: ASAM Yayınları, 2002, 1-29.

SCHİMMEL, Annemarie. Çev.: Süleyman Gökbulut, “Türkiye’de Tasavvuf Ve Mânevî Hayat”, **D.E.Ü.İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı XXII, İzmir, 2005.

SEYDİ, Süleyman. “Batı’nın 'İslami Teröre' Yaklaşımı”, **Stradigma Dergisi**, Sayı: 8, Eylül 2003.

Steinhausler, F. “NATO Ülkelerine Yöneltilen Terör Tehdidi”, **NATO Dergisi**, İlkbahar, 2007.

XAVIER, Francis V. “Iran And Iraq: A Prediction For Future Conflict”, **The Research Department Air Command and Staff College**, 1997.

ZEİDAN, David. “Mısır’da Radikal İslam: İki Grubun Karşılaştırması”, **Radikal İslam**, Çev.: Rengin Gün, Ankara: ASAM Yayınları, 2002, 43-63.

İNTERNET KAYNAKLARI

GÜLLÜOĞLU, Mehmet. “Gazzede bekliyorlar bizi. Hala!”, **Semaver Dergisi**, **Haziran-2009**. <http://www.semaverdergisi.com/Gazzede-bekliyorlar-bizi-Hala-3531.html>, (E.T.: 12.07.2009).

SELMAN, Muhammed. **Muhammed Bin Abdulvahhab Kimdir?**, Çev.: Muhammed Şahin, <http://musluman.biz/php/index.php?topic=11319.0> (E.T.: 10.02.2010).

USTA, Metin. **Vahhabilik ve Terör**, <http://www.tasam.org/modules.php?name=News&file=article&sid=176>, (E.T.: 12.12.2009).

YENGİN, Naci. **www.sorularlaislamiyet.com**. (E.T. 01.02.2010).

ATAR, Fahrettin. **Fıkıh Usûlü**, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları No:24 1998. http://mehmetselempolat.blogcu.com/seriat-nedir_25424451.html, (E.T.: 22.04.2009).

_____ “Iran In Iraq: How Much Influence?”, **International Crisis Group Middle East Report**, NO:38, Amman/Brussels, 21 March 2005 <www.crisisgroup.org>, (E.T. 11.12.2009).

_____ **İslam’da Şehadet Operasyonları**, www.davetvecihad.com. (E.T.: 17.10.2009).

BİLDİRİ, KONUŞMA, TEBLİĞ ve GAZETELER

ERÇETİN, Ş.Ş. ve HAMEDOĞLU, M.A. “Küreselleşme Sürecinde Ulusal Liderlerin Roller ve Uluslararası İzdüşümleri”. **Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi. Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Bildiri Özetleri Kitabı**, Ankara: 2007

GÜRGÜR, Nuri. “Laiklik, Başörtüsü ve Rejim Tartışmaları”, **Türk Ocakları 37. Kurultayını Açılış Konuşması**, Ankara: Türk Ocakları Ankara Şubesi Yayınları No: 40, 2008.

KELEŞ, Ahmet. **Cihad-Kılıç-Tebliğ Bağlamında İslam’ın Yayılışı** Konulu Tebliğ, Konya:13-15 Nisan 2007.

ZEYBEK, Namık Kemal. “Ya Hariciler...” **Radikal Gazetesi**, 01.10.2008

_____ **National Review**, 21 Kasım 2005.

ÖZET

BERK, Osman Tunahan. Türkiye’de Dini Motifli Terör, Yüksek Lisans, Ankara, 2010.

Terörizm, son yıllarda kazandığı ivmeyle, özellikle de 11 Eylül 2001 tarihinde ABD’de İkiz Kulelere yapılan saldırılar sonrasında, dünyanın en çok konuştuğu ve tartıştığı olayların başında gelmektedir.

Radikal İslami hareketlerin ideolojik kökleri 18.ve 19. yüzyıllardaki “İslami uyanış” hareketlerinde yatmaktadır. Bu hareket 20. yüzyılın ilk yarısında “İslami kaynaklara dönüş” olarak adlandırılmaktadır. Hareketin önde gelen lider ve ideologları Ebul Ala El Mevdudi, Hasan El-Benna ve Seyyid Kutub’dur. Hareketin amacı İslam dünyasında siyasal ve entelektüel alanda köklü değişiklikler yapmaktır. Bu amaçlarını gerçekleştirebilmek için Kuran’dan referans aldıkları bazı kavramları kullanmışlardır. Bu arada dini metinlerin ulema ve dini liderler tarafından yanlış kullanılması ve siyasal amaçlar için dini metinlerin yanlış yorumlanması terörist faaliyetlerde etkili olmuştur. Bu nedenle bazı dini metinlerin modern dünyadaki sosyal değişimlerden dolayı modern şartlara uygun olarak yeniden yorumlanması gerekmektedir. Çünkü din ile terör arasında ilişki kurulmasına karşılık din özellikle de İslamiyet terörün kaynağı değildir. Terörün temel sebebi toplumdaki siyasal, sosyal ve ekonomik sorunlardır.

Bu çalışmanın amacı dini motifli terörü besleyen temel nedenleri ortaya koymak ve bu nedenlerin terör örgütleri tarafından nasıl suiistimal edildiğini tespit etmektir. Çalışma yapılırken militanların düşünce yapısını net olarak görebilmek için büyük oranda dini grupların ve cihatçı ideologların yayınlarından istifade edilmiştir.

Bu çalışmada özetle şu sonuçlara varıldı: Dünyadaki gerginlikler iyi analiz edilmeli ve adil çözümler üretilmelidir. Toplumlarda uzlaşmaya kapalı gruplar kamuoyu gündeminden düşürülmelidir. Samimi dindarlarla, dini terör unsuru bir araç olarak kullananlar ayrı tutulmalıdır.

Selefi-Vahabi ideoloji çerçevesinde, İslam'ın katı bir yorumu üzerine inşa edilmiş El Kaide ve Hizbullah Terör Örgütleri'ni anlatmaya çalıştık. Bir sonraki bölümde ise dini motifli bir terör örgütü olarak El Kaide incelenmiştir.

Tezin ilk bölümünde, terör ve terörizm kavramları tanımlanarak, devlet terörizmi, devlet destekli terörizm ve uluslararası terörizm hakkında açıklamalarda bulunulmuştur. Bir sonraki bölümde ise dini motifli terörizm kapsamında İslam, İslamcılık ve fundamentalizm kavramları açıklanmış, El-Kaide üyeleri tarafından benimsenen Selefi-Vahhabi ideoloji analiz edilerek, bu ideolojinin gelişimine katkıda bulunan ideologların görüşlerine değinilmiştir.

Hedefini gerçekleştirme yolunda Kuran referanslı olan cihat, hüküm, halife, hizb, mülk, küfür, şura, itaat, şariat, tevhit, ümmet, daru'l İslam, daru'l harb gibi kavramları kullanmaktadırlar.

Anahtar Kelimeler: Din, terör, dini motifli terör.

ABSTRACT

BERK, Osman Tunahan. Religiously Appeared Terror, Masters Theses, Ankara, 2010.

Terrorism is one of the world's most debated and argued topics because of the momentum it gained in recent years and especially after the Twin Tower attacks which took place on 11 September 2001 in the USA.

The roots of Radical Islamic movement ideology lie in the "Islamic revivalism" of 18th and 19th centuries and this movement "Islamic Resurgence" of the first half of the 20th century. Its principal leaders and ideologues include Abul Ala Mawdudi, Hasan Al- Banna and Sayyid Qutb. This movement aims, made main changes on politic and intellectual on Islamic world. In order to put its aim in to reality, some of concepts that are referenced by the Quran are being used. Meanwhile, the explanations of religious texts misused by ulema and religious leaders and misuse of religious for a politic aims may be influential on terrorist activities. For his reason, some of the religious texts must be reinterpreted in modern conditions because of social changes on modern world. Although there is a relationship between religions and terror, religion is not only source of terror itself. Terror is mainly motivated by political, social and economical problems of a society.

The purpose of this study is to find out the reasons that feed the religiously-appeared terror and to determine how they are misused by terror organizations. While conducting this study, the publications of religious groups and jihadist ideologues's were used widely so as to understand clearly that the militants's way of thinking.

In this study, shortly these results have been obtained: The tension and conflicts in the world should be carefully analysed, and then decent solutions should be produced. First, those groups that are reluctant to reconcile should be taken out of agenda. Secondly, those who are sincere

Muslims and those who use terror as a means should be carefully distinguished.

In the framework of Salafi-Wahhabi ideology, we wanted to explain the theoretical base of Al Qaeda and Hizbullah Terror Organisations which are the hard-core interpretation of Islam. In the following part Al Qaeda and Hizbullah will be analysed as a religiously appeared terrorist organisations.

In the first part, terror and terrorism were defined and state terrorism, state supported terrorism and international terrorism were explained. In the next part, the terms Islam included as terrorism with religious inclination, Islamism and fundamentalism were explained, Selefi-Vahhabi ideology, adopted by the members of Al Qaeda was analyzed and the ideas of the ideologists contributed to the development of this ideology were touched on.

In order to put its aim into reality, some of the concepts, that are referenced by the Quran, such as jihad , rule, caliph, hizb, property, abuse, council, obedience, Islamic law, dar el islam, dar el harb are being used.

Keywords: Religion, Terror, Religiously Appeared Terror